

Kungälv Rotaryklubb

Rötter och historia

Rotaryrörelsen 1905 - 2005

Göran Anderberg

Kungälv Rotaryklubb

Rötter och historia
Rotaryrörelsen 1905 - 2005

Tryck, layout & original:
IT grafiska AB, Kungälv
Teckensnitt: Adobe Garamond Pro
Papper inlaga: 130g Profistar silk

© Göran Anderberg
Kungälv Rotaryklubb 2005

ISBN 91-631-6639-9

Kungälv Rotaryklubb

Rötter och historia
Rotaryrörelsen 1905 - 2005

Göran Anderberg

Utgiven av Kungälv Rotaryklubb

Innehåll

Förord av presidenten Anders Sjöberg, Kungälv RK	8
Prolog	9
Rotary International – epoken Paul Harris 1905 – 1947	12
1. Chicago – Rotary one – ”a strange kind of club”	12
2. San Francisco – ”an inevitable choice”	19
3. Service Above Self	20
4. Across the Atlantic	22
5. ”A stupendous international future”	25
Kungälv RK – en rotaryklubbs historia 1948 - 2005	28
1. Upptakt i Göteborg	28
2. Trädgårdsidyllen Kungälv får en rotaryklubb	31
3. Guldår och tioårsjubileum – och en stadsbild i förvandling	42
4. Epoken Ewerdahl tar sin början	46
5. Klarar Kungälv två rotaryklubbar?	56
6. Klubben firar sina 30 år på Gullbringa	61
7. Ett decennium av ungdomssatsningar	63
8. Klubbutveckling och program i fokus	66
9. Rotary Foundation och Polio Plus – ett dilemma?	75
10 40-årsjubileum med en blivande världspresident bland gästerna	80
11 Optimistiska tongångar	82
12 ”Women as Rotary Equals”	84
13 ”Vi har ett arv att förvalta”	86
14 Det internationella perspektivet – Rotary Foundation 75 år	92
15 Kommunikation – ett nyckelbegrepp inom klubben	93
16 50-årsjubileum – en höjdpunkt i klubbens historia	99
17 Kring sekelskiftet – glädjeämnen och bekymmer i en ”bra klubb”	103
18 Jubileumsåret 2005 – en bra klubb kraftsamlar framåt	109
Efterord	114
Källor, litteratur, bilder	116
Sponsorer	117
Appendix	118
Chartermedlemmar	120
Presidenter 1948 –2005	121
Medlemmar 1968, 1978, 1998, 2005	122

Förord

Kungälv Rotaryklubb utger denna bok med anledning av Rotary Internationals 100-årsjubileum.

Klubbens historia går tillbaka till 1948 och bygger framför allt på arkiverade veckobrev, styrelseprotokoll och brevväxling. Många medlemmar har varit klubben trogna under mycket lång tid och kan ge viktiga bidrag till historiebegrivningen. Styrelsen ansåg att vår klubbs historia var väl värd att beskrivas.

Dåvarande presidenten Gunnar Stenström frågade 2003 vår klubbmedlem Göran Anderberg om han hade möjlighet att påta sig uppdraget att skriva klubbens historia. Till styrelsens stora glädje accepterade han detta uppdrag.

Kungälv Rotaryklubb vill framföra sitt varma tack till Göran Anderberg för det omfattande och hängivna arbete som han nedlagt på detta uppdrag. Detta tack innefattar också de som på olika sätt stött honom i hans arbete.

En förutsättning för bokens tryckning har varit det ekonomiska stöd som lämnats av våra sponsorer. Även till dem vill klubben framföra sitt varma tack.

Det är vår förhoppning att denna bok skall ge inblick i och förståelse för Rotarys verksamhet genom sin beskrivning av hur Rotary International skapades 1905 och vår klubbs utveckling sedan starten 1948. Vi hoppas givetvis också att Rotarys och vår klubbs historia skall inspirera de nuvarande medlemmarna att fortsätta utveckla Rotary och klubbens verksamhet i takt med samhällets förändring och behov.

Kungälv den 23 februari 2005

Anders Sjöberg President i Kungälv Rotaryklubb 2004-2005

Prolog

”Rotary is an organization of business and professional leaders united worldwide, who provide humanitarian service, encourage high ethical standards in all vocations and help build goodwill and peace in the world.”

Att Rotary är en organisation med mycket höga ideal och ädla syften visar om inte annat denna definition. Den visar också att Rotary är ett internationellt nätverk som hämtar sina medlemmar ur ledande befattningar.

Citatet vittnar om rörelsens anglosaxiska ursprung. En nyvorden medlem möter genast en mängd engelska begrepp: Rotary (sv.= rote-rande), president, governor, charter, fellow, foundation, classification, convention, Inner Wheel etc., etc.

”The sheer size of Rotary International is impressive”, säger prins Philip, hertigen av Edinburgh, i en karakteristik av organisationen. ”The significance of Rotary is that it has become one of the most active and effective lay forces on the side of righteousness, cooperation and goodwill.”

Rotary International (RI) är en gigantisk och, i ordets rätta bemärkelse, global organisation. Den engelska språkdräkten fyller här en funktion. Från sekretariatet i Evanston (Illinois, USA), rörelsens nav, ger man service åt klubbar över hela världen.

I spetsen för RI står presidenten – ny varje år – med sin globala upp-gift. Världspresidenten som han ofta kallas är ordförande i en styrelse – the Board. Detta prestigeladdade hedersuppdrag kommer 2005 att innehas av göteborgaren *Carl-Wilhelm Stenhammar*. Norden kommer också i fokus 2006, då man för första gången någonsin håller ”Con-vention” på dessa breddgrader, nämligen i Köpenhamn och Malmö.

Men typiskt för Rotary - och hjärtat i verksamheten - är klubbarna. Det är klubbarna som är medlemmar i Rotary International; det är

genom dem som organisationen verkar. Klubbarna är fördelade på distrikt som varje år utser en guvernör, Rotary Internationals ämbetsman inom distriktet som har att följa dess grundlag, stadgar och policy. Guvernören är en viktig länk mellan RI och klubbarna. Till namn, heder och värdighet av guvernör 2005 i distrikt 2360 har valts *Leif Lindblad*, Kungälv RK.

Över hela världen finns alltså klubbar, dit rotarianer söker sig för kamratlig samvaro i filantropins tjänst och under mottot *Service Above Self*. Med kraften av en naturlag kommer de samman på bestämda tider varje vecka; de är många – långt över miljonen; de är kvinnor och män i ledande befattningar inom näringsliv och offentlig verksamhet; de verkar för fred och samförstånd mellan länder och folk och för moral och etik i yrkeslivet. Den internationella rotaryrörelsen, som är religiöst och politiskt neutral, är i många stycken unik.

Sammankomsternas regelbundenhet skulle kunna leda till slentrian; i stället skänker den enkla ritualen – med gästvärdar, bordsstandar, klockklang och president med kedja – en strimma av solennitet åt veckomötenas lättsamma och spirituella former. Det idoga arbetet sköts mera bakom kulisserna i styrelse, kommittéer och projekt. Det gemensamma för alla klubbar är att de arbetar efter fyra huvudvägar ("The Four Channels of Service") eller avenyer: klubbtjänst, yrkestjänst, samhällstjänst och internationell tjänst.

Varje vecka lyssnar rotarianerna till föredrag som håller dem ajour med det mesta som rör sig i tiden; föredragen stimulerar tankeverksamheten och frågestunden efteråt ger alltid en viss atmosfär åt ett möte, alltifrån djup begrundan till stor munterhet beroende på innehållet. Den information rotarianerna får på detta sätt är mycket uppskattad.

De veckobrev som dokumenterar varje möte och även innehåller föredragsreferaten är en ovärderlig källa till en klubbs historia. Till eftervärlden arkiveras även styrelseprotokoll, korrespondens m. m. Veckobreven är särskilt intressanta, eftersom de speglar både arbete och liv inom en klubb, förutom tidsanda och samhällsutveckling i när och fjärran.

Man upphör aldrig att förundras över rotaryrörelsens globala spridning eller fråga sig hur denna utveckling varit möjlig. Ett nätverk som fungerat och utvecklats under 100 år på vitt skilda platser på vår jord. Vissa djupare liggande orsaker till Rotarys segertåg kan man nog fastslå utan att ge sig in på ett historiefilosofiskt resonemang. Rörelsens ideologi, formerna för mötena i förening med de krav som ställs på medlemmarna förklarar förvisso mycket av framgångarna. Som alltid spelar enskilda individer, starka personligheter och drivande karaktärer en stor roll under en utvecklingsprocess som varar under hundra år.

Men vi får inte glömma att rotaryrörelsen också är en produkt av den fria världens värderingar; utgången av de två världskrigen möjliggjorde en spridning av dessa värderingar. Framgångskonceptet som sådant har som de flesta historiska fenomen en rad orsaker, som man skulle kunna spekulera kring. Ett bra sätt – kanske det bästa - att förstå fenomenet Rotary är att studera en enskild klubbs historia och dess roll inom den internationella rörelsen. Men låt oss först följa denna rörelse från starten i Chicago fram till tiden just efter andra världskrigets slut, då Rotary får en rivstart i den fria och befriade delen av världen och då den första klubben i Kungälv bildas. Låt oss därefter från den klubbens horisont följa rörelsens och klubbens vidare öden.

Rotary International – epoken Paul Harris 1905 - 1947

1. Chicago – Rotary One – ”a strange kind of club”

Chicago. Vem får inte associationer till Al Capone! Men det var faktiskt här i Chicago som rotarytanken en gång föddes. Det var här den första klubben grundades och det var härifrån som rotaryrörelsen spred sig över den amerikanska kontinenten och vidare ut över världen. Mot alla odds. Bakom denna framgångssaga stod en ung man, uppvuxen i en amerikansk småstad hos sina morföräldrar och med ett brokigt och litet bohemiskt förflutet som ledde till juriststudier och till en karriär som advokat i Chicago.

Den unge advokaten - *Paul Harris* - hade sedan länge föreläskat sig i en idé, som han en vinterkväll ville anförtro åt några av sina favoritklienter. De som lyssnade var den förmögne kolhandlaren *Silvester Schiele*, gruvingenjören *Gus Loehr* och skraddaren *Hiram Shorey*. De bekände sig till olika religioner; de hade alla vuxit upp i små städer och kände sig vilsna i den hårda miljön i Chicago, de var alla i 30-års åldern. Resultatet av denna kväll – den 23 februari 1905 - skulle bli en världsomspännande rörelse - rotaryrörelsen.

1905 var ett händelserikt år; några dagar efter de blivande rotarianernas möte installerades den nyvalde presidenten Theodor Roosevelt, som styrte USA sedan 1901 då hans företrädare William McKinley fallit offer för en mördares kula. I en annan del av världen pågick ett krig i Manchuriet, där japanerna tillfogade den ryska armén fruktansvärda förluster. Och hemma i Ryssland mejades 500 demonstranter ner av tsarens trupper. En positiv händelse inom vetenskapens värld var den unge fysikern Einsteins första publicering av relativitetsteorin.

Att idén till Rotary föddes just i Chicago är något av en paradox. Chicago var 1905 ett av sin tids mest turbulenta centra och hade fortfarande rykte om sig som ”mud-hole of the prairies”. Denna kontrasterernas stad kunde skryta med allt från vackra parker till monstruösa industriområden. Här hade vi världens största slaktindustri; slakt-

djuren fördes hit på järnväg och här fanns fler järnvägsterminaler än någon annanstans på kontinenten. Hela härligheten kunde beskådas från världens första skyskrapor.

Chicago var ett kulturellt centrum med universitet, storslagna museer och en berömd symfoniorkester, mycket annat att förtiga. Men många såg också Chicago som ett syndens näste med utbredd kriminalitet och en svårbemästrad korruption.

Här fanns vid denna tid nära 50.000 svenskfödda invånare. Staden var centrum för den svenska arbetarrörelsen i USA. Till och med mästern Palm gjorde ett besök här 1901. Staden var, skriver han, ”full av bofvar och industririddare – Chicago den mest amerikanska av Amerikas städer – en enda underlig saga” Chicago var 1905 i allt väsentligt fortfarande en så kallad ”frontier town”.

I denna metropol, i denna dynamiska häkkittel fylld av motsättningar, har Rotary sitt ursprung. Varför just Chicago? När Paul Harris bestämde sig för att flytta till Chicago 1898 anmärkte en vän att han kunde tjäna mer pengar i Florida. Rotarys grundare svarade: ”I am not going to Chicago for the purpose of making money, I am going for the purpose of living a life”. Några år senare säger han med emfas: ”There could have been no more favorable birthplace for a Movement like Rotary than paradoxical Chicago, where the battle for civic righteousness was being so fiercely waged”.

I denna ”den mest amerikanska av Amerikas städer” hade alltså Paul Harris slagit sig ner. Idén att skapa en klubb av sociala skäl för att umgås i glada vänners lag vid en enkel måltid var långt ifrån originell. Redan på 1700-talet umgicks man under sådan former på de engelska kaffehusen.

Den 23 februari 1905 lanserade alltså Paul Harris sin idé att bilda en ”männens klubb” vid det berömda mötet med sina vänner Schiele, Loehr och Shorey; de träffades på Loehrs kontor i The Unity Building. Detta är den officiella bilden man får i olika sammanhang av rotaryrörelsens födelse. Verkligheten ser något annorlunda ut, beroende på den speciella relation som rådde mellan Harris och Schiele.

De fyra första rotarierna, Loebr, Shorey, Schiele och Harris

Den förmögne, tyskkättade Schiele var kanske Harris' allra bästa vän, både inom och utom Rotary; de var dessutom grannar hela livet. Den 23 februari träffades de båda på Madame Galli's krog på dåvarande Illinois Street. Stället var berömt för sitt goda italienska kök och frekventerades av kändisar som Caruso. Men det var inte i första hand för den goda matens skull de båda förtrogna vännerna träffades utan (som det står i Chicagoklubbens officiella historia) "... it satisfied their desire for importance". "Legions of Rotarians have joined the Movement since for precisely this very human, and harmless reason", heter det i en briljant monografi över Rotary.

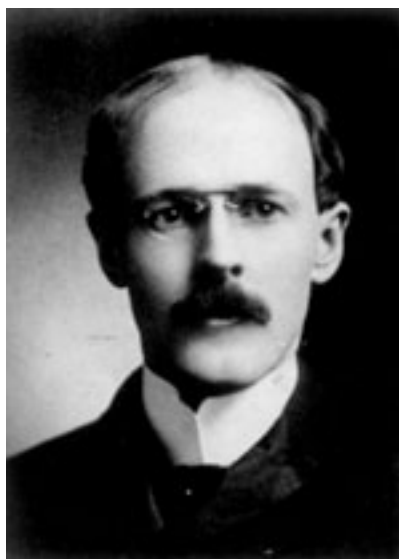
De båda herrarna diskuterade i konkreta termer den idé som Paul i årtal hade ventilerat med vänner och klienter. Det handlade om att bilda en klubb: "for business and professional men which would afford its members both the regular *pleasure* of one another's company (in a social sense) and the regular *advantage* of one another's company (in a profitable sense). No two members should have the same occupation; in this way, there would be no competition."

Både Harris och Schiele hade bakom sig en relativt spartansk barn-dom. Det gällde i synnerhet Schiele som faktiskt var född i en tim-merkoja och som kom ihåg hur det under stränga vintrar ”home in Indiana” hade snöat in på honom i bädden. Som son till tyska im-migranter var han mån om att bevisa sin patriotism och slogs därför på Kuba i spansk-amerikanska kriget. Vänlig och generös styrde han sin kolfirma med fast och patriarkalisk hand men hade mycket svårt att assimileras, att smälta in i det turbulenta samhället. Vännen Pauls förslag såg han som ”a club for those who didn’t *belong*”, och det till-talade honom i hög grad.

Madam Galli's restaurang

Efter en lukullisk måltid hos Madame Galli's och ett givande tanke-utbyte var det dags för de båda unga männen att gå tvärs över gatan till The Unity Building där Gus Loehr hade sitt kontor och där han väntade tillsammans med Hiram Shorey som var där på Loehrs per-sonliga inbjudan. Det visade sig snart att Shorey hade mycket trassliga affärer och han lämnade efter en tid den nystartade klubben.

Paul Harris (tv.) och Chesley Perry i 30-års åldern

Relationen mellan Harris och Loehr låg på det affärsmässiga planet; Loehr hade en talang att på ett övertygande och företroendefullt sätt tala med folk och blev en god hjälp i det förestående rekryteringsarbetet.

En detaljstudie av vad som hände den 23 februari 1905 visar alltså med full evidens att den verkliga kärnan vid Rotarys tillkomst utgjordes av Paul Harris och Silvester Schiele, som också blev rotaryrörelsens allra första president. Men Schiele ger hela äran åt sin vän, som han kallar "the man in whose brain Rotary was born".

Det blev från början stor anslutning till klubben, trots kravet på endast en representant per yrke. Innan antalet medlemmar blev alltför stort roterade man mellan varandras arbetsplatser med sina lunchmöten. Därav namnet Rotary, på förslag av Paul Harris.

Den naturliga symbolen blev hjulet. 1922 är tiden mogen att skapa ett emblem med ensamrätt för rotarianer, det nuvarande hjulet med sina 24 kuggar och 6 ekrar. Rotaryhjulet som alltid skulle befinna sig i

rörelse. De officiella rotaryfärgerna fastställdes att vara kungsblått och guld. I den första matrikeln för 1905 finns redan 30 medlemmar. Redan från starten har man en "Official Greeter" för att alla, inte minst nykomlingar och tillfälliga gäster, skall känna sig välkomna. Redan vid tredje mötet talar president Silvester om kolindustrin; han har därmed hållit det första egoföredraget någonsin eller som man kallade det "My job talk".

Med Paul Harris' egna ord skulle var och en som blev invald betrakta det som ett privilegium att få företräda sitt yrke: "each represented an honorable calling differing from all others in the membership; each viewing it as a privilege to be selected as the representative of his vocation." Begreppet "classification" finns redan nu som en grundbult i organisationen.

Vid vartannat möte försåg klubbens blomsterhandlare medlemmarna med fri nejlika i knapphållet. Ryktet gick och tillväxten i klubben var accelererande. Blomsterhandlaren måste sluta med nejlikorna och mötena fick i fortsättningen hållas på hotell och restauranger.

Klockklangen från lilla staden Wallingford, den unge Pauls barndomsstad, följde honom genom livet. För honom var det alltså självklart att klubbens möten skulle styras av klockans klang – "the Rotary Bell". Klockan – det vackra engelska ordet "the bell" – skulle vara klubbens förnämsta klenod. Dess klang påminde Paul om hans barndoms stad. Klockklangen i Wallingford, som skapade gemenskap bland stadens invånare, som kallade dem till gudstjänst, som kallade till måltider, till brandbekämpning och till festligheter, som kort sagt skapade samhällssolidaritet.

I en postumt utgiven självbiografi - *My road to Rotary* (1948) - har Paul Harris beskrivit den närmast euforiska stämningen i den första klubben: "The Salutation 'Good morning Paul', which gladdened my heart in boyhood days, is now the greeting of my fellow Rotarians". Klubben var, säger han, "like an oasis in a desert .... dignified reserve was checked at the door; the members were boys again." I all sin entusiasm glömde rotarianerna inte sina damer; snart nog arrangerades den första "Ladies Night". Det är förbluffande att i det historiska

perspektivet se, hur den speciella rotaryanda som Paul Harris skapade redan från början, har fortplantat sig över världen och levt vidare.

Sherman House 1906, Rotarys första mötesplats

Det är något av en paradox att Paul Harris, som grundade en rörelse som prioriterade ledarskap, själv hesiterade att leda. Han var ju mycket viljestark men uppträdde ofta försynt och lite tillbakadraget. När han till slut åtog sig uppgiften att bli Rotarys tredje president 1907, lanserade han en helt ny idé, som kom att göra rörelsen till vad den är idag. Kamratskapet, menade han, skulle vara en inkörsport till större uppgifter. Man skulle inte bara tjäna varandra utan även samhället där man levde. En bekvämlighetsinrättning - en nyhet i staden - blev resultatet av klubbens första projekt i samhällsnyttans tjänst. I dåtidens Chicago där var och en bara tänkte på sig själv var detta något oerhört. Blotta tanken att man oegennyttigt skulle tjäna någon var främmande i det hårda sociala klimatet. Attityden skulle bestå och gällde inte bara Chicago. Så sent som 1919 skrev *Houston Chronicle* om Harris: "He organized a strange kind of club, from which men get nothing, but actually pay for the privilege of doing good."

Harris hade övertagit ledningen av klubben vid en kritisk tidpunkt, då framtiden skulle stakas ut. Han lät sig omväljas till president och passade vid invigningsceremonin på att introducera två nya medlemmar: *Chesley Perry*, liksom Schiele veteran från Kubakriget, och *Arthur Sheldon*, framgångsrik innehavare av en handelsskola. Både dessa herrar skulle i sinom tid få ett enormt inflytande på rotaryrörelsen. Harris kallade Ches Perry ”Rotarys byggmästare”, själv var han arkitekten. (1932 skulle både ”arkitekten” och ”byggmästaren” gästa klubben i Göteborg.) En viktig förklaring till framgångarna får sökas i Paul Harris’ instinktiva val av goda medarbetare under det kritiska uppbyggnadsskedet.

Paul Harris publicerade aldrig själv, som ovan nämnts, sina minnen, inte heller Ches Perry gjorde detta. Många försök att skriva Rotarys historia har gjorts men övergivits. ”The story of Rotary would have to be written again and again”, sade Harris vid något tillfälle. Vi förstår vad han menade; samtidigt ger citatet uttryck åt en förbluffande modern historiesyn. Det skulle komma att dröja innan vi fick den första objektiva och problematiserade framställningen av rotaryrörelsens historia. *David Shelley Nicholl* fyllde på ett lysande sätt det tomrummet genom sin, på engelskt manér, narrativa rotarymonografi *The Golden Wheel* (1984). Nicholl, som utexaminerats från Harvard och verkat som journalist (BBC) och författare, har i sina forskningar haft tillgång till primärt material, bland annat Paul Harris’ anteckningar. De Harriscitat som förekommer i denna skrift är hämtade från Nicholl.

2. San Francisco – ”an inevitable choice”

Under Paul Harris’ tid som president ökade medlemsantalet i klubben från 80 till 200. En av de profiler Harris själv rekryterade var *Manuel Munoz*, en affärsman av spanskt ursprung. Han hade varit studentkamrat med Harris en gång vid Iowa State University. Bakom denna rekrytering fanns ett motiv som skulle skapa motsättningar och leda till den första allvarliga konflikten mellan Harris och hans rotarykamrater.

Som Nicholl visat hade de gamla studentkamraterna, Harris och Munoz, en serie hemliga överläggningar på olika platser i Chicago före och efter ett antal affärsresor som Munoz gjorde till San Francisco, där ett frenetiskt återuppbyggnadsarbete var i gång efter den katastrofala jordbävningen. Resultatet av Munoz' resor kom i november 1908 då världens andra rotaryklubb blev ett faktum. Rotary Two är en milstolpe i rörelsens historia och helt avgörande för den fortsatta utvecklingen. Harris hade mot ett kompakt motstånd genomdrivit sin vilja.

Beskedet kom som en chock för många medlemmar i Chicago som såg sin klubb som exklusiv, de ville "vara sig själv nog" och kände sig förrådade av Rotarys grundare. Han anklagades för att ha varit auktoritär och för att vilja skapa nya klubbar genom en "Extension-Committee" med Perry och Sheldon i spetsen. "We are degrading our own meetings .... I'm not much interested in what goes on out West", var en typisk salva då Perry lämnade en av sina rapporter. Så förgiftad var tydligen stämningen att Harris avgick som president under pågående period. Ingen kunde däremot förneka det faktum, att Chicagoklubben var "the first" och skulle förbli rotaryrörelsens epicentrum. Dess medlemmar skulle snart trotsigt kalla sin klubb "Rotary One".

Harris hade flera skäl att välja San Francisco som nummer två. Staden var världens tredje största hamnstad, den kunde uppvisa en etnisk mångfald, en mottaglighet för nya intryck, en kreativitet som lät tala om sig. Kort sagt, Paul Harris' val av San Francisco för "Rotary Two" blev ett lyckokast. En dröm besannades. Ett år efter Munoz' misson västerut skapades en rad nya klubbar; hans främsta proselyt i San Francisco, *Homer Wood*, startade inte bara en klubb där utan också i Seattle, Los Angeles och Oakland. Utvecklingen gick nu så snabbt att man kunde hålla Rotary Convention vid Golden Gate inom tio år.

3. Service Above Self

Den amerikanska västkusten hade gått i täten för rörelsens "Extension" och fem år efter starten kunde man samlas i Chicago till det första konventet med representanter för 16 klubbar.

”The National Association of Rotary Clubs will be one of the most powerful factors in the civic life of the nation”, sade den optimistiske Harris på en pressinformation före det första konventet; Perry valdes att leda förhandlingarna om rörelsens ”Constitution and By-Laws”. Paul Harris utsågs till Rotarys första ”National President” under viss opposition från Chicago. ”I don’t know how any person could be presented a greater gift”, deklarerade Harris upprymd och glad och utan tvekan lättad över ett enhälligt beslut.

Men Harris och Perry hade snart ytterligare en överraskning att chockera Chicagofolket med, då Winnipeg ansökte om att bli den sjuttonde klubben. I och med att denna milsten passerades hade rotaryrörelsen blivit internationell. Då charterbrevet dröjde kom Winnipeg till slut att bli klubb nummer 35 officiellt.

Vid nästa ”convention” i Portland skulle Arthur Sheldon spela huvudrollen med ett *Rotary Credo* helt i Harris’ anda. Av flera skäl kunde Sheldon, som behärskade retorikens alla finesser, inte närvara utan hans anförande fick läsas upp av den lite stelt formelle Perry. Men Sheldons tankar var formulerade med sådan elegans att representanterna för 24 klubbar blev helt fångade av vad de hörde. Sheldons tema var kristallklart: ”the science of business is the science of service; he profits most who serves best”. Applåderna efter Perrys uppläsning ville aldrig ta slut och det är möjligt att hans torra och osentimentala uppläsning gav extra intryck. Sheldon var i vilket fall som helst, även efter amerikanska mått mätt, en ”Super-Salesman”. ”Success in life in its broad sense is a matter not of luck or chance, but is governed by laws or nature – mental, moral, physical and spiritual,” är en annan typisk fras ur Sheldons upplästa *Credo*.

Uppståndelsen hade inte hunnit lägga sig då presidenten för rotaryklubben i Minneapolis, Frank Collins, tog till orda. De som går in i Rotary för att få ut något för egen del har hamnat fel, detta är inte Rotary, sade han bland annat. Slutklämman i hans tal gjorde stort intryck: ”The principle that has been adopted by the Minneapolis Club, and has been adhered to since its inception, had been ‘Service, Not Self!’”

Inom loppet av några minuter hade man funnit det dubbelmotto, som från och med nu skulle förknippas med Rotary men som först 1950 kom att få officiell prägel: *Service Above Self: He Profits Most Who Serves Best*. Steg för steg från 1905 kan man följa hur rotaryrörelsens ideologi utvecklas. Vad deltagarna i Portland fick uppleva var ett genombrott.

Trots sin oförvitliga ideologi har rotaryrörelsen, även i länder där den fritt får verka, inte skonats från misstänkliggöranden och ironi. Det engelska ordet *profit* är visserligen inte lika negativt laddat som det svenska profit, men Rotarys belackare i USA utgick likväl från detta begrepp när de gycklade med rörelsen. Paul Harris var mer än andra medveten om denna kritik när han talade om etik i affärlivet. Och vinstbegreppet kom i stället av rotarianerna att användas som förutsättning för tjänande.

En annan vanlig generalisering av Rotary i dess hemland, var påståendet att rotarianer huvudsakligen var republikaner, eftersom de var affärsmän. Påståendet jävades inte minst av det faktum att presidenten, Franklin Roosevelt, var rotarian och redan som guvernör i staten New York blivit medlem i The Albany Club. Roosevelt hävdade vid något tillfälle att Rotary stod för "inherent honesty, fair dealing, orderly justice, the rights and worth of the individual to society and of society to the individual".

4. Across the Atlantic

Paul Harris hade som många amerikaner sina rötter på den andra sidan Atlanten, nämligen på de brittiska öarna. Han var av skotsk och irländsk börd; hans hustru Jeans hemstad var Edinburgh. Inte märkligt att Paul Harris hade en dröm - Rotary skulle korsa Atlanten med ett syfte - "to win London".

I juli 1911 var "Super-Salesman" Arthur Sheldon på plats i London för att sprida budskapet och innan året var slut också i Manchester. Den 3 augusti höll Londonklubben sitt första möte på anrika Simpson's

in the Strand. Sex månader tidigare hade irländska Rotary startat utan Harris' vetskap. Det var en tidigare medlem i San Francisco, *Stuart Morrow*, som flyttat till Irland och på egen hand organiserat klubbar i Dublin och Belfast.

När Rotary för tredje gången höll "Convention" - 1912 i Duluth, Minnesota - deltog representanter från Londonklubben för att ansöka om anslutning till rörelsen och betala fastställd avgift; engelsmännen var de enda utländska rotarianerna som kom tillstådes. Det måste ha varit en högtidsstund för Paul Harris att den 1 augusti 1912 få signera charterbrevet för London, *World Club No 50*. Rotary hade nu blivit internationellt och de 600 delegaterna i Duluth ändrade organisationens namn till *the International Association of Rotary Clubs*..

Harris bad Morrow fortsätta sitt mera improviserade och självständiga arbete och resultatet blev klubbar i Glasgow, Liverpool och Edinburgh. Klubben i Liverpool kom till på mindre än två veckor, vilket förmodligen är ett oslagbart rekord inom Rotary. Det var Ches Perry som med fast och effektiv hand skötte det organisatoriska på central nivå. Men pionjärerna på andra sidan oceanen rapporterade direkt till Harris, han var en länk mellan Morrow och Sheldon och mellan Irland, Skottland, England och Förenta Staterna. Detta var hans sista stora insats för Rotary innan han av hälsoskäl drog sig tillbaka som hyllad "President Emeritus".

1917 är ett ödesår i världshistorien. Revolution bröt ut i det kejsarliga Ryssland mitt under pågående världskrig. Och den amerikanske presidenten Woodrow Wilson, Rotarys mest eminente medlem, gick in i kriget på briterernas sida. Under detta krigsår hölls "convention" i Atlanta som också blivit rotaryhistoria, då presidenten *Arch C. Klumph* föreslog att "Rotary borde acceptera donationer i syfte att lämna hjälp i världen genom bistånd, genom utbildning och genom andra insatser i samhället". Därmed såddes fröet till *Rotary Foundation*, som fick sina stadgar tio år senare.

I detta sammanhang kan man nämna att Paul Harris vid många tillfällen visat sitt stora intresse för en donationsfond, som skulle tjäna

Rotarys internationella service. Man har på sina håll menat att fonden förde en slumrande tillvaro fram till 1947. Omedelbart efter Paul Harris' död utarbetades planer för Rotary Foundations utbildningsstipendier till minnet av Rotarys grundare. En betydande bidragskälla (som tillkom 1957) är möjligheten att utse både rotarianer och andra till *Paul Harris Fellow*. Numera förknippas Rotary Foundation också med studiegruppsutbytet (GSE) och det mycket spektakulära projektet *Polio Plus*. För att fira minnet av Rotarys 75-årsdag startade programmet *Health, Hunger and Humanity*

Första världskriget stoppade självfallet utbredningen till nya länder. Men rotaryrörelsen befann sig i bokstavig bemärkelse vid fronten. På det europeiska fastlandet bildades en klubb i Paris där alla medlemmar som var i tjänst kunde träffas, vare sig de kom från USA, Canada eller Brittiska Öarna. Klubben fick namnet *the Allied Rotary Club of France* och höll regelbundna möten på torsdag lunch på lyxiga Hotel Continental, där man till och med reserverat ett "rotaryrum" för ändamålet.

Rotary hade korsat Atlanten 1911, därför att det helt planenligt ingick i Paul Harris' visionära strategi. Den effektive och outröttlige Sheldon lyckades vinna inte bara London utan också Manchester. Men steget före låg Stuart Morrow som på eget bevåg fick igång klubbar i Dublin och Belfast. Londonklubben fick dock som vi sett sitt charterbrev av Harris före irländarna och blev därmed Rotarys klubb nummer ett i Europa. Sedan isen väl var bruten fick rotaryrörelsen en mycket snabb utbredning på de brittiska öarna. Den anglosaxiska mentaliteten på ömse sidor om oceanen har säkert bidragit till den gynnsamma utvecklingen.

En av Harris' många visioner var att hålla "convention" i den gamla världen. 1921 förverkligades denna dröm. Harris hustru "Bonnie Jean" var född i Edinburgh och han lämnade nu all möda ospard för att lägga rörelsens tolfte "Convention" till denna stad. Och han insisterade på, visserligen bakom kulisserna, att Arthur Sheldon skulle vara huvudtalare. Mer än tusen rotarianer med fruar från den nya världen deltog i Edinburgh. När de lämnade New York ombord på

två av Cunardlinjens fartyg fick de från Vita Huset ett telegram som betonade "the opportunity for very great service in the cause of good international relations in your visit to Europe". Hälsningen kom från presidenten och rotarianen Warren Harding.

Redan under första världskriget hade de engelska klubbarna bildat en egen sammanslutning. Engelsmännen ville tydligen inte dras in i det ordkrig som av och till blossade upp mellan Rotary One i Chicago och övriga amerikanska klubbar. Engelsmännens ståndpunkt ledde till en principdiskussion som slutade med att RIBI (Rotary International in Great Britain and Ireland) bildades. Efter detta skulle ingen annan "territorial unit" få samma status. Ches Perry gillade inte denna lösning, men som den konciliante person han var svalde han förtreten. Vad Paul Harris ansåg förefaller oklart. Som ett brev på posten ändrade nu rotaryrörelsen sitt namn från "the International Association of Rotary Clubs" till *Rotary International* (1922).

Men engelsmännen var inte sämre rotarianer till följd av den nya organisationen. Ett par medlemmar i den ärevördiga Londonklubben gjorde en banbrytande insats för rörelsen 1926. Två av klubbens medlemmar vandrade i det vackra Surrey en söndagsmorgon och utbytte tankar kring vad som då kallades Rotarys "Aims and Objects". De strukturerade sitt resonemang om tjänandet, vilket slutade med att de skissade fyra huvudvägar: klubbtjänst, samhällstjänst, yrkestjänst och internationell tjänst. De två männen var *Sidney Pascall* (världspresident 1931-32) och *Vivian Carter* (dåvarande generalsekreterare i RIBI). Deras förslag godtogs (1927) och "*The Four Channels of Service*", senare kallade "*Avenues*" blev, som tidigare nämnts, en del av Rotarys program

5. "A stupendous international future"

En häpnadsväckande internationell framtid! Ingen kunde väl ana att denna optimistiska prognos från 1921 skulle besannas med råge. Vi som har facit kan bara från 2005 års horisont konstatera faktum.

Decenniet efter vapenstilleståndet 1918 ökade Rotary sitt medlemsantal med 300%, samtidigt som nya klubbar etablerades i ytterligare 40 länder, bl.a Kina, Filippinerna, Indien, Panama och Argentina. Det är slående att de första klubbarna stiftas i hamnstäder: Chicago, San Francisco, Portland, New York, Boston, Dublin, London, Havana, Montevideo, Lima, Manila, Shanghai, Panama, Melbourne, Calcutta, Buenos Aires etc etc. Två faktorer tycks ha varit avgörande i sammanhanget: ett blomstrande och rikt näringsliv på platsen och en multinationell befolkning med ett betydande inslag av engelsktalande som kunde ta ledningen. I början av Rotarys massiva och snabba efterkrigsexpansion var det lätt att finna en rotaryapostel i städer med stort amerikanskt, engelskt och kanadensiskt handelsutbyte. Vikten av det anglosaxiska inslaget klingade emellertid snart av. I den gamla världen fanns det inte heller något intresse att ge Rotary en transplanterad amerikansk image. Man strävade i stället att ge sin egen stil åt verksamheten utan att för den skull ge avkall på ritual och ideologi.

Under mellankrigstiden fick rotaryrörelsen det allt svårare och expansionen stoppades. För Mussolini, Hitler och Franco var Rotary ett anglosaxiskt påfund som inte kunde tolereras. Rotary förbjöds. I Tyskland upplöstes 42 klubbar, i Österrike 11 och i Italien 34.

I varje liten rotaryklubb i den fria världen var man medveten om problemen i diktaturstaterna. På sina håll lämnade man hjälp där det var möjligt. I den lilla staden Grantham i England ställde rotarianer upp som värdfamiljer för en liten österrikisk judinna. En av stadens rotarianer var den blivande premiärministern Margaret Thatchers far. Hon har som flicka mycket positiva minnesbilder av Rotary. "My father was a Rotarian. The Rotary motto 'Service Above Self' was engraved on his heart", skriver hon. "The Rotary Club was one of the strongest social and charitable institutions in town", heter det i hennes memoarer. Den lilla judinnan hade varit brevvän med Margarets syster. "My family understood particularly clearly Hitler's brutal treatment of the Jews". Och vidare om Rotary: "The Rotary Club was constantly engaged in fund raising for the town's different charities." Inte bara amerikanska presidenter således, utan efterhand allt fler ledande politiker i den fria världen – liksom den polskfödde påven Johannes Paulus II - har insett Rotarys betydelse som fredsfaktor.

Efter andra världskrigets slut välkomnades Rotary på nytt i Italien (1946), Tyskland (1948) och Japan (1948). Därmed är vi framme vid det år då en rotaryklubb startade i Kungälv. Den blev från början en integrerad del av Rotary International. Rotary Internationals fortsatta utveckling kan man alltså med fördel följa genom att studera Kungälvsklubbens historia.

Påven Johannes Paulus II får utmärkelsen Paul Harris av den finske världspresidenten Rolf J. Klarich.

Kungälv RK – en rotaryklubbs historia 1948 - 2005

1. Upptakt i Göteborg

Att sjöstaden Göteborg 1927 skulle få en av de första rotaryklubbarna i Sverige är inte märkligt. Allteftersom Rotary erövrade nya länder etablerades de första klubbarna, som ovan nämnts, ofta i sjöstäder som Manila, Osaka, Brisbane, Montevideo, Buenos Aires för att inte tala om de legendariska klubbarna i London, Dublin och Belfast. Typiskt nog blev rotaryklubben i Hamburg den första i Tyskland på sin tid.

På 1920-talet hade Rotary blivit känt i de nordiska huvudstäderna. I tur och ordning registrerade man klubbar i Köpenhamn (1921), Oslo (1922), Stockholm och Helsingfors (båda 1926). Till Göteborg kom Rotary således på initiativ från Stockholm, och inte som man skulle kunna tro från London. Från kungliga huvudstaden kom nämligen tre emissarier för att på Palace Hotel lägga fram sitt budskap för sju intresserade herrar i den stora hamnstaden. Vore det inte ”till nytta och glädje” om en rotaryklubb också bildades i Göteborg?

Stockholmarna berättade om den 22 år gamla, världsomspännande rotaryrörelsen och dess syften. I Göteborg, ”lilla London”, som alltid haft livliga kontakter västerut var man inte sen att nappa på inviterna. Redan samma höst var man redo att fira charterfest. Klubbens förste president blev *Hugo Hammar*, den kände industrimannen, förgrundsgestalt inom den göteborgska varvsindustrin och drivande kraft bland annat bakom tillkomsten av Statens skeppsprovninganstalt i Göteborg.

Så stor betydelse tillmätte tydligen Rotary International tillkomsten av en klubb i Göteborg att man skickade två toppfigurer till charterfesten, nämligen presidenten Arthur Sapp och generalsekretären Ches Perry. Perry var ju dessutom tillsammans med Paul Harris ”the men who made Rotary”. Från Norden deltog rotarianer från Stockholm, Oslo, Köpenhamn, Aarhus och Aalborg. Festen fick ”ett i allo glansfullt förlopp”. En liten incident kunde dock inte undvikas:

rotaryknapparna hade inte kommit fram. Räddande änglar blev de danska rotarianerna som under middagen till de 25 chartermedlemmarna överlämnade sina knappar så långt förrådet räckte

I skuggan av den ekonomiska depressionen och Kreugerkraschen fick rotarianerna i Göteborg i augusti 1932 besök av ingen mindre än Paul Harris, rörelsens grundare. I sitt anförande vid en lunch på Trädgårdsföreningen beskrev han tiden i dystra färger. Människor behövde en bättre metod för att leva och Rotarys uppgift var att visa vägen. Efter lunchen planterade Harris nere i parken en amerikansk ek som ett "Vänskapens träd".

För rotaryrörelsens tillväxt i västra Sverige blev klubben i Göteborg ett nav. Efter mönster från Göteborg bildades på 30-talet klubbar i Borås, Jönköping, Halmstad, Uddevalla, Trollhättan och Lidköping. I hela riket fanns vid krigsutbrottet 40 klubbar.

Under krigsåren 1940-1942 togs inga initiativ till nya klubbar i Sverige. En tysk seger i det pågående kriget ansågs ju sannolik. Och för Adolf Hitler var Rotary ett vämjeligt angloamerikanskt påfund. Skräcken för Hitler torde knappast ha hämmat nyetableringen av klubbar, snarare det faktum att presumtiva rotarianer hade andra och viktigare saker att tänka på under dessa mörka år.

"Beredskapen" satte sin prägel på det svenska samhällslivet. Också på Rotary. Veckobreven från göteborgsklubben vittnar om åtskilliga insamlingar till andra länder, främst till Finland, av födoämnen, klädespersedlar, böcker, pengar. Under krigsåren skickades regelbundet sockerpaket till Finland. Klubbmedlemmarna antecknade sig på faderskapslistor med förpliktelse att sända månatliga bidrag till föräldralösa barn i Finland liksom till nödlidande barn i Nordnorge. Tre finska officerare fick 1944 tre veckors rekreativsvistelse i Göteborgs skärgård för att nämna ytterligare ett exempel. I sammanhanget kan nämnas att marskalken av Finland, Mannerheim, var medlem i rotaryklubben Helsingfors-Helsinki, som 1939 till och med hade arrangerat en distriktskonferens.

Den efterlängtnade freden skapade en optimism i hela samhället som också gynnade Rotary. En rad nya klubbar kom nu till i regionen, direkt eller indirekt genom den stora klubben i Göteborg: Skövde (1945), Vänersborg (1946), Mölndal (1946), Kungsbacka (1946), Alingsås (1946) och Kungälv (1948).

Den enda rotaryklubben i Göteborg hade redan 1939 passerat 100-strecket. För att förhindra att medlemsantalet skulle bli alltför stort beslutade man när freden äntligen kom att avstå från delar av upptagningsområdet. En förutsättning för klubbar i Majorna (1947) och Örgryte (1949). Rätten att hämta medlemmar från hela det ursprungliga territoriet avstod man 1975.

Genom att Rotary nu också fick ett hemvist i Majorna blev Göteborg först i landet med att få en andra klubb. Majorna är ju också högintressant från historisk synpunkt med Klippans kulturresevat, där Ostindiska kompaniet på 1700-talet hade sin djuphamn för de från Kina hemvändande skeppen, och där det från 1808 byggdes ett stort sockerraffinaderi och ett porterbryggeri. Den företagsamhet som här en gång blomstrade lade grunden till det Göteborg där rotaryrörelsen långt senare skulle vinna sådan spridning.

Det är märkligt att lilla Kungälv fick en rotaryklubb redan året efter Majorna. Då klubben bildades den 16 februari var den svenska rotaryrörelsen ännu mycket ung. Hela landet bestod av ett enda Rotarydistrikt, som hade upprättats 1933. Distriktet delades 1 juli 1948 och Sverige fick två guvernörer, generalen *Hugo Cederschiöld* och den kände konstprofessorn *Axel Romdahl*, en central personlighet i Göteborgs kulturliv. Romdahl hade året innan varit guvernör för hela svenska distriktet, vars förste guvernör (1933-35) var börsdirektören *Kurt Belfrage*, den svenska rotaryrörelsens eminente arkitekt och förgrundsgestalt under ett kvartssekel. Belfrage hade tillhört chartermedlemmarna i Sveriges första rotaryklubb i Stockholm.

Efter krigsslutet 1945 formligen exploderade nyetableringen av klubbar, det var som om ett uppdämt behov måste mötas. De allierade med USA och England i spetsen hade vunnit kriget. Demokratins

banerförare hade triumferat; Roosevelt och Churchill hyllades av den fria världen som hjältar; båda dessa statsmän var varma anhängare av rotaryrörelsens ideologi.

Under de fyra första åren efter krigsslutet bildades ett femtiotal klubbar eller fler än de som etablerats i Sverige mellan 1926 och 1939. Rotaryklubben i Kungälv är en av de många som surfar in i rörelsen på denna efterkrigs våg.

2. Trädgårdsidyllen Kungälv får en rotaryklubb

I den lilla idylliska staden med sina 3850 invånare vid Bohus imposanta fästning, samlades den 16 februari 1948 några herrar till ett möte på Stadskällaren för att få veta något om vad Rotary sysslade med. I själva verket ville några intresserade kungälvabor träffa rotarianer från Mölndal tillsammans med Sveriges ende rotaryguvernör, Axel Romdahl. Vad de

Simonsson. Östra gatan

hoppades att få höra bekräftades över hövan av Romdahl som gav ”en klar och fängslande framställning av vad Rotary är, vill och kräver”. Efter detta fanns ingen tvekan hos de närvarande från Kungälv. En preliminär styrelse valdes vid sittande bord och ett historiskt beslut var fattat. Vid samma tillfälle och som bekräftelse på detta överlämnade ”Mölnadalsklubben, på vars initiativ klubben i Kungälv tillkommit, som gåva en utomordentligt vacker gästbok.”

Det var en behjärtad skara som hade bestämt sig för att starta en rotaryklubb i Kungälv. Entusiasterna var samtliga noviser och rotaryrörelsen i Sverige var ännu i ett begynnande uppbyggnadsskede. Det var ett vågspel att starta en klubb i en så liten stad, att kasta sig ut i det ovissa. Numera stiftas en klubb mestadels med en kärna av gamla rotarianer; så var det 1966 och 1976 då dotterklubbar eta-

blerades i Stenungsund och Kungälv; rotarianer från Kungälv RK förklarade sig då beredda att driva igång verksamheten och tunga poster i de nya klubbarnas styrelser besattes av erfarna medlemmar ur moderklubben. Annat var det 1948 då marken i Kungälv ur rotarysynpunkt var obruten.

Vid det konstituerande mötet den 16 februari tillsattes alltså en preliminär styrelse med apotekaren *Valdemar Barre* som president, häradshövding *Hilmer Kollberg* som vice president, adjunkt *Gustav Swahn* sekreterare, rektor *Rudolf Kjellman* andre sekreterare, kamrer *Åke Thorvik* skattmästare, kommunalborgmästare *Carl Axel Johansson* klubbmästare och rektor *Sture Altvall* ledamot utan funktion. Denna styrelse skulle också komma att leda verksamheten under klubbens första viktiga år. Barre var alltså klubbens charterpresident. Han hade övertagit apoteksprivilegiet i Kungälv efter Adolf Lannerstierna och drev apotek i huset nummer 6 på Västra gatan. För gagnande arbete i Rotarys anda skulle klubben senare hedra Barre som *Honorary Member* (1953); samma hedersbevisning kunde snart också Kollberg glädja sig åt (1955). Senare också *Kuno Persson*.

I det *första veckobrevet*, den 16 april 1948, kunde presidenten meddela att klubben fått sitt *Charterbrev* och därmed blivit klubb nummer 6892 av *Rotary International*. Rotary i Sverige hade vid tillfället ett distrikt (10)¹, 73 klubbar(555) och ca 2300 medlemmar (ca 31.000).

Den nyvordna rotaryklubben bestod av 20 stiftare, ”*chartermedlemmar*”. Förutom styrelsen hade vi *Rune Abelsson, Gilbert Assmundsson, Marcus Claesson (additional), Ivar Claesson, Anders Cornelius, Folke Danielsson, Elof Hoff, Karl Högstedt, Orvar Kilander, John Ljungqvist, Gunnar Lundell, Kuno Persson, Axel Thornberg*. Av klubbens 20 första medlemmar var fler än hälften födda 1901 eller tidigare. När klubbens äldsta chartermedlemmar föddes levde Karl Marx men Adolf Hitler var ännu inte född. 1901 avled Queen Victoria och en epok gick i graven. Denna lek med siffror visar Kungälv Rotaryklubbs vördnadsbjudande ålder men ingalunda att klubbens chartermedlemmar var en samling stofiler, tvärtom var såväl medel- som medianålder 47 år, fem medlemmar var i 30-års åldern.

¹ Siffrorna inom parentes avser 2004.

Stiftarna tillhörde i positiv mening den lilla stadens eminenta profiler, apotekaren, borgmästaren, härads-hövdingen, samrealskolans rektor, distriktsveterinären, stadsläkaren, kemikaliehandlaren, överläkaren, bankkamreren, några småföretagare men även chefer för kända företag som ABC-fabriken och Göteborgs Kex för att nämna några. Det var naturligtvis en styrka för klubben att kända och ledande personer i staden ställde sig bakom Rotarys höga humanitära och etiska ideal.

Axel Romdahl, teckning av A. Hallman

Klubbens val av medlemmar kunde vara typiskt för vilken amerikansk småstad som helst. För Paul Harris, som avled året innan (1947), var den familjära småstadskaraktären en förutsättning för kamratskap och tjänande. En av hans tankar var ju att i storstäder som Chicago inplantera något av småstadens mentalitet. Även om klubben i Kungälv fick nummer 6892 skulle säkert Harris ha fröjd sig åt dess tillkomst.

För chartermedlemmen *Kuno Persson* gick nu en dröm i uppfyllelse. Han avlade veterinärexamen 1924; en dag det året hade han suttit på sin kammare i Stockholm och lyssnat på kristallmottagare och i bruset hört en röst som talade om tjänandets ideal, vänskap och internationell förståelse. Rösten tillhörde *Kurt Belfrage*, eldsjälens och arkitekten bakom rotaryrörelsens uppbyggnad i Sverige. Kuno Persson har berättat hur gripen han blev av vad Belfrage hade att berätta. På den tiden måste en rotarian ha sitt arbete inom en klubbs upptagningsområde, varför det dröjde ända till 1948 innan Kuno Persson fick sin innersta önskan uppfylld. Men när det äntligen begav sig, drev han på för att få en klubb till Kungälv.

Rotaryklubben i Mölndal (1946) blev fadderklubb. Guvernören råka- de alltså vara den kände konstprofessorn *Axel Romdahl* i Göteborg, en händelse som ser ut som en tanke. Romdahl älskade småstadsidyllen och konstnärsstaden Kungälv, där målare som Sandels och Simonsson

verkat. Ännu 1948 dröjde sig de charmfulla miljöerna kvar i kvarteren kring gamla torget, där Sandels och Simonsson sökte sina motiv; Axel Romdahl hade tillhört deras vänkrets. Som det södra distriktets förste guvernör skulle Romdahl fortsätta att vårda sig om den nyvordna Kungälvsklubbens väl och ve.

Den 12 juni kunde *Charterfesten* med guvernören i spetsen gå av stapeln på Nordiska Folkhögskolan. Bland de 70 festdeltagarna märktes också göteborgsklubbens president, marinläkaren *Carl-Axel Wällgren* och Mölndals, kyrkoherde *Tage Orrgård*. I sitt hälsningsanförande erinrade charterpresidenten Barre om Kungälv's urgamla historia och dess "internordiska" läge. Guvernören betonade i sitt "stätliga högtidstal särskilt den kristna tjänartanke, som blivit Rotarys ideal". Från klubbarna i Säffle och Norrtälje hade bordsflaggor anlämt som gåva. Piteåklubben hade sänt varma hälsningar i brev; från 23 klubbar hade telegram med lyckönskningar kommit. Man kan nästan säga att hela den svenska rotaryrörelsen uppmärksammade att man fått en ny klubb i Kungälv. Under charterfesten underhöll brandmästaren i Karlskrona och f. d. kungälv'sbon Daniel Feyerabend med vacker sång och lutspele. Efter middagen tråddes dansen. "För vår klubb blir denna av naturens makter så gynnade fest en oförglömlig högtid", heter det i referatet från festen.

Under det första året togs åtta nya medlemmar in i klubben, nämligen (8 oktober) byggmästaren *Erik Andersson* och fabrikören *Gustaf Kullgren*, samt (4 mars 1949) socialvårdsombudsmannen *Gustaf Hjerpe*, järnhandlaren *Einar Danold*, disponenten *Birger Döse*, möbelhandlaren *Jean Johnsson*, arkitekten *John Samuelson* och disponenten *Lars Wassenius*. Samtidigt lämnade tre medlemmar av olika skäl klubben.

Efter Valdemar Barre blev i tur och ordningen chartermedlemmarna Hilmer Kollberg, Gunnar Lundell, Karl Högstedt och John Ljunqvist presidenter. Efter fem år var så turen kommen till *Bo Boustedt* att bli den förste "nyrekryterade" presidenten.

Den unga klubben fick från början sin hemvist i anrika Stadskällaren, ursprungligen en stilren byggnad i två våningar med valmat tak men

vid förra sekelskiftet tillbyggd med en stilbrytande veranda mot torget. Veckomöten hölls varje fredag kl. 20.00 bl. a. i ”tapetsalen” på andra våningen.

I september 1951 kunde källarmästaren *Bertil Ekman* hälsa sina rotarykamrater välkomna till en supé med anledning av Stadskällarens 250-årsjubileum. ”Under Ekmans värdskap fick vi vidare bese en utställning av konst av kungälvskonstnärer från gången till nuvarande tid och bekanta oss med gästgiveriets i Kungälv utveckling från 1701 till och med 1951 genom utställda föremål och arkivhandlingar.” (Veckobrev nr 9, 1951)

Dåförtiden gällde en något annorlunda mötesritual; föredraget inledde kvällens begivenheter varefter snapsbrickan bjöds omkring, lika naturligt som att måltiden avslutades med att den kalla punschen kom på bordet; inte heller var det ovanligt att kvällens diskussion fortsatte hemma hos någon av rotarianerna.

Stadskällaren före branden

Veckobrevens innehåll är redan från början präglade av Rotarys engagemang för såväl lokala som internationella frågor, för ungdomsfrågor, för humanitära och etiska frågor. Här skall ges några exempel, hämtade från ett urval av veckobrev:

Klubbens historiska veckobrev, *Veckobrev nummer 1 1948*, är daterat den 16 april. Presidenten meddelade då - i den historiska §2 - att klubbens ansökningshandlingar till Rotary International hade godkänts. Om klubbens allra första föredrag kan man läsa i §3:

”Sekreteraren (Swahn) kåserade över ämnet ’En halvtimme med Rotary International’. De tjeckoslovakiska rotarianernas öde beklagades, en översikt av de europeiska och främreasiatiska distrikten och klubbarna meddelades, och slutligen berördes Rotarys samarbete med Unesco.”

Innehållet i denna, den tredje paragrafen i klubbens historia är som synes djupt tragiskt. Ingen av åhörarna lär ha kunnat ana de ödesdiga konsekvenserna. Det anspråkslösa referatet av det allra första föredraget i klubbens historia visar på något för Rotary typiskt: en klubb lever i nuet och håller sig, litet slarvigt uttryckt, alltid uppdaterad i fråga om samhällsförändringar i stort och smått.

Den 27 februari, bara några veckor innan klubben hade sitt första officiella möte, hade kommunisterna under Klement Gottwald genomfört en statskupp i Prag och störtat den demokratiskt valda regimen. Nu genomfördes likriktning av stat och samhälle efter sovjetiskt mönster. ”Pragkuppen” var den händelse som mest övertygade opinionen i väst om att världskriget nu övergått i ett kallt krig. Det verkade som om Churchill skulle få rätt: ”From Stettin in the Baltic to Trieste in the Adriatic an Iron Curtain has descended across the Continent”.

Det enda som finns bevarat av klubbens första föredrag är den lapidaria anteckningen i det ovan citerade protokollet (§3). De ”främreasiatiska distrikten” syftar förmodligen på klubbarna i Mellersta Östern, t. ex. Kairo, Jerusalem, Tel Aviv och Haifa och de problem som uppstått genom att republiken Israel nu utropades (maj 1948). 1940

hade rotaryklubben i Haifa 48 medlemmar bestående av judar, araber, briter, fransmän, ryssar, egyptier med flera. Tel Aviv-Jaffaklubben alternerade sina möten mellan Jaffa, en arabisk stad, och Tel Aviv med stor judisk majoritet.

Två världshistoriska händelser hade råkat inträffa just under de dagar då Kungälv Rotaryklubb var i vardande. Dessa händelser kom på ett avgörande sätt att påverka den internationella rotaryrörelsen. Dess freds- och frihetsideologi, dess arbete i humanitetens tjänst och dess strävan till förståelse människor emellan. Lika optimistisk som man varit efter invasionen i Normandie och Europas befrielse, lika oroad hade man nu anledning att känna sig inför den förslavning av folken, som nu förestod i länderna bakom järnridån, och inför den tragiska utvecklingen i Mellanöstern. Rotaryrörelsens segertåg över världen föreföll som så mycket annat för tillfället vara stoppad. Hur länge det kalla kriget skulle pågå kunde ingen ana.

Läser man mellan raderna i Kungälv Rotaryklubbs första veckobrev märker man både stolthet i att nu tillhöra Rotary International och oro över de nya bekymmer för freden i världen som nu tornade upp sig. Tankar av empati har säkert gått från rotarianerna i Kungälv till deras tragiskt lottade medbröder i Prag och Jaffa.

Ett mera optimistiskt föredrag på samma tema hölls av John Ljungqvist i mars 1950. Då var ämnet: "Vad är och vill Europarörelsen?". Churchill hade framfört tanken på ett enat Europa och 1949 antogs i London stadgar för ett Europaråd med säte i Strasbourg. Ljungqvist påpekade likheten mellan Rotary och Europarörelsens mål och uppgifter. Föredraget kan ses som en pendang till *Emin Tengströms* föreläsning hösten 2004 över ämnet *På spaning efter en europeisk identitet*.

Rotarys gränsöverskridande ideologi hade på ett påtagligt sätt nu naglat sig fast hos den nya klubben på Stadskällaren i Kungälv. Men vad kunde man göra? Gräva där man står? Det var också vad man gjorde. Den nordiska tanken hade historiska rötter i Kungälv och har väl aldrig hållits så levande som efter befrielsen av Danmark och Norge. Det nordiska perspektivet fanns också med i klubben redan från början.

Presidenten Barre hade redan vid charterfesten slagit an den tonen; och här hade klubben en resurs i rotarykamraten och Nordiska Folkhögskolans rektor, Sture Altvall. Vi får inte glömma att sviterna av ockupationen i Norge och Danmark länge skulle dröja sig kvar och att rotarianerna där längtade efter kontakter med Sverige.

Ville man göra insatser på det internationella planet skulle man börja med att utveckla det nordiska samarbetet. Det var Altvalls strategi och den gjorde klubben till sin. Att verkligen lära känna våra grannländer var ”det första steget att förstå andra folk”. Detta blev något av en programförklaring som man strävade efter att leva upp till under de första åren. En satsning på vänortsrörelsen borde därför ligga i klubbens intresse. Från danska vänorten Samsö gästades klubben (1949) av magister Knud Larsen vid en Danmarksafton på Nordiska folkhögskolan. Larsen berättade och visade bilder från händelserna den 5 maj 1945. Men vid sitt besök i Kungälv behövde Larsen inte vara anonym; under de två sista krigsåren sades det inget i veckobreven i Göteborg Rotaryklubb om namnen på gästade rotarianer från Danmark och Norge, bara att klubben hade besök av danska och norska vänner. Kungälvsklubben skulle från starten ha ett livligt utbyte med rotarianer i Frederikshavn och Skagen. Skolbarnsutbyte diskuterades också. Besök i Samsö var ett bland flera initiativ.

I september 1953 gästades klubben av rotarianer från Finland, Norge och Island. Det givande utbytet med Frederikshavn fortsatte. De danska vännerna bekräftade 1954 sin glädje över detta genom att sända sin flagga med välgångsönskningar:

”Vi haaber att vore svenske venner i Kungälv vil faa Glade av vort Flag, som sendes Eder med vore bedste ønsker for deres Klub, og i Haab om mere Samkvem mellem vore Klubber i Fremtiden.”

Riktigt kaffe. Ett kylskåp. En Volvo PV 444. Så ungefär såg svenskens önskelista ut vid krigsslutet. Men det skulle dröja länge innan drömmarna kunde uppfyllas. 1944 hade alltså Aktiebolaget Volvo presenterat bilen som stimulerade många svenskars fredsdrömmar. Men först 1947 kunde leveranserna av beställda bilar börja och inte förrän 1950

hade alla kunder fått sina bilar. Att rotaryklubben höll sig ajour med nymodigheterna och drömmen om bilen vittnar veckobreven om. Så i november 1949:

”Överlämnades ordet till Wassenius, som talade över ämnet Bil-service. Talaren redogjorde på ett sakligt och intressant sätt för vad som i huvudsak inneslutes i begreppet ‘Bilservice’. De första bilarna voro, som alla veta, mycket enkla jämfört med dagens eleganta lyxåk men krävde trots detta en stor reparationsvolym för att kunna hållas i gång under någon längre tid. De första bilreparatörerna voro mekaniker med ringa erfarenhet inom bilfacket. Dessa försökte efter bästa förmåga taga hand om skadade bilar. Under det att åren gingo skärptes kraven. Detta ledde till viss specialisering samt efterfrågan på skickliga bilreparatörer och väl utrustade bilverkstäder. Ändamålsenliga och rymliga lokaler har stor betydelse för en god service. Beträffande läget inom samhället så bör verkstaden ligga lätt åtkomlig och med goda in- och utfartsvägar.” (Veckobrev nr 16, 1949/50, Klubbens medlemsantal, 30. Närvarande 16).

Veckobreven är från starten förda med all tänkbar ackuratess och väl-skrivna; de innehåller också mycket värdefull information utöver föredragsreferaten. Även om språket är typiskt för dåtidens skrivna svenska har veckobreven behållit en ovanlig fräschör som skvallrar om den seriösa och kamratliga andan i klubben. Föredragen vittnar också om klubbens strävan att hålla sig ajour med vad som hände i samhället både lokalt och internationellt. Veckobreven är en guldgruva att ösa ur för den som vill fördjupa sig i klubbens historia. På initiativ av klubbmedlemmen *Gerhard Tourbier* blev de ordnade med tysk grundlighet och finns nu prydligt inbundna.

Klubbtjänsten är den viktigaste av Rotarys tjänstegrenar. Fungerar den känner alla trivsel och klubben blir framgångsrik. Därom beflitade sig rotarianerna i Kungälv från början. Ett klassiskt bekymmer, så ock i Kungälv, var *närvaroplikten*. Denna plikt – den upplevs så av många jäktade rotarianer – var för rotarypionjärerna viktigt för att samman-svetsa en klubb. Närvaron är nära förknippad med klassifikationsbe-

greppet. En klubbs strävan är att öppna nya klassifikationer. Utebliven närvaro innebär ju då inte bara att en kamrat saknas utan också att en stol med viss klassifikation står tom.

Rotaryklubben i Kungälv satte från starten en ära i att öppna så många *klassifikationer* som möjligt i den lilla staden. De 20 chartermedlemmarna knöt successivt till sig alltfler medlemmar; redan i juli 1949 registrerades 33 medlemmar och ökningen fortsatte till 38 rotarianer 1954. Men 1958 är siffran förvånansvärt nog nere i 27. Vad ligger bakom denna åderlåtning? Tyvärr hade klubben förlorat några stöttepelare genom dödsfall, men förklaringen till den relativt kraftiga tillbakagången är främst att söka i närvarokravet. Guvernörerna återkommer också till denna fråga i sina månadsbrev. Befinner sig Rotary i kris? är en retorisk guvernörsfråga. *Eric Grill*, guvernör och övers-
telöjtnant vid I 17, formulerade sig således i ganska bryska ordalag i november 1953:

”Det finns ett gemensamt problem för alla klubbar: en del medlemmar är sällan med på sammanträdena. Jag har tidigare framhållit, att om denna frånvaro beror på bristande möjligheter på grund av sjukdom, resor eller mycket viktiga angelägenheter, är det inte mycket att säga om saken, men beror den på bristande intresse för Rotary, har klubben ingen anledning att visa någon större grad av hänsyn utan bör söka förmå vederbörande att lämna klubben om han saknar intresse samt istället försöka få in en ny och intresserad medlem.” (Veckobrev nr 22 1953/54)

En närmare granskning av matriklarna visar, att kungälvsvrotarianerna agerade i guvernörens anda för att vitalisera hela klubben. Närvaroproblemet är förvisso lika aktuellt idag:

”Den grundläggande princip som Paul Harris byggde den första Rotaryklubben på var att vi blir bättre individer – både som yrkesutövare och som samhälls- medborgare – av att träffas ofta, lära av varandra och lära känna varandra. Det är faktiskt en av Rotarys grundbultar. Den skall vi värna om. Rotary får aldrig bli en organisation som man kan tillhöra utan att engagera sig i: emotionellt,

mentalt, fysiskt, dvs. med hjärta, hjärna och hand.” (PDG John Örtengren, Rotary Norden, 2004:3)

Klubbens ekonomi var en annan källa till bekymmer de första åren; ett lån om tusen kronor måste tas (okt. 1949), styrelsen gick i borgen och samtliga medlemmar avgav separatförbindelse. I veckobrev nummer 38 (1949) läser man att ”Rudolf Kjellman tog upp den tidigare diskuterade frågan om förtäringen vid sammankomsterna. En mycket livlig och – i all vänskaplighet – skarp diskussion följde”. Det uppdrogs därefter åt klubbmästaren att förhandla med Stadskällaren om rabatt för klubbens räkning.

Bland rotaryklubbar i göteborgsområdet fördes omkring 1950 en diskussion som med våra ögon ter sig komisk. Det gällde den känsliga ”du-frågan”! Moderklubben i Göteborg tog därför 1952 initiativ till att fråga övriga klubbar i området om de kunde tänka sig att acceptera att tilltalsordet ”du” skulle gälla deras medlemmar emellan. Klubbarna ställde sig positiva till detta; en klubb gick så långt att man föreslog att ”du” inte skulle reserveras bara för medlemmar vissa klubbar emellan utan borde ”med viss urskillning”, som orden föll, användas som tilltalsord av alla rotarianer.

Redan i begynnelsen av klubbens verksamhet i Kungälv förde man en diskussion kring olika insatser i Rotarys anda, inom ramen för *samhällstjänsten*. Klubbens första stora *projekt* finns dokumenterat i en årsberättelse för lasarettet i Kungälv:

”Genom Kungälv Rotaryklubbs insamling påbörjad 1950 erhöles redan 1952 3.000 kr. till lasarettets bibliotek som tack vare denna gåva kunnat tillföras många 1953 nytutmna böcker. Genom samma insamling erhöles lasarettet 1953 6.000 kr. till inköp av konstverk för lasarettets pryddande. Förutom 30 tidigare skänkta konstverk har under 1953 av samma summa begagnats 1.966 kr. till inköp av 33 tavlor, huvudsakligen färglitografier. För dessa gåvor framför jag lasarettets varma tack. Tor Sahlström.”

I samma anda föreslog inkommande presidenten *Fredrik Nordenham* (mars 1954) att klubben skulle ordna en insamling till en byst av Thomas Thorild att placeras vid den nya skolan. Samma år skänktes genom klubben böcker och tavlor till föreningen Länken i Kungälv.

3. Guldår och tioårsjubileum - och en stadsbild i förvandling

1905 hade *Rotary One* startat; verksamhetsåret 1954-55 förklarade man därför som rotaryrörelsens *guldjubileumsår*. När guvernören gästade den unga klubben påminde han förstås om detta "guldår": "Vi måste skapa hos oss alla ny lust och vilja att med blicken framåt öka nitet för Rotarys idéer" och vi måste "vara villiga att pröva oss själva inför Rotarys ideal" och vara beredda att "omsätta dessa i vardagens tankar, ord och gärningar". Detta borde vara det bästa sättet att i "Rotarys anda fira halvsekelminnet", var guvernörens budskap.

Vid 10-årsjubiléet. Stående fr v. Oskar Larsson, Åke Thorvik, Claes Ohlsson, Eskil Fors.
Sittande John Ljungqvist, Hilmer Kollberg, Fredrik Nordenham.

President under ”guldåret” var *Fredrik Nordenham*; på den tunga posten som sekreterare fanns *Claes Olsson* som nu inledde sin lysande bana till gagn och stor glädje för rotarianerna i Kungälv. Med sin förankring i bygden, sin stora personkännedom och sin dagliga gärning bland ungdomen blev han en stor tillgång för Kungälv RK. Sin uppskattning har klubben senare visat genom att göra *Claes Olsson* till hedersledamot (honorary) och innehavare av den sällsynta utmärkelsen Paul Harris Fellow med safrer.

Claes Olsson blev rotarian i februari 1953. Invalen gick annorlunda till dåförtiden; de skedde med balloting, en vetobetonad procedur. Mycket uppskattat och personligt gjorde han sin entré i klubben. Vi läser i veckobrev nr 32:

”§1. Efter sedvanlig välkomsthälsning av presidenten (Ljungqvist) förrättades inval av adjunkt Claes Olsson att besätta den nyöppnade klassifikationen Education: commercial schools.

§2. Efter valet fördes Olsson in och hälsades välkommen av presidenten, som erinrade om Rotarys syften och mål och fäste rotaryknappen på hans rockkuppel.

§3. Kassören meddelade att 365:- kr. insamlats till Hollandshjälpen. Dessa voro redan sända till Rotaryklubben i Dordrecht.

§4 Härefter överlämnades ordet till vår nye medlem Olsson, som redan vid ett tidigare möte bidragit med sång och musik. Kvällens föredrag handlade om den svenska visan genom tiderna. Föredraget inleddes med en historisk återblick över svensk viskonst under Bellmans tid. Sedan sjöng sig Olsson fram till våra dagars Taubevisor via Sehlstedt, Birger Sjöberg m. fl.”

Den s. k. ”Hollandshjälpen” som omnämnes vid detta tillfälle hade en mycket tragisk bakgrund. Den 1 februari, alltså bara några dagar innan detta protokoll skrevs, drabbades Nederländerna av den värsta naturkatastrofen i modern tid i Europa då en häftig storm med springflod raserade skyddsvallarna mot Nordsjön. 1800 människor

omkom. I likhet med många svenskar visade rotarianerna i Kungälv omgående sin solidaritet.

Under sitt presidentår (1955-56) tog *Eskil Fors* ett initiativ som förlänar honom en särskild plats i klubbens annaler. Fors ville driva på klubben och göra den uppmärksam på *den internationella tjänsten* och väckte därför förslag om bidrag till *Rotary Foundation*. Det var ingen större entusiasm i början men intresset ökade successivt och under den följande tioårsperioden blev klubben ”300-procentig”. Ett initiativ i denna anda var utväxlingen av barnteckningar mellan Kungälv och Japan; vid klubbens gåsablott 1966 auktionerades japanska barn-teckningar ut och summan gick oavkortat till Rotary Foundation. Denna goda idéns upphovsman var *Hugo Sköldebrand*.

1956 eldhärjades Stadskällaren vilket också drabbade Rotary som hade sitt klubbarkiv i huset. Det finns alltså luckor i klubbens annaler. Således saknas styrelseprotokoll för tiden före branden; det finns heller ingen obruten svit av veckobrev. Som tur är hade medlemmar privat hemma sparat veckobrev och annat som nu utgör det väsentliga källmaterialet för klubbens allra tidigaste år. Från Kuno Perssons familj fick klubben mottaga en fin samling matriklar.

Efter branden 1956 lät källarmästare *Bertil Ekman*, rotarian sedan 1949, bygga det nuvarande hotell Fars Hatt som stod färdigt 1958. Stora matsalen kunde bibehållas men renoverades. Några av väggmålningarna med gamla Kungälvsmotiv som funnits på verandan hade kunnat räddas undan branden och placerades nu i vestibulen på andra våningen. En del av den franska 1800-talstapeten i den s.k. tapetsalen på gamla Stadskällaren finns också bevarad i en av de nya lokalerna, Karolinersalen.

Den moderna tiden trängde sig nu också på småstadsidyllen kring torget, då den nya Strandgatan invigdes den 15 juni 1957. Fram till denna dag hade Västra gatan varit den enda genomfartsleden genom Kungälv på den så kallade ”rikstväan”. Strandgatans sträckning hade livligt debatterats i klubben, bland annat i februari 1954 under ledning av rotarianen Hans Heineman som ”betecknade tillkomsten av

en sådan genomfartsled som en riksolycka och styrkte sin uppfattning genom att föredraga valda citat ur dagspressen”.

Den moderna bebyggelsen koncentrades till de västra delarna kring Nytorget och Ivar Claessonsgatan. Till glädjejämnarna hörde också att staden hade fått ett Högre allmänt läroverk (1956). Drivande kraft bakom tillkomsten av läroverket var chartermedlemmen *Rudolf Kjellman*. Dessa exempel och andra i förening med ett blomstrande näringsliv gynnade givetvis rotaryklubbens verksamhet.

I nya Fars Hatt kunde *tio-årsjubileum* firas. Klubben hade nu 28 medlemmar; av de 20 stiftarna var av olika skäl bara sju kvar i klubben, så nyrekryteringen hade varit relativt god. Optimismen satte också sin prägel på högtidssammankomsten som leddes av årets president *Claes Olsson*. Presidenten kunde hälsa ett stort antal gäster varmt välkomna och han vände sig särskilt till distriktsguvernören *Mogens Matell*, Mölndalsklubbens president *Birger Sjöberg-Silfverling* och alla närvarande damer inte att förglömma. *Fredrik Nordenham* gav en historik över klubbens verksamhet de första tio åren; i sitt tal beklagade Nordenham att motsättningarna mellan folken tenderade att öka och att den internationella rotaryrörelsens fredssträvanden därmed kom på skam. Det kalla kriget höll 1958 på att bli allt kallare.

Många av de närvarande erinrade sig säkert ett rotaryföredrag som *Axel Romdahl* hållit i klubben året innan. Romdahl hade påmint om julen 1938 då den landsflyktiga fysikern *Liese Meitner* vistades i Kungälv och fann det teoretiska underlaget för kärnklyvning, en upptäckt på gott och ont som var början till ”atomåldern”. ”Låt oss hoppas att det goda skall segra i enlighet med Rotarys valspråk *Service Above Self*”, var humanisten Romdahls budskap.

”Presidenten underströk sedan vikten av rotaryarbetet inom klubben, hur det griper medlemmarna att se rotarianskt på sin närmaste omgivning men även i stort.” Vår tid har benämnts ”atomåldern”, sade Claes Olsson, men detta är ur materiell synvinkel. Ur andlig synpunkt skulle vi kunna kalla vår tidsålder ”Längtans tidsål-

der” och vad vi nutidsmänniskor kanske mest önskar, är att få mer tid över för oss själva och mer tid för att kunna räcka till för andra.

10-årsjubileet på Fars Hatt inramades av en prolog, författad och framförd av Sigurd Johansson, signaturen ”Labansson” i Kungälv-Posten, och av ett violinsolo, ”Gavotte i E-dur”, svit av Johan Sebastian Bach, framfört av Gunnar Wallin till ackompanjemang av Elisabeth de Vylder Lundberg. Kvällen slutade som sig bör i glädjens tecken med hyllningstal och gåvor, bland annat från rotaryklubben i Frederikshavn. Vid sin sida hade presidenten Claes en styrelse bestående av past president Oskar Larsson, Birger Döse, Filip Sahlström, John Samuelsson, Eric Lundberg och Lars Wasenius. Medlemsantalet var nu 28.

4. Epoken Ewerdahl tar sin början

Sune Ewerdahl

Det är alltid godtyckligt att dela in en historisk framställning i olika skeden, men vid 15-årsjubiléet verkar Kungälv Rotaryklubb vara väl etablerad och siktet är nu inställt på framtiden. Medlemsantalet uppgick nu (1963) till 40 eller dubbelt så många som vid starten. *Honorary members* var Hilmer Kollberg och Åke Thorvik. Flera initiativ tas nu också för att konsolidera och utveckla Rotary på det lokala planet.

Ett namn som börjar förekomma allt oftare i klubbens annaler är *Sune Ewerdahl*, som blev rotarian 1958. I klubbens långa historia finns det ingen som så har satt sin prägel på verksamheten och utvecklingen som Ewerdahl. Under de många år då han var förgrundsgestalt i Kungälv RK satte han en ära i att stärka kamratskapet, att ge klubben en identitet och få medlemmarna att känna att man strävade mot ett stort gemensamt mål. Som vi skall se arbetade Ewerdahl också med frenesi på att utveckla rotaryrörelsen i området och göra Kungälv Rotaryklubb till moderklubb för både Stenungsund och Kungälv-Ale. 1975 nominerades han till distriktsguvernör och 1983 till ledamot i lagrådet. Det ligger alltså nära till hands i en skildring av Kungälv

Rotaryklubbs historia att tala om hans aktiva tid i klubben som en särskild epok.

Ewerdahl var till professionen vägdirektör och höll de vetgiriga rotarianerna ajour med vad som tilldrog sig beträffande väg- bro- och tunnelbyggen; få ämnen tycks engagera människor mer än vägplanering, vägars och broars sträckning och standard och med dem sammanhängande trafikfrågor. Kan ett forum vara mera lämpligt för sådan information än en rotaryklubb? Men i veckobreven är det framför allt de återkommande inläggen och föredragen om Rotarys ideologi som man lägger märker till. Ewerdahl lade framför allt ned ett hängivet och mångårigt arbete för *Rotary Foundation*; för detta belönades han också (av RF:s styrelse) med utmärkelserna *Citation for Meritorious Service* (1979) och som den förste i Sverige med *Distinguished Service Award* (1983).

När man följer Ewerdahls lysande karriär inom rotaryrörelsen fres-tas man måhända att i honom se en seriös guru inom rörelsen, men veckobreven och styrelseprotokollen talar ett annat språk. Ett typiskt Ewerdahlinlägg i en debatt (om hur nya medlemmar togs emot i klubben) kunde låta som följer:

”Sune tog först upp några generella synpunkter. Medlemskap i Rotary behöver inte vara något alltför högtidligt och allvarligt utan man skall försöka förverkliga rörelsens ideal i gemenskapens glädje. Samtidigt skall man vara kritisk i en positiv anda som ger utveckling och framåtskridande. Man skall inte heller vika undan vid angrepp på rörelsen utan peka på dess samhällstillvändhet.”(Vid pennan Sven Andersson. Veckobrev nr 28 1977/78)

Vid 15-årsjubileet var Ewerdahl sekreterare och *Lennart Hanserud* president. Styrelsen hade beslutat uppmärksamma de femton åren dels genom en litet festligare måltid än vanligt, dels genom att bjuda in redaktörer från Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, Göteborgs-Posten, Ny Tid och Kungälv-Posten att närvara vid sammankomsten.

Högtidstalet hölls av *Evert Johansson* som bland annat citerade några ord av den berömde orientalisten och akademiledamoten H S Nyberg:

”Rotary förutsätter ingen annan livsåskådning och världsuppfattning än en sådan som har positiv inställning till världen och människorna och har utrymme för människokärlekens bud och tjänandets idé såsom ett medel till personlighetens utveckling, samhällets väl och förståelse mellan folken.”

Efter talet följde den programpunkt som styrelsen velat prioritera. Man ville blicka bakåt för att kunna gå vidare framåt! Vad de närvarande fick lyssna till skulle kunna rubriceras som ett historiskt samtal mellan chartermedlemmarna *Kuno Persson* och *Karl Högstedt*. De talade om den första tidens trevande verksamhet och uppehöll sig särskilt vid det intensiva utbytet med danska rotarianer. Kontakten med Frederikshavn hade varit särskilt livlig; senast 1960 besökte rotarianerna därifrån Kungälv och de nybyggda Tjörnbrorna. Beträffande besök värda att minnas nämnde Högstedt särskilt Axel Romdahl, ”som tycktes haft en särskilt klockarkärlek till vår klubb där han var en flitig och gärna sedd gäst”.

Då en milstolpe nu var passerad väcktes frågan om klubbarkivet. I vilket skick befann sig detta? En inventering måste till; Karl Högstedt, Birger Döse och Claes Olsson åtog sig att försöka få fram en komplett serie av veckobrev från starten 1948

Ett annat initiativ som styrelsen nu tog var att tillsätta en kommitté för att utarbeta förslag till klubbstadgar; ordförande blev Ewerdahl med Hanserud, Wallin och Axelsson som bisittare.(aug. 1963)

Ytterligare en kommitté tillsattes (dec. 1963) för att förbereda bildandet av en rotaryklubb i Stenungsund; utöver Wallin, Ewerdahl, Kuno Persson och Fors ingick även stenungsundsborna Håkansson, Kåreमार, Lundin, Matell, Allan Ohlsson och Sven Persson.

Sedan 1948 hade antalet rotaryklubber i världen nära nog fördubblats. Att den lilla klubben i Kungälv tillhörde en internationell rörelse

fick man klart för sig då världspresidenten *Carl P. Miller* riktade en maning till alla rotarianer. Man fick lyssna på en grammofonskiva som klubben (och säkert 11.000 andra klubbar) fått; Miller ”vill stärka vår tro att Rotarys filosofi kan rädda världen i den farliga rymdåldern. Rotary har stora resurser och ett världsomspännande inflytande, låt oss använda detta för att öka internationell förståelse och främja viljan till fred.” (Veckobrev nr 2 1963/64)

Bakgrunden till detta budskap var naturligtvis Kubakrisen och det akuta hotet om kärnvapenkrig. Senare under året skulle den amerikanske presidenten John F. Kennedy falla offer för en mördares kulor.

Vid sidan av det allvarliga läget ute i världen hade klubben sina egna glädjeämnen; således blev chartermedlemmen *Marcus Claesson* nordisk mästare på inombordare och harangerades av presidenten och ”den på vattnet flygande fick en hjärtlig applåd”, heter det i veckobrevet. ”Skall detta fortsätta måste väl också Kungälv få sin Marcusplats,” (Veckobrev nr 6 1963/64)

I klubben ägnade man vid denna tid också mycken tankemöda åt samhällstjänsten. Även om man har samma problem i andra klubbar får denna viktiga tjänst inte skjutas åt sidan. ”Rotary får icke bli ett sällskap för bordets gemenskap och samvaro, även om detta också har sitt värde.” (Veckobrev nr 6 1963/64)

Som exempel på samhällstjänst pekade årets guvernör på Viskadalens Vattenvårdsförbund (Marks RK) eller skridskobana (Storfors RK). Guvernören pläderade också för Rotary Foundation, vars verksamhet börjat 1917 och ständigt utvecklats. I detta sammanhang hade Kungälv Rotaryklubb inget att skämmas för; som Claes Olsson påpekade (12 nov. 1963) hade klubben genomfört 100-procentig anslutning under *Eskil Fors* ledning. Fors är en av klubbens många profiler.

Den 2 juni 1964 invigdes det nya lasarettet av socialministern. Klubben hade redan i april under rotarianen *Bertil Bjerreks* ledning ”med hjälp av läkare och husmor haft en ingående, sakkunnig och grundlig visning av det förnämliga lasarettet som kungälvborna verkligen bor-

de vara stolta över”. Bjerrek skulle under kommande år (som landsingsråd) hålla klubben väl orienterad om vad som hände inom hans domäner, vård och omsorg. Dessutom, för sina insatser att till klubben rekrytera många nya och bra medlemmar belönades han (juni 1965) med rotarynål i guld.

I samband med invigningen skänkte klubben till det nya sjukhuset en ordförandeklubba i glas med vacker dekor från Kosta. *Gunnar Edsman*, överläkare vid den nya röntgenavdelningen, höll nu påpassligt ett föredrag om röntgendiagnostik illustrerat med bilder. (Veckobrev nr 41 1963/64)

Klubben har under årens lopp haft många läkare i sina led som aldrig tvekat att orientera både om utvecklingen inom sina respektive discipliner och om de senaste rönen inom medicinen. Veckobreven förtäljer om hur *Gunnar Lundell* redan 1948 höll två på varandra följande föredrag om utvecklingen inom kirurgin. Det har nära nog blivit en tradition för de programansvariga att utnyttja den medicinska kompetensen inom klubben. Namn som möter en i veckobreven är *Sten Floderus*, *Peder Madsen*, *Christer Edelman*, *Anders Dymling*, *Tor Winberg*, *Björn Övergaard*, *Sven Andersson*, *Leif Lindblad*, *Bengt Silfverhielm* och *Kjell Modigh*, för att inte tala om den eminente rotarianen *Hans Tillander*, vars skötebarn utöver medicinen i allmänhet och kirurgin i synnerhet varit Röda Korset och Rotary Foundation.

Här – allra minst i denna dokumentation - är inte fråga om någon mannamån gentemot läkarrådet. Det är naturligt att intresset är stort när det gäller vår mänskliga skröplighet. Alla klassifikationer inom Rotary är förvisso lika värdefulla; dock framträder i veckobrev och styrelseprotokoll profiler och yrkesmän som kanske av olika skäl engagerat sig i verksamheten på ett sätt som lämnat spår efter sig.

Vid sidan om rotarianer inom medicinens värld har klubben under åren haft ledande representanter för skolväsendet i Kungälv med omnejd. Namn som *Rudolf Kjellman*, *Claes Olsson*, *Olof Thörn*, *Carl Bertil Eiman*, *Bengt Arnholm*, *Erik Hedberg* och *Bengt Olofsson* har hållit klubben välinformerad om de återkommande skolreformernas finurligheter och innebörd och om byggplaner på skolans område.

Inom företagsamheten i Kungälv har klubben i sina led haft kända och framgångsrika profiler som *Birger Döse, Sigvard Andersson, Lars Wassenius, Oskar Larsson och Nils Malmgren*. Kexfabriken har haft företrädare som *Axel Thornberg, Cameron, Gösta Cederryd, Harald Strander, Bo Hedlund och Sten Dering*.

Ledande personer inom det kommunala livet har från starten ägnat tid åt Rotary, t.ex. *Carl-Axel Johansson, Bertil Bjerrek, Helge Ottosson, Allan Lindskog*. Uppräkningen skulle kunna fortsätta, men ändå aldrig rättvisa åt allt det oegennyttiga arbete som utförts av rotarianer av de mest skilda yrken; klassifikationernas mångfald framgår med önskvärd tydlighet av bilagorna, bredden i yrkesrepresentationen har gett klubben dess styrka. Någon allmän jantelag har ingen hemortsrätt i Rotary.

Under sitt presidentår satte *Sune Ewerdahl* den enskilde rotarianen i fokus; han hade som motto ”Individen – Rotarys förkämpe”. Men är varje medlem villig att stå i främsta ledet? Den frågan borde vara onödig att ställa, sade den nya presidenten i juni 1964:

”Varje medlem har före sitt inträde i klubben blivit informerad av vad Rotary är, vad Rotary vill, vart Rotary syftar och varje medlem har förklarat sig införstådd med detta. Han har därmed också indirekt förklarat sig beredd att bidra till att dessa mål uppnås genom sin personliga insats.”(Veckobrev nr 51 1964)

Programverksamheten var varierande; ytterligheterna berörde ofta varandra på ett kittlande sätt. Än uppmärksammades, under punkten ”3 minuter Rotary”, den 90-årige Winston Churchill, Honorary member i Woodford RC, än samlades man till familjeafton med fruar och barn (över 15 år) i kommendanthuset, där Bertil Ekman kåserade över ämnet ”Från Kommendanthuset till Fars Hatt”, varefter det spelas upp till dans.

Under hösten 1965 hade planerna på en dotterklubb i Stenungsund börjat ta fastare form. Åtta medlemmar i Kungälv Rotaryklubb, alla hemmahörande i Stenungsund, hade var för sig och tillsammans fun-

derat på en ny klubb hemmavid och bestämt sig för att våga ta steget. De åtta föreslog kamraterna i Kungälv, att det nya upptagningsområdet skulle omfatta Stenungsunds kommun, Jörlanda socken av Kode kommun, Tjörns kommun, Morlanda kommun och Östra Orust kommun. Rotarianerna i Kungälv besvarade de åttas förslag med ett enhälligt och rungande ja. (5 okt. 1965) I det nya, mindre upptagningsrådet i Kungälv satte nu styrelsen som målsättning att medlemsantalet borde uppgå till 40 för en väl fungerande klubb.

Inte heller årets guvernör som var väl informerad om den nya klubben hade några farhågor. Visserligen minskade medlemsantalet något i Kungälv, men guvernören hade ”observerat aktiviteter i klubben vilka tyder på styrka”. Dessutom hade invånarantalet i Kungälv tredubblats sedan 1948. Som *Helge Ottosson* konstaterade i ett föredrag, ”Kungälv bygger vidare”, var utvecklingen i staden mycket snabb och dynamisk: en ny gymnasieskola med stadsbibliotek var det största projektet, dessutom 300 nya lägenheter per år och ett småhusområde. Samtidigt svällde den kommunala förvaltningen ut och ett drygt år senare kunde samme Ottosson med stolthet visa rotarianerna stadens nya förvaltningsbyggnad, Nämndhuset. Planer på ett sådant hus hade länge funnits. (Veckobrev nr 21 och 30 1965/66)

Miljön kring Gamla Kungälv är naturligtvis välkänd för alla i klubben. Därför var det mycket uppskattat av rotarianerna att få del av alla de skatter inom botaniken som finns i den absoluta närheten. Med färgbilder berättade botanisten och lektorn *Harry Andersson* om Fontin och om hur växtligheten där utarmats sedan barrskog planterats (1886-88) på den tidigare betesmarken; på nordsidan finns dock fortfarande en del ursprungliga växter kvar. På sydsidan av Fästningsholmen är miljön intakt med äldre bestånd av växter. (Veckobrev nr 47 1965/66)

Den 27 augusti 1966, en dag att minnas i klubbens historia, hölls charterfesten för dotterklubben i Stenungsund. Evenemanget började med Charterhögtidlighet i Kopperskolans samlingsal följt av supé med dans i Stenungsbadens festvåning. Den nya klubbens tillblivelse firades kan man säga en gång till i samband med det gåsablott som

rotarianerna i Kungälv senare begick. Charterpresidenten *Evert Johansson*, i all sin glans iförd den kedja som moderklubben skänkt, bekräftade än en gång sin tacksamhet med att lämna över den nya klubbens standar. Sedan kunde han och alla andra njuta av gluntsång, *Claes Olsson* och stadsbibliotekarien *Gunnar Pontén*, skrudade i studentmössor, vita halskrås och svarta bonjourer, tolkade Gunnar Wennerbergs *Gluntarne* med bravur och till publikens enorma jubel. Att glädjen av och till kan stå mycket högt i tak tillhör också Kungälv Rotaryklubbs traditioner.

I samband med guvernörsbesöket i november 1966 fick klubben av förutvarande guvernören, den kände generalen *Richard Åkerman*, mottaga *Paul Harris-priset* för gagnarik aktivitet. Åkerman hyllade särskilt de tidigare presidenterna Sune Ewerdahl och Håkan Lindqvist. Ewerdahls engagemang för klubben fortsatte alltså även efter hans presidentur; hans sommarbrev till klubben från Hovenäset var mycket uppskattade. De slutade ofta med en maning, t. ex.:

”Njut till fullo av det kamratskap och den samvaro, som bjuds Dig i Rotary. Lägg märke till det anseende Rotary har – men lägg själv något till det. Det räcker inte blott att tillhöra – Du måste också vara aktiv. Du skall inte bara vara stolt över Rotary – Du måste också taga del i rotaryarbetet.” (aug. 1967)

Några veckor senare kunde presidenten visa upp ett vackert dokument från Evanston, ”som förkunnade att Kungälv Rotaryklubb nu blivit 300-procentig som bidragsgivare till Rotary Foundation, något som glädde oss alla och inte minst den medlem i klubben, som tog initiativet för vår del till dessa bidrag. Claes Olsson tog tillfället i akt och erinrade om att ifrågakvarande medlem satt mitt ibland oss och bar namnet *Eskil Fors*. Att Eskil fick en varm applåd var ju helt naturligt”. (Veckobrev nr 41 1967/68)

1968 var året då allting hände. Det var studentupprorens år i hela Europa. Frankrike var lamslaget av strejker och demonstrationer. Röda fanor vajade på hustaken i Paris. Majrevolten spred sig och nådde även Stockholm där studenterna ockuperade kärhuset. Utbildningsminis-

tern Olof Palme infann sig till och med på kårhuset och förhandlade med Anders Carlberg som ledde Samling Vänster.

Ny president för Kungälv Rotaryklubb 1968 var *Gunnar Edsman*; i sitt hälsningstal vid tillträdet uppehöll han sig bland annat vid de pågående studentupproren:

”För den äldre generationen kan oroligheterna i vårt land te sig överraskande och förbryllande med tanke på de förmåner, som dagens studenter åtnjuter i förhållande till äldre generationens studenter, som ej hade studielån osv. Det har blivit modernt att föra in politiken på flera områden, där den förut varit portförbjuden, t, ex, idrotten, universitetsvärlden, konsten och vetenskapen. Faran med en sådan företeelse är, att man bryter kontakten med den som har andra åsikter och isolerar sig från dem, vilket vi har exempel på i Rotary, som inte får förekomma någonstans i kommunistvärlden.” (Veckobrev nr 1 1968/69)

Men 1968 var också ett år att minnas för klubben. På vårvintern kunde presidenten hälsa välkommen till jubileumsfirande i närvaro av guvernören *Bertil Runestam*, representanter för fadderklubben Mölnadal, presidenten för dotterklubben i Stenungsund samt inte minst chartermedlemmarna *Karl Högstedt*, *Kuno Persson*, *Orvar Kilander* och *Åke Thorvik*, den sistnämnde Honorary member i klubben. I sitt tal gladdes guvernören åt att klubben tillförts nya medlemmar sedan han sist varit på besök och att besöksfrekvensen var bland de högsta i distriktet. Han talade vidare om förslaget att ändra stadgarna så att tre medlemmar skulle kunna intagas på samma klassifikation. Vidare om interactklubbarnas verksamhet och önskade därvid att även flickor måtte få tillträde till dessa. Slutligen lyckönskade han klubben till de 20 åren, varefter dansen i vanlig ordning trädde.

Staden växte så det knakade; nytt stadsbibliotek och ny gymnasieskola stod klara att beskåda. Stadsbibliotekarien Pontén och skolchefen Thörn tog emot, rotarianerna kom, såg och lät sig besegras. (jan. 1969) En sund själ i en sund kropp, heter det, varför klubben några veckor senare samlades på natursköna Gullbringa Golf & Country

Club, där *Jan Krüger* berättade om anläggningens tillkomst och utveckling. (april 1969) Under hösten samma år hade turen kommit till Kungälv's nya Polishus, där information gavs om verksamheten som staten nu tagit över.

Ett mer celeberrörelse än vanligt ägde rum i Göteborg, då Göteborg-Kungälv's RK stod som värd för ingen mindre än världspresidenten, som för första gången i rotaryrörelsens historia var svensk, nämligen *Ernst Breitholtz* Kalmar RK. Lunch med damer gavs på Börssen; fem rotarianer från Kungälv med damer deltog. (april 1969)

Apropå Rotary Internationals högsta befattning beslöt styrelsen för klubben att bidra med 100:- kronor ”för att vår (svenske) världspresident Ernst Breitholtz i enlighet med guvernörens förslag skall bli utsedd till Paul Harris Fellow”. (okt. 1971) I detta sammanhang kan man notera ett annat beslut av styrelsen i samma ämne, den 6 februari 1973:

4§. ”Styrelsen beslöt att taga avstånd från förslaget att genom klubbens normala inbetalning till Rotary Foundation medverka till att enskilda rotarianer tilldelas hedersutmärkelsen Paul Harris Fellowship. Detta beslut avsåg dock inte den aktion, som gjorts till förmån för H. M. Koningens.”

1973 hade ett kvartssekel förflutit sedan Kungälv fick sin första rotaryklubb. Hur skulle detta uppmärksammas? Klubben tog nu ett nytt grepp under presidenten *Lars Freeman*. I stället för en jubileumsfest i gammal stil vid ett tillfälle ville man celebrera med en rad tematiska föredrag, avsedda att belysa det ”samhälle vi lever i, utifrån regionala, nationella och internationella aspekter.” (Veckobrev nr 18 1972/73)

Först ut i den nämnda serien var *Gunnar Fagrell*, minister vid Svenska ambassaden i London. Fagrell berättade om diplomatlivet förr och nu. Av klubbens numera 53 medlemmar infann sig inte mindre än 49, när landshövding *Erik Huss* belyste näringsliv, industri och ekonomi i Bohuslän. Alla tänkbara aspekter på ämnet berördes i frågestunden, även Storgöteborgs avstannande expanderings och nettoutflyttningen därifrån. (Veckobrev nr 22 1972/73)

Ett ämne som också drog många åhörare rörde det gamla Kungälv, en försvinnande idyll. *Sigurd Johansson* – signaturen *Labansson* i Kungälv-Posten – presenterade en krönika över utvecklingen från Stadsfullmäktiges tillkomst 1904 under ledning av dess förste ordförande, Mauritz Bäärnhjelm, känd bland annat för sina Komarksvisioner. Även vid sekelskiftet 1900 förekom konkurrens inom trafiken: Kongelfs Nya Ångbåts AB och Inlands Ångbåts AB trafikerade vattenlederna; järnvägsfrågan stöttes och blöttes; i mitten av 20-talet startade Götaälvdalens Omnibus AB busslinjen Göteborg-Ellesbo-Kungälv. Samskolan vid Torget blev en länk i undervisningens utveckling över folkskolan, samskolan, samrealskolan och gymnasiet. Den politiska makten delades mellan reformbenägna och sparsamhetsivrare.

5. Klarar Kungälv två rotaryklubbar?

En fråga som kom att aktualiseras under jubileumsåret 1973 gällde klubbens storlek. Man hade sedan en tid haft improviserade bordsamtal kring medlemsantalet: Var klubben på väg att bli för stor? ”Borde vi börja umgås med tanken på två kungälvsklubbar?” Man gick från ord till handling och beslöt tillsätta en arbetsgrupp ledd av *Carl-Bertil Eiman*. Resultatet redovisades vid ett klubbmöte den 9 januari 1973. Det kom att bli en mycket animerad debatt. (Veckobrev nr 27 1972/73)

Eiman inledde med att presentera positiva och negativa synpunkter på en *delning* av klubben. Inom gruppen gick åsikterna isär, så Eiman förklarade, att redovisningen mest gällde hans egna synpunkter, som förhoppningsvis skulle provocera till debatt.

”Åldersfördelningen inom vår klubb”, menade Eiman, ”är faktiskt rätt bra, men däremot kan man ha synpunkter på yrkesfördelningen – vi har nog vissa kategorier klart överrepresenterade men har samtidigt få representanter för t. ex. köpenskap, hantverk och fria yrken. Och eftersom vi nog inte gärna vill göra klubben större borde sådant vara lättare att komma till rätta med genom en delning av klubben och möjligheter till nyrekrytering.”

”Fördelarna med en delning skulle därutöver bl. a. ligga i en stimulerande konkurrens klubbarna emellan, kanske möjligheter till både lunch- och kvällsmöten samt bättre personlig kontakt. Tänkbara problem i samband med en delning kunde vara risken för en sned åldersfördelning, svårigheten att fastlägga naturliga geografiska gränser samt en misstanke att vårt befolkningsunderlag kanske är för litet. Carl-Bertil avtackades av president Lars och förhoppningarna om livlig debatt infriades mer än väl.”

Claes Olsson sade sig vara mycket tveksam till talet om en delning av klubben, eftersom befolkningsunderlaget för två klubbar i Kungälv knappast räckte. ”Låt klubben vara som den är”, menade Claes, ”vi trivs med den och man vet inte vad en delning kan leda till”. Sigvard Andersson tyckte att Claes talat väl.

Stig Orrling - president i Borås Östra RK och av Sune Ewerdahl kallad att delge klubben erfarenheter från Borås - uttryckte förvåning över att 53 medlemmar ansågs vara för mycket. ”En klubb brukar kunna bildas på ett underlag av 20.000 personer, men det är en kombination av ett yttre och ett inre tryck som tvingar fram en ny klubb.” Sådana var erfarenheterna i Borås.

Sune Ewerdahl höll med om ”att vi måhända teoretiskt har underlag för två klubbar, men att diskussionen fått fel vinkling genom talet om *delning*, eftersom det aldrig kan bli tal om det, utan möjligen kan det så småningom bli aktuellt med en ny klubb inom en del av vårt område. Vi har erfarenhet av detta från så sent som 1966, när vi lämnade ifrån oss en del av vårt tidigare område och stod fadder för Stenungsund RK, och trots att det bara var sju medlemmar som efter många års förberedelser lämnade Kungälv RK för att bilda kärnan i Stenungsund RK kändes åderlåtningen mycket påtagligt i klubbarbetet under flera år därefter. Så låt oss inte tala om någon *delning*,” manade Sune, ”eftersom något sådant inte kan bli aktuellt. Möjligen kan vi på sikt tala om att skapa en ny klubb, om vi först kan definiera ett naturligt område för den”.

Torsten Nordström ansåg det ännu vara för tidigt att tala om någon ny klubb, men att man nog borde fixera ett temporärt tak för medlemsantalet. Och *Gabriel Montgomery* anknöt till Carl-Bertil Eimans påpekande att det egentligen fanns underlag för två klubbar, om en väsentlig del av det underlaget låge på östra sidan om älven. *Sven Ågren* anslöt sig till dem som gärna ville hålla diskussionen levande i fråga om en ny klubb på längre sikt, med betoning på den längre sikten.

Presidenten avslutade ”vår diskussionsafton med konstaterandet att vi nu börjat föra en engagerad diskussion om vår klubb och dess framtid, och att vi skall försöka hålla den diskussionen levande, inte med sikte på några snabba, stora beslut utan som en grund för en väl överlagd, långsiktig planering.”

Referatet av denna intensiva debatt behöver knappast kommenteras. Man noterar hur Ewerdahl på ett diplomatiskt sätt avförde förslaget om delning av klubben från dagordningen och anknöt till erfarenheterna från 1966 då sju stenungsundares avgång upplevdes som en kännbar ”återlåtning”. Men det skulle snart nog visa sig att antalet presumtiva rotarianer i Kungälv var större än någon hade anat.

En helt annan begivenhet i Rotarys anda ägde rum i samma månad. Klubben fick då lyssna till ett föredrag av rotarystipendiaten *Jan Jansson* som började med att tacka Kungälv Rotaryklubb, som bidragit till att han av distriktet utsetts att besöka distrikt 721 i staten New York, USA.

Jan Jansson hade haft ett späckat program med studiebesök på sjukhus, skolor, företag, restauranger och sist men inte minst i rotaryklubbar, allt i ett rasande amerikanskt tempo. Att i klubbarna berätta om Sverige ingick i programmet; särskilt intresse väckte ”våra skatter – vår moral”. Hem till Kungälv Rotaryklubb medförde Jan Jansson inte mindre än 14 flaggor och en bordsstatyett från amerikanska klubbar. (Veckobrev nr 28 1973/74) När det många år senare begav sig, skulle den unge stipendiaten upptas som fullvärdig rotarian i den klubb han representerat en gång i rotaryrörelsens hemland.

Om det var unge Janssons besök i USA eller inte som aktualiserade klubbens "system med gästvärdar och effektiviteten av denna institution" låter vi vara osagt, men hur som helst ville styrelsen nu ha en översyn av det hela. "Ett särskilt bord där registrering av gäster kan ske är ett önskemål." Bordet i fråga togs i bruk från och med november 1973.

Klubbens medlemsantal fortsatte att växa och frågan om vad som var en "lagom" stor klubb återkom snart med full styrka. Fanns det verkligen underlag för ytterligare en klubb? Och framför allt: "Hur skulle samhällets verksamhetsområden återspeglas i den nuvarande klubbens sammansättning?" Nu var det inte längre fråga om en *delning* av klubben.

Vid klubbsammanträdet den 5 mars 1974 fick styrelsen i uppdrag att närmare utreda frågan, om "förutsättning föreligger för bildandet av en *additional* rotaryklubb inom eget territorium. Styrelsen beslöt nu (9 april 1974) att tillsätta en arbetsgrupp bestående av fem ledamöter". Direktiven till gruppen var att undersöka om underlag fanns "för bildandet av ytterligare en rotaryklubb inom kungälvsklubbens nuvarande territoriella gränser". Rapporten skulle vara klar före utgången av år 1974. I gruppen ingick *Bengt Eriksson* (ordf.), *Gustaf Axelsson*, *Carl-Bertil Eiman*, *Bertil Helgeson* och *Lennart Hanserud*.

Den 17 december 1974 redogjorde Bengt Eriksson inför klubben vad hans grupp hade kommit fram till. Man bör grunda en ny klubb, en lunchklubb, hellre än att låta den gamla expandera. Enligt Bengt Eriksson fanns det erforderligt rekryteringsunderlag; gruppen hade studerat de statistiska förutsättningarna och kunde visa att den offentliga sidan var överrepresenterad i jämförelse med industrisidan. Gruppen förutspådde att grundlagens bestämmelser ändrades; förslaget skulle vidare diskuteras i klubben och medlemmarna få besvara en enkät i frågan.

Enkäten visade att 80 % av medlemmarna ansåg att en ny klubb borde bildas; 15 medlemmar var mer eller mindre intresserade av att ingå i en ny klubb. (Styrelseprotokoll nr 8 jan. 1975). De medlemmar som till slut ställde upp som chartermedlemmar i den ny klubben var *Bengt Arnholm*, *Peter Boustedt*, *Carl-Bertil Eiman*, *Lennart Hanserud*, *Bertil Helgeson*, *Stig Larsson*, *Allan Lindskog* och *Harald Strander*. (Verksamhetsberättelsen 1976)

Guvernören *Olle Fagerlund* gjorde ett nära nog historiskt besök i klubben den 28 jan. 1975. Som presidenten *Sven Ågren* konstaterade hedrades klubben vid detta tillfälle av "ett imponerande uppbåd av guvernörer", förutom Fagerlund även av past guvernören Gotthard Sjöberg och *incoming Hilding Carlsson*.

Vid detta tillfälle berördes också den länge ventilerade frågan om en *additional* klubb i Kungälv; Sune Ewerdahl hade nu fått guvernörens uppdrag att vara kontaktman i ärendet. I slutet av året kunde han rapportera, att handlingarna för den nya klubben, *Kungälv-Ale*, nu skickats till högsta ort, dvs. Rotary Internationals högkvarter i Evanston, USA.

Charterfesten för Kungälv-Ale Rotaryklubb ägde rum den 7 maj 1976 under charterpresidenten *Carl-Bertil Eimans* ledning. Från moderklubben deltog ett stort antal rotarianer med fruar; *Ewerdahl* höll ett spirituellt tal om den knaggliga vägen fram till målet och *Claes Olsson* underhöll på sin luta.

Frågan fick till slut en lycklig lösning; den nya klubben blev en lunchklubb, grundlagen ändrades och därmed områdesindelningen, klassifikationsindelningen fick en översyn. Det viktiga för rotaryrörelsen var att antalet aktiva rotarianer i Kungälv kom att öka. Den nya klubbens ledning kom helt att bestå av erfarna medlemmar ur Kungälv Rotaryklubb vilket gav en flygande start. Moderklubbens medlemsantal minskade från 60 (1 juli 1975) till 51 (1 juli 1976); under det året hade också tre kamrater flyttat till annan ort och två avlidit.

Samtidigt som Kungälv-Ale RK bildades fick moderklubben något av en nystart. Under presidenten *Hans Buscks* ledning tog styrelsen nu initiativ till nyrekrytering. "Styrelsens rekommendation är att förslag representerande främst näringsliv och handel är välkomna samt att föreslagna medlemmar endast undantagsvis bör ha fyllt 50 år." (Veckobrev nr 25 1977/78)

6. Klubben firar sina 30 år på Gullbringa

Sedan Kungälv RK under en tioårsperiod tagit initiativ till två dotterklubbar var det dags att rikta blicken inåt. 1978 tillsatte därför styrelsen en jubileumskommitté med uppgift att på något sätt erinra om verksamheten under klubbens första tre decennier. Klubben sökte av allt att döma sin identitet efter en viss turbulent period.

30-årsjubileet firades således valborgsmässoafton 1978, vårvällen var gudomligt vacker ehuru något kylslagen och rotarianer med damer - inalles 75 personer - samlades på Gullbringa Golfklubb. Presidenten *Hans Busck* höll ett lättsamt och spirituellt välkomsttal och vände sig särskilt till gästande presidenter med damer och till de två närvarande chartermedlemmarna, *Karl Högstedt* och *Kuno Persson*.

Under middagen berättade Karl Högstedt om klubbens tillkomst. Presidenten för Stenungsundsklubben, *Uno Hulberg*, talade och överlämnade sin klubbs gåva i form av en penningssumma till Rotary Foundation. Han betraktade Kungälvsklubben ”som en livskraftig stam, varifrån en stickling planterats i Stenungsund, vilken nu hade rotat sig väl”.

Bengt Arnholm, Kungälv-Ale RK, ”uppvaktade från vår senaste avkomma och gladd sig åt att så många medlemmar från fadderklubben höll kontakt och såg till att avkomman fortsätter att utvecklas. Även Aleklubben uppvaktade med en penninggåva till Rotary Foundation”. (Extra veckobrev från jubileumsfesten 30 april 1978)

Så talte moderklubbens president *Sven-Åke Fogelberg*, Mölndal Rotaryklubb. Han nämnde att ”entusiasmen var stor för att bilda en rotaryklubb i Kungälv och att den goda anda som från början satt sin prägel på klubben också bestått”. Sade och överlämnade sin klubbs gåva, också i form av en summa till Rotary Foundation.

Kvällens högtidstal hölls av *Claes Olsson*, 25-årig rotarian och väl bevandrad i retorikens alla finesser. Sin uppgift hade Claes tagit på stort allvar och bland annat bemödat sig om att läsa tre decenniers vecko-

brev, cirka 1500. Han berättade om de prominenta föredragshållare som gästade klubben men menade att de egna medlemmarna i minst lika hög grad bidragit med föredrag i skilda ämnen.

I sitt tal satte Claes Olsson begreppet Rotary i fokus; rotationsprincipen är helt genial, sade han:

”Det innebär att medlemmarna får tillfälle att utveckla just sin särart, sina anlag och intressen och på så sätt berika klubblivet. Den varje år tillträdande presidenten ser med allvar och kanske med bävan på sitt år. Den avgående konstaterar hur fort hans år runnit iväg och att han kanske inte hunnit med vad han tänkt. Men ser vi på vad 30 presidenter och 30 styrelser har måktat åstadkomma under denna tid, då får vi fram en imponerande bild av hela verksamheten. Något som vi i vardagslag inte tänker på är att varje enskilt sammanträde är en länk i vår gemensamma Rotarykedja, som vi alla önskar skall bli så hållfast som möjligt.”

I talet harangerades Bertil Bjerrek och Sune Ewerdahl – som vid detta tillfälle var på guvernörsskola i Florida - för deras informativa och engagerade föredrag och Eskil Fors för sina insatser för Rotary Foundation. Givetvis nämndes också lasaretsprojektet och insamlingen till Island efter olyckan 1973. Vidare tanken (1959) att i Göteborg skapa Rotary International Student House, till vilket även Kungälv's Rotaryklubb bidrog. (Tyvärr visade sig senare detta projekt ej genomförbart). Det så kallade Västkustlägret (för besökande utländska ungdomar) är ett exempel av många andra på ”medlemmarnas generositet under årens lopp”.

Så kom Claes Olsson in på ett litet udda men ändå typiskt rotaryprojekt:

”Vad blev det av Hugo Sköldebrands idé att skicka 100 julhälsningar till rotaryklubbar över hela världen med våra namnteckningar på? Samtidigt med en önskan att varje mottagande klubb skulle sätta in 10 dollar på RF:s konto. Detta initiativ vann en oerhörd anklang. Det är faktiskt rörande att läsa alla svarshälsningar. Låt mig ta ett enda från Singapore. 'Denna lilla klubb i Kungälv

hör hemma i den kalla och snöiga Norden, men dess medlemmar är sannerligen varmhjärtade'. ”

Sköldebrands idé resulterade i det ovan nämnda Paul Harris-priset för gagnarik aktivitet. Priset överlämnades av guvernören (1966) i form av en tavla.

Att klubben efter tre decennier var väl konsoliderad är bortom allt tvivel. Claes Olssons tal bekräftar detta. Juvelen i kronan var ju också att klubben i sina led producerat en inkommande guvernör, för Rotarydistrikt 236 med cirka 3200 medlemmar (1978).

Högtidstalet på Gullbringa Golfklubb denna valborgsmässafton slutade alltså i optimismens tecken:

”Det är lätt att låta sig svingas upp i högre rymder i rotarysamarhang. Jag vet det. Därför vill jag nu samla ihop mig ett par ögonblick, så att jag står med bägge benen på jorden. – Vi skall tacka för den tid som gått. Vi kan med tillförsikt se framtiden an. Då jag ser mig omkring vet jag, att många kommer att föra rotarytanken målmedvetet framåt men jag ser också, att geniets låga och blixstens inspiration kan bränna till och föra oss vidare. – I den förvissningen herr president ber jag Dig att efter tre slag i skeppsklockan utbringa ett fyrfaldigt leve för Kungälv Rotaryklubb, Vår klubb.”

7. Ett decennium av ungdomssatsningar

Rotary Foundation stod i fokus också under klubbens fjärde decennium; presidenten *Nils Malmgren* kunde glädja medlemmarna med upplysningen att klubben blivit 800-procentig vad gällde bidrag. (Veckobrev nr 6 1979/80)

Vid ett följande möte kunde presidenten stolt visa upp en guldplakett från Rotary Foundation som visade att klubben blivit 900-procentig. (Veckobrev nr 16 1979/80) Den oförtröttlige *Sune Ewerdahl* kunde senare berätta att 1979/80 blev ett rekordår för bidragen till Rotary

Foundation; över 16,4 miljoner dollar blev slutresultatet för insatserna från världens rotarianer. Sverige hade givit mest inom Norden och distrikt 236 (där Kungälv RK ingick) intog en andra plats efter Stockholmsdistriktet. Distriktet kunde därmed dela ut tre akademiska stipendier. (Veckobrev nr 27 1980/81)

Ungdomsledarstipendiet hade nu lanserats och 1980 kunde årets president *Lars-Olof Birath* med stolthet konstatera att fler förslag till stipendiaterna än tidigare kommit in. Kungälv hade uppenbarligen många duktiga ungdomsledare och konkurrensen var hård. *Jan Månsson* tilldelades stipendiet i egenskap av kårchef för Kungälvs Scoutkår, ”där han lagt ned ett oavbrutet och energiskt arbete både som scout sedan 9-årsåldern och under senare år som ledare. Han är mycket initiativrik och kan med sitt glada humör entusiasmera ungdomarna för scoutrörelsen”, hette det bl. a. i klubbens motivering. Lika värdig befanns *Irene Blomquist* vara. Motivering: ”Hon har under flera år helt utanför sin tjänst som musiklektör lagt ned ett stort och oegennyttigt arbete med NOVI-kören, som är något annat än en traditionell skolkör. – Irene har hos dessa barn skapat ett intresse för sång och musik, vilket de säkert bär med sig genom livet.” Presidenten framhöll att båda stipendiaterna ”uträttar ett stort arbete bland barn och ungdom, där de, var och en på sitt håll, skapar och vidmakthåller intressen som är väl värda att uppmuntra.” (Veckobrev nr 51 1980/81)

Det skulle snart visa sig att Kungälv Rotaryklubbs ungdomsledarstipendium hade kommit för att stanna. 2004 kunde alltså dåvarande presidenten *Gunnar Stenström* belöna *Caroline Andersson*, *Kungälvsgymnasterna* med årets stipendium. Över 100 föreningar med ungdomsverksamhet i Kungälv hade fått möjlighet att lämna in förslag.

Ungdomars fritidsintressen är viktiga, deras blivande yrkesval inte mindre viktiga. När klubbens fjärde decennium nu stod för dörren inleddes ett samarbete med Kungälv-Ale RK för att ge *arbetslivsinformation* till gymnasieelever (årskurs 2). Syftet var att ge eleverna del av rotarianers yrkeserfarenhet inom skilda områden. Från skolans sida uppskattades detta initiativ som ett värdefullt komplement till all övrig studie- och yrkesvägledning.

Ansvarig för SYO-verksamheten på Kongahällagymnasiet var *Anita Aldhammar* som kunde informera klubben om erfarenheterna av projektet. Den yrkesinformation som rotarianerna deltagit i var ”enligt Anita till stor hjälp. Deltagande från eleverna var mycket stort. – Lärarna hade tyckt att det var en intressant form av yrkesvägledning”. (Veckobrev nr 13 1980/81) Elever hade också vid klubbmöten fått berätta om sina erfarenheter. Även detta projektet har under åren blivit ett återkommande inslag i gymnasiets yrkesvägledning; Anita Aldhammar skulle senare (1994) bli medlem i klubben.

Den internationella kommitténs ordförande *Eric Lundberg* introducerade samma år tre amerikanska stipendiater. På ett ”trevligt sätt och med hjälp av diabilder orienterade de oss om sina respektive hemorter, dvs. Krista (16 år) från Oregon, Leslie (17 år) från Iowa och Larry (17 år) från Ohio, och överlämnade standar från hemortens rotaryklubbar”. (Veckobrev nr 13 1979/80)

Men utbytet kunde också gå i motsatt riktning. ”Glimtar från ett år som utbytesstudent i USA” var rubriken på ett föredrag av Pia Ferm som varit i Yuma City, Colorado och varje vecka under sitt år i USA besökt en rotaryklubb. ”Med ungdomens friska och positiva syn på tillvaron gav hon oss en levande bild av sitt utbytesår i USA. Med hjälp av ett 80-tal utmärkta färgbilder fick vi så här i efterhand uppleva Pia resor och äventyr i det stora landet”, heter det bland annat i veckobrevet, signerat Hans Millers. (Veckobrev nr 12 1980/81)

Följande år for inte mindre än tre utbytesstudenter till USA, bland andra *Anders Widgren*, som var en mönsterelev på det viset att han till klubben i Kungälv skrev långa intressanta brev om sina göranden och låtanden i Los Angeles. Samtidigt var rotarianer i Kungälv ansvariga för tre amerikanska studenter.

Helt problemfri var utbytesverksamheten inte; den till och med ifrågasattes på ett klubbmöte där man också hade synpunkter på regler för urval, på fler ”värdfamiljer per student” etcetera.. (Veckobrev nr 35 1981/82)

Men allt var inte dystert! Utbytesstudenten, John Yee, som varit både gäst och föreläsare delgav klubben sina erfarenheter av Sverige. ”Inte bara värdfamiljen hade ställt upp för honom under det gångna året utan även övriga klubbmedlemmar hade berikat hans vistelse på olika sätt.” Med *Gunnar Widgren* hade han fått bila till Stockholm och genom Norge ända till Tromsö. Han hade upplevt svensken som blyg och språket som svårt men undervisningen i skolan som krävande och av hög standard. (Veckobrev nr 3 1982/83)

Kay Hellström, vars son *Krister* var utbytesstudent (1982-83), och hans familj var i likhet med flera i klubben också starkt engagerad i verksamheten.

8. Klubbutveckling och program i fokus

Trots dessa skilda ungdomssatsningar avsåg klubben inte att vila på några lagrar. Inom klubbtjänstens ram lanserade man projektet *Rotary at home* för att under trivsamma former dryfta angelägna rotary-frågor. Fem arbetsgruppers vedermödor och kreativa tänkande finns bevarade i ett särskilt veckobrev:

”1. Hur skall vi öka aktiviteten inom klubben?

Lockande program som Ego-aktuellt, Ego II, studiebesök – gärna med förhandsinformation, resereferat, filmer m. m. Fler möten med damer, julfester, brasaftnar. Några möten med utsträckt tid och mer debatt samt sist men icke minst fler Rotary at home!

2. Vad kan Rotary Kungälv uträtta i vårt välfärdssambälle?

Stora eller små projekt? Kollektiva kontakter eller mindre, enskilt riktade insatser? Enstaka eller återkommande åtgärder? I egna klubbens regi eller tillsammans med andra klubbar? Hjälptill unga? Gamla? Handikappade? Sjuka?

3. Vad skall/kan vi satsa på i form av hjälpprojekt?

Till viss del se punkt 2. Anslutning till Rotarys egna hjälpprojekt? Spontana insatser? Etablerade eller nya vägar? Stipendier? Hur

mycket tid får olika hjälpprojekt ta av vår relativt korta samvaro?

4. Klubbfrågor – att trivas bättre tillsammans.

Se delvis punkt 1. I övrigt diskuterades ändrad mötesordning, mötestid, mötesplats. Knytkalas? Bridge? Jogging? Ävensom medlemsregister, förbättrad gästvärdsfunktion och aktivare omhändertagande av nya medlemmar. Aktivering av medlemmar under sammanträdet betonades också. Allt i syfte att öka kontakten och gemenskapen mellan de olika klubbmedlemmarna.” (Veckobrev nr 20 1980/81)

Bakom pennan till detta veckobrev finner vi *Åke Lindh*.

Vid sitt tillträde som president den 7 juli 1981 höll *Sven Andersson* ett så uppskattat och bejublat tal i form av en programförklaring, att det bilades veckobrevet in extenso. I en dokumentation av klubbens historia är det på sin plats att citera några rader ur hans anförande:

”I de stora sammanhangen plockar man fram honnörsord, talar om höga ideal, service above self osv. men när tänker vi på sådana ting i vårt dagliga arbete? Vi är ju alla helt vanliga människor som hamnat på s. k. ledande befattningar av olika anledningar och som mer eller mindre av en slump blivit invalda i klubben. --- Vi kan inte hävda att vi som rotarianer har särskilda kvalifikationer att vara bättre människor än andra eller att vi skulle ha högre etiska målsättningar. ---

Jag tror Rotarys styrka är något annat, nämligen att det ger helt vanliga människor möjlighet till ett gott kamratskap, det är ett sätt att lära känna andra människor inom andra yrken och med andra intressen.

Vi är alla den moderna teknologins fångar. Vi tror oss inte hinna stanna upp och sitta ner och prata med våra grannar. --- Jag tror att en viktig orsak till Rotarys framgång är att medlemskap tvingar oss till regelbundna kontakter där vi lär känna varandra. När vi möts varje vecka växer känslan av gemenskap och möjlighe-

terna till personliga kontakter. Jag har hört många säga att det tar tid innan man finner sig till rätta i klubben. Man måste genomgå en mognadsprocess innan man till fullo lär sig umgås. Det är också därför viktigt att man har en hög närvaro.

Det är min förhoppning att under det kommande rotaryåret vi verkligen skall försöka lära känna varandra, att kamratskapet skall växa sig ännu starkare. Som ett led i detta ser jag också att vi kommer ihåg våra kamrater som av sjukdom eller annan anledning inte kan besöka klubben. Det är mycket lättare att tala om höga ideal än att göra något personligt. - - -

Rotary är en internationell rörelse med gemensamma regler för hela världen. Detta ger problem, eftersom synen på vissa frågor är olika i skilda länder. En sådan fråga är kvinnor i Rotary. Det synes mig absurdt att kvinnor är utestängda från en organisation där medlemmar skall bestå av personer i ledande befattningar inom olika områden ...

Internationellt läggs stor vikt vid Rotarystiftelsen. --- Jag ser därför gärna att klubben med kraft stöder Rotarystiftelsen under det kommande året. Det viktiga är inte att vi för detta får ett vackert diplom med angivande av visst procenttal. Sådana manifestationer från stiftelsens ledning är att likna vid att barnen får plastfigurer när de varit duktiga i Söndagsskolan. Det viktiga är att distriktet får behålla eller får ytterligare stipendiater.” (Veckbrev nr 1 1981/82)

Presidenterna kommer och går; presidentskiftena är åren igenom intressanta begivenheter, då ett bättre tillfälle knappast gives för en enskild rotarian att sätta sin personliga prägel på klubbens verksamhet och göra en programförklaring för det kommande året eller från sitt säte i presidentstolen komma med nya aspekter på rotaryarbetet eller rotaryideologin. Dock får vi inte förgäta att bakom varje president står en kompetent styrelse där initiativ tas och idéer kläcks. Styrelseprotokollen är ju understundom lapidariska och veckobreven ger av naturliga skäl inte alltid rättvisa åt allt det som utträttas för klubbens

bästa. I en dokumentation som denna går det således inte alltid att göra rättvisa åt allt det oegennyttiga arbete som rotarianer utför i det tysta.

Låt oss ta ytterligare ett exempel från denna tid på hur presidenten kan sätta sin personliga prägel på klubblivet. Det gällde att engagera rotarianernas familjer mer i Rotary och bakom detta mål stod *Edvard Engelsen*. Nu utkom också det lilla informationsbladet, *Kungälv Rotaryklubbs Månadsbrev*.

I en sådan familjär anda ville medlemmarna fira klubbens 35-åriga tillvaro: "Vår i Kungälv världsberömde chaufför *Magnus Bergman* (till professionen adjunkt i matematik och fysik och läroboksförfattare) transporterade oss tillsammans med våra damer till Villa Vanahem på Stenungsön. Där serverades vi räkor i obegränsade mängder, rostat bröd och vin. Den höga stämningen avbröts då och då av Ed, som hade att presentera såväl högtidstalare, gästtalare som sångare. Dess- emellan sjöng vi också av hjärtans lust allsång. Högtidstalaren *Sten Floderus*, självskrivnen som sådan, gav oss i ett inspirerat anförande en historik över klubben. Framför allt för oss yngre var detta mycket intressant att lyssna till." (Veckobrev nr 50 1982/83)

Ett eget u-landsprojekt hade under året lanserats genom bidrag till att stödja *Mercy Home*, ett hem för gamla utan familj i Kodaikanal, Indien. Utöver detta påmindes klubben i de löpande veckobreven både av Claes Olsson och Sune Ewerdahl om arbetet inom 3 H och U-fonden.

Veckobreven speglar, som sig bör i Rotary, allt som rör sig mellan himmel och jord, ibland rent bokstavligt som när *Hans-Fredrik Millers* trollband klubben under rubriken "Science fiction – verklighet före år 2000"; genom sitt arbete hade Millers ingående information från NASA. "Föredraget var i själva verket mer spännande än science fiction, då det behandlade verkligheten och vad vetenskapsmän förut- sade tekniskt möjligt de närmaste 20 åren." "Via morse, radio, rönt- gen och TV hamnade vi i mikrovågsområdet". Satelliternas roll som förutsättning för allehanda tekniska finesser poängterades. "Ting som klockarbandssändare, radiofoner, elektronisk postgång och överfö- ring av tredimensionella bilder i rymden är ingen utopi inom 20 år",

sade Millers i januari 1980. Senare (feb. 1982) återkom han med föredraget *Digitala bilder*, en ”okänd företeelse för de flesta av oss, men ändå ganska vanligt förekommande”. Man har inom klubben genom åren tagit vara på den kompetens som finns inom de egna leden. Således handlade ytterligare ett i raden av Millers föredrag om *Saab Spaces* satsningar i rymdåldern, inte minst när det gällde kommunikations-satelliter. (Veckobrev nr 7 1984/85; nr 10 1988/89). Mera om detta i ett senare avsnitt.

Men den allt snabbare tekniska utvecklingen - som man med fördel kan följa i en rotaryklubbs veckobrev - har ju sina förutsättningar i ångans tidevarv. Som i Sverige gärna associeras till kung Oskar II, de olika svenska järnvägslinjernas invigningstalare par preferens. För att uppleva något litet av oskariansk stämning förflyttade sig klubben en augustiafton till det nyinvidga Societetshuset (byggt 1886) i Marstrand. Huset är numera byggnadsminnesförklarat. Om detta och om glansperioden på kung Oskars tid berättade krögaren *Anders Lundin*. (Veckobrev nr 8 1979/80)

För en annan intressant djupdykning i bygdens historia svarade *Sigurd Johansson* (signaturen Labansson i Kungälv-Posten). Han skildrade de första industrietableringarna i staden på 1700-talet då ett silkeväveri, ett ylleväveri och ett strumpväveri i tur och ordning startade. ”Dagens Kungälv har skapats kring industrierna; Glasbruket startade 1876, Kexfabriken 1888 och ABC-fabriken 1904. Bakom glasbruk och kexfabrik finner vi en grosshandlare Berggren, som i staden etablerat sig som spannmålsexportör, i huvudsak havre till England, och bakom ABC-fabrikerna har vi Ivar Claesson” (1948 chartermedlem i Kungälv RK!).

Kungälv RK har förstått hur viktigt det är för en klubb att leva *med* bygden och känna gemenskapen med närsamhället. Småskaligheten och de fördelar den föder var ju något som Paul Harris på sin tid ständigt återkom till. Att skapa det lilla samhällets trivsel och gemenskap i den surrande metropolen Chicago. En prestation bortom det möjliga!

Rotary i Kungälv har mot den bakgrunden haft glädjen att ha le-

dande lokalpolitiker och tjänstemän i sina led; klubben har nära nog fått förstahandsinformation om viktiga lokala händelser och projekt. Kommunalrådet och rotarianen *Arne Karlsson*, lantbrukare till professionen, berättade exempelvis livfullt och humoristiskt om sina år i händelsernas centrum, inte minst om kommunsammanslagningen (1970) och dess turer, om dragkamp mellan centralisering och decentralisering. Han konstaterade att ”storkommunen” var en förutsättning för att delarna skulle kunna utvecklas som de gjort. (Veckobrev nr 38 1981/82)

Kommunens ”finansminister”, rotarianen *Allan Lindskog* återkom årligen med en humoristisk och inträngande analys av budgeten. 1982 kunde han konstatera att 14% av kommunalskatten gick till investeringar, en följd av kommunsammanslagningen. (Veckobrev nr 18 1982/83) Här kan tilläggas att kommunalrådet *Lena Facht* blev rotarian 1993 och Kungälv's kommunchef *Tord Linder* 2001.

I ett annat perspektiv kunde klubben på ett realistiskt sätt bli påmind om världens ondska. Så när klubbmedlemmen *Jan Svenhager*, yrkesmilitär, talade om svensk säkerhetspolitik och landets mycket utsatta läge mellan stormaktsblocken, NATO och Warszawapakten, som båda forsatte att vara rustade till tänderna. Danmarks och Norges position belystes särskilt. ”I den livliga diskussionen efteråt fick vi av Jan veta att man nu ej längre, som på 50-, 60-talen och början av 70-talet, tror på att kärnvapen kommer att användas i ett inledningsskede eller överhuvud taget. En liten tröst, men dock en tröst, i en värld där vi alla hoppas på fred.” (Veckobrev nr 19 1980/81)

Guvernörernas månadsbrev i all ära – och dem tar man verkligen i klubben till sig – men vad som under många år gav litet extra guldkant åt klubblivet i Kungälv var Sune Ewerdahls traditionella brev ”*från klippan vid Smögen*”. Breven är djupt personliga och doftar sommar och västkust men innehåller också som sig bör ”tankar om möjligheter att utveckla Rotary”. Det torde ha varit ett oskattbart stöd för mången president att ha tillgång till Ewerdahls djupa insikter i rotaryrörelsens i vissa stycken snåriga regelverk.

Men klubblivet var inte problemfritt, dålig närvaro och medlemmarnas ålder lade tidvis många i djupa veck. Presidenten *Ingvar Larsson* önskade i sitt månadsbrev (sept. 1983) tio nya medlemmar; ”vid utgången av 1982/83 fanns i vår klubb 58 medlemmar. Av dessa var 43 % över 56 år och hela 91 % över 46 år. 22 medlemmar var senioraktiva”.

Frågor kring medlemsrekrytering, närvaroplikt, yrkessammansättning och samhällstjänst diskuterades dock med stor frenesi i projektet *Rotary at home*. (Veckobrev nr 32 och 33 1983/84) I mars 1984 kunde presidenten presentera fem nya medlemmar. En fjäder i hatten åt klubben!

Om klubben upplevde vissa *stagnationsproblem*, gavs tröst då rotaryrörelsen fortsatte att växa internationellt. Det gällde inte minst Rotary Foundation; därom hölls klubben kontinuerligt underrättad av den oförtröttliga Ewerdahl. Sedan 1917, då stiftelsen grundades, hade utvecklingen gått snabbt och stadigt framåt. ”Antalet stipendier som utdelades under det senaste året var 900 enligt Sune.” Rotarystiftelsens omfattning är 15 gånger så stor som Nobelstiftelsens. När klubben skänkt 10 USD per medlem är den 100-procentig; stiftelsen får sina medel genom budgeterade och frivilliga bidrag. ”Paul Harris Fellow” betalar in 1000 USD. Det går också bra att testamentera pengar till stiftelsen. (Veckobrev nr 20 1983/84)

Kuno Persson

I juni 1984 hade Kungälv Rotaryklubb glädjen att få uppvakta chartermedlemmen *Kuno Persson* på hans 90-årsdag; denne nestor omvaldes också som klubbens *Honorary*. Men de yngre i klubben fick också sitt: En begivenhet som blivit tradition är Rotarygolven som från och med denna sommar arrangerades på Gullbringa Golf and Country Club; med liv och blod, men också med svett och tårar gäller det att erövra den mycket iögonfallande pokalen som *Jan Krüger* skänkt som vandringspris. (Veckobrev nr 33 1984/85)

I sina led hade den vitala klubben nu inte bara golfentusiaster utan också skidfantomer som *Kay Hellström*, *Ivan Lingnert*, *Gunnar Widgren*, *Niels Jantzen* och *Leif Lindblad*, vilka samtliga fick mottaga klubbens ovationer för prestationen att följa Gustaf Eriksson Vasa i spåren från Sälen till Mora. Under hela fem år låg dessa skidans matadorer på topp. Klubben erövrade alltså det för rotaryklubbar åtråvärda vandringspriset (Dalahästen) men skänkte i stället chevalereskt ett nytt pris -Kungälv Rotaryklubbs vandringspris till Vasaloppet- som överlämnades till *Mora-Nisse*. (Veckobrev nr 33 1984/85)

Samtidigt som klubben hyllade sina förtjänta medlemmar på olika vädjobanor fick aldrig rekryteringsarbetet vila. Framför allt gällde det att få alla nyvordna rotarianer att känna sig välkomna i klubben. Som president vårdade sig *Åke Lindh* särskilt om detta; i sitt yrke vårdade han sig mera bokstavligt om patienter i tandläkarstolen, klubbmedlemmarna höll han senare välinformerade om viktiga frågor inom sitt odontologiska gebit genom att hålla intresseväckande föredrag om t. ex. "Oral galvanism och kvicksilver". (Veckobrev nr 21 1986/87)

"Ett led i införlivningen av nya medlemmar blir, att vi skall försöka ha *Rotary at home* såväl på hösten som på våren, med ej alltför tunga diskussionsämnen, utan i förbrödringens tecken", (Månadsbrev aug. 1984) "Jag hoppas att alla medlemmar vill bidra till att den anda av trivsel och gemenskap som finns i klubben snabbt upplevs av de nya. Tänk framför allt på att inget kamratskap kommer från en tom stol", betonade president Åke. (Månadsbrev sept. 1984) På det praktiska planet ordnades lördagsutflykt (läns museet i Uddevalla) och söndagspromenader. Närvaron steg nu till över 80 %.

Det rika programutbudet och de externa aktiviteterna för att öka sammanhållningen förklarade närvaroökningen. "Att våra veckobrevskrivare håller hög klass och effektivt förmedlar vad som sig på mötena tilldragit haver, gör säkert också sitt till Och deras egna kommentarer gör det hela inte sämre – tvärtom", tillade presidenten. "Förnyelsen i klubben hoppas vi snart skall visa sig i ytterligare ett antal nya medlemmar. Vidare skall försök göras att enstaka gånger styra bordsplaceringen så att det hela roterar litet mer". (Månadsbrev dec. 1984)

Vid en stor baluns på Valborgsmässoafton på Kvarnkullen, stadens nyinvigda kulturhus, hälsades inte bara den ljuvliga svenska våren utan hyllades också den internationella rotaryrörelsen som nu kunde se tillbaka på 80 framgångsrika år. Kvinnan var festens huvudperson och till henne talade *Hans Busck*. "Vår vän och rotarybroder Claes sjöng med stor inlevelse till luta och tolkade bl. a. Nils Ferlin och Evert Taube. Och våra egna jazzgossar spelade upp till dans med härliga rytmer." Klubbmästaren *Magnus Bergman* hade alla skäl att vara nöjd med denna vårkväll. (Veckobrev nr 41 1984/85)

Många är de profiler som under årens lopp passerar revy under punkten *Dagens program* i veckobreven. Alla eminenta föredragshållare i denna parad låter sig tyvärr inte av utrymmeskål presenteras. Det godtyckliga urvalet har i någon mån styrts av om ämnet haft klubbanknytning, har gällt rotaryrörelsen eller varit relaterat till utvecklingen i bygden och regionen och inom medlemmarnas olika kompetensområden. Ego-föredrag refereras dock aldrig i veckoprogrammen.

Rubriken "Skämt åsido" speglar måhända mentaliteten i klubben. Över detta ämne talade prosten, kommunalpolitikern, fotbollsentusiasten, den inkommande guvernören och kände göteborgsprofilen *Ebbe Hagard*. "Humor innebär att kunna se det komiska – inte minst hos sig själv och är till sitt innersta väsen medmänsklighet och förståelse", sade Hagard bland annat. "Utan tvekan finns det en särpräglad och lokalpatriotisk göteborgshumor. Man finner där vitsar som emellertid många gånger tillverkats utombys och därför är dåliga. En äkta göteborgsvits skall förutom den intelligent dubbelmeningen ha en träffsäker karakteristik av iakttagna företeelser och beteenden och därigenom släktskap med den rappa samt med godmodig udd försedda repliken. Ett kärt mål för den mer bitska göteborgshumorn är den pösige och 'tykne' individen, särskilt den i Kungl. huvudstaden boende. Bitsk men inte elak, det är ordet." (Veckobrev nr 36 1985/86)

Från humor till blodigt allvar, så svänger det ofta i programinnehållet. "Lappen" Andersson, som var polis i Kungälv, höll ett lärorikt anförande om droger, framför allt cannabis och amfetamin som "är de vanligast hos oss i Kungälv". Föredraget som starkt engagerade audi-

toriet hölls på initiativ av presidenten *Per Olof Almquist*, som önskade ha drogfrågor som ett av flera teman under sitt år.

När Hagard senare (sept. 1986) i mer seriösa sammanhang kom tillbaka till klubben som guvernör nämnde han att Rotary med sina ca 23000 föredrag per år är landets största folkuniversitet. Han uppehöll sig vid detta tillfälle vid de ”fyra grundpelarna för internationell solidaritet: Rotary Foundations stipendier, hunger-hälsa-humanitet, U-fonden samt Polio-Plus-projektet.”

9. Rotary Foundation och Polio Plus - ett dilemma?

Två viktiga frågor inom den internationella rotaryrörelsen skulle snart hamna på klubbens bord, nämligen Polio-plus-aktionen och frågan om kvinnliga medlemmar - som behandlas i ett särskilt avsnitt.

Polio-Plus-projektet var välkänt i klubben men presenterades mera i detalj, då *Börje Nodby* (3 feb.1987) visade en film med redogörelse för den största satsning på hjälpverksamhet Rotary engagerat sig i. Målet var att ha hela befolkningen i tredje världen vaccinerad mot polio år 2005. Uppläggningsen av projektet var känt i klubben redan tidigare och sommaren 1986 arrangerade man en konsert i Marstrand och drog i gång en försäljning av handdukar.

Projektet skulle emellertid komma att vålla en viss debatt i klubben. *Sune Ewerdahl* bekände i samband med visningen av den nämnda filmen att ”han kände sig något kluven inför detta i och för sig mycket behjärtansvärda projekt och detta av två skäl. Det första att den nya satsningen skulle kunna tänkas negativt påverka klubbarnas bidrag till Rotary Foundation, som utgör en kärna i Rotarys arbete för ökad förståelse och kontakter mellan folken med internationellt studerandebyte. Det andra skälet var att för första gången bidrag skulle lämnas av grupper utanför Rotarys krets”. (Veckobrev nr 30 1987/88)

De kommande veckorna kom debatten att vidgas något, bland annat som följd av ”en brandfackla som *Lennart Dage* kastat. Frågan han

väckte gällde om inte Rotary för mycket började närma sig Lions som i huvudsak ”ägnar sig åt insamlingar av olika slag, i stället för att vi tar vara på kamratskapet och utvecklar detta”. I debatten (24 mars 1987) deltog särskilt presidenten *Per Almqvist*, *Hans Tillander*, *Ed Engelsen*, *Sune Ewerdahl* och *Claes Olsson*. Från olika utgångspunkter ställde sig de flesta bakom Dages åsikt. (Veckobrev nr 37 1986/87) Slutintrycket av debatten blev att klubbens syn på Polio-Plus-projektet var något splittrat.

Styrelsen noterade för sin del, att klubben ”inte tänt på Polio Plus”; man beslöt att i något kryptiska formuleringar tillskriva guvernören ”för att få svar på frågor som ställts av medlemmar angående Polio Plus och om möjligt sådan information som kan initiera engagemang- et från klubben”. (Protokoll 21 april 1987)

Vid nästa styrelsemöte - 12 maj 1987 – fortsatte man att vändas och noterade att ”guvernören något irriterat besvarat presidentens brev med fyra frågor angående Polio Plus-aktionen. Diskuterades klubbens fortsatta agerande i denna aktuella fråga utan att någon linje fastlades.” Framför allt efterlyste styrelsen mer information från distriktet rörande Polio-Plus (PP). ”Därefter kommer ett ställningstagande i denna fråga att diskuteras med klubben.”

Vid ett styrelsemöte på Fars Hatt så sent som den 30 juni 1987 var man skeptisk. Man hade dittills avsatt medel (9107:- kr) men beslutet blev att

- klubben ställer sig avvaktande i frågor ang. Polio Plus.
- Ingen P.P. – general” utnämns för klubben.
- Inbetalning av avsatta medel avvaktas.

Både det gigantiska PP-projektet och den stora frågan om kvinnligt medlemskap skulle komma att sättas i fokus vid guvernörsbesöket i september 1987. *Carl-Wilhelm Stenhammar* tillhörde klubben Göteborg och var redan en känd profil inom den västsvenska rotaryrörelsen; hans ord vägde a priori tungt i rotarysammanhang. Ingen anade då att Stenhammar skulle utses till världspresident för 2005, den andre svensken som innehaft denna befattning.

Det är viktigt att vi funderar över den ökade byråkratin som nu breder ut sig alltmer inom Rotary, sade Stenhammar inledningsvis. I sitt anförande tog han upp följande huvudpunkter:

- * Klubben är autonom. Det är viktigt.
- * Polio Plus. Rotary International försöker samla in 120 miljoner dollar tillsammans med FN. Målet är att poliovaccineringen kommer igång tidigare än planerat, så att fler liv kan räddas. Insamlingen kommer att avslutas nästa år. Carl-Wilhelm Stenhammar ber oss vara med i Polio-Plus-insamlingen men säger samtidigt att vi är autonoma.
- * Kvinnor i Rotary. En klubb i Kalifornien tog in kvinnor. Till slut bestämde HD i Washington med majoritet att klubben är "businessestablishment" och kan ta in kvinnor om man så önskar. Varje klubb är autonom att själv bestämma om kvinnor skall komma in i klubben.
- * Information. Rotaryinformation skall fram i alla led. Detta är viktigt så att vi alla får ta del av vad som händer inom rotaryorganisationen.
- * Klubbarbetet. Det är viktigt att man trivs i sin klubb. Man gör ett bättre arbete då. Kvinnor kan gärna vara med. Basen i Rotary ligger i klubbarbetet!
- * Ungdomsarbetet. Ungdomsutbytet är nyckeln till framtiden. En av Rotarys viktigaste uppgifter idag är att skapa förståelse mellan människor tvärs över nationsgränserna. Detta är det bästa bidraget till fredsarbetet och naturligtvis är det ungdomen vi måste börja med. (Veckobrev nr 10 1987/88)

Källmaterialet visar med full evidens att Stenhammars besök blev ett genombrott ifråga om PP-projektet. Styrelsen hade vändats länge. Nu måste man komma till skott i denna för rotaryrörelsen så viktiga fråga! Avgörandet kom vid ett sammanträde den 6 oktober (alltså efter guvernörsbesöket). I styrelseprotokollet för den 10 oktober 1987 läser man:

"Vid ett flertal tidigare tillfällen har PP-frågan diskuterats i klubbens styrelse. Frågan har gett upphov till brevväxling mellan förra

årets president och guvernör. Efter sitt senaste besök i klubben har årets guvernör skriftligt framlagt sina synpunkter i denna aktuella fråga. I egenskap av suppleant i distriktsrådet har Sune Ewerdahl inbjudits till dagens möte för att ge sina synpunkter på PP-frågan. Sune informerade om vissa administrativa svårigheter vid starten av den nu löpande PP-aktionen. Samtliga klubbar i distriktet – utom vår klubb – engagerar sig aktivt och har utnämnt en PP-ansvarig. Sune berättade hur andra klubbar bedriver insamlingsverksamheten. Enligt hans uppfattning får dock klubbarnas bidrag till Rotary Foundation ej komma i kläm genom engagemanget i PP.”

Efter en kort diskussion beslöt styrelsen enhälligt att ställa sig positiv till ett PP-engagemang. (Styrelseprotokoll 1987-10-06)

Samma dag ställde sig klubben bakom styrelsens förslag och uppdrog åt presidenten att utse en PP-general. (Veckobrev nr 14 1987/88) Och följande veckobrev kan betraktas som historiskt:

”Vi har fått ett Polio Plus-general, Lennart Dage. Vi ställer upp och gör så bra vi kan via Lennarts medverkan. Guvernören (Stenhammar) uttrycker glädje i sitt brev till klubben över att vi ställer upp i Polio Plus.” (Veckobrev nr 15, 1987-10-13)

Den nye ”generalen” Lennart Dage skriver (1987-11-03) till klubben:

”Rotarybröder!

Som Ni känner till har vår klubb beslutat att delta i Polio Plus-projektet, dock utan att förbinda sig uppnå målet 1000 kronor per klubbmedlem fram till år 1990. I vårt fall motsvarar målet ca 1,25 kr per dag och broder från och med nu. Vi har ju haft en hel del dubier mot projektet och hos några bröder kvartstår kanske detta. När vi nu bestämt att delta i projektet, har jag uppfattat att bröderna intagit ställningen att vi ej skall gå ut till allmänheten och titta pengar utan det är brödernas individuella engagemang och insatser inom klubbkollektivet som skall utgöra basen för vår klubbs deltagande. Som ett första steg att nå ovanstående har jag inför klubben lämnat följande förslag som accepterats:

Egen kassabok

Varje broder får en kassabok i fickformat.

I denna noterar bröderna sina bidrag. Noteringarna börjar med kassabokens kostnad som är förskotterad.

Exempel på noteringar kan vara:

- Ej köpt kvällstidning 3:50
- Bjuden på lunch 35:00
- Ej gått på rotarymöte 40:00

Listan kan göras långa och jag överlämnar till brödernas uppfinningsrikedom överföra icke-kostnader, - - - -

- - -

Sedan jag blivit utsedd som klubbens representant och registrerats hos distriktet som koordinator för Polio Plus får jag kontinuerlig information om aktiviteter i övriga klubbar i distrikt 236. Denna information kommer fortlöpande att redovisas i klubben. Med rotaryhälsningar Lennart Dage.”

Dage försummade inte ett tillfälle att propagera för Polio Plus. Klubben hade beslutat att engagera sig i projektet men ej bundit sig för en viss summa per medlem. Efter klubbens 40-årsjubileum skulle totalbeloppet uppgå till 20.107 kr, som kommit till genom individuella insättningar, penninggåvor, handduks- och taveförsäljning, konsertintäkter och lotteri. Till det senare hörde tre vinster i form av teckningar utförda och skänkta av *Lars Lundquist*. I samband med denna redovisning tackade presidenten *Bertil Olsson* Lennart Dage för hans engagemang i Polio Plus. Ett speciellt tack riktade också president Bertil till Lars Lundquist.

Senare under året presenterade Dage ”ett förslag om insamling av pengar på ett nytt och roligt sätt i form av en bötesböss”. ”Bötesbeloppet” skall alltid vara 5 kronor; ”böter” betalas kontant i en bössa som för ändamålet införskaftas. ”Förseelser” under den gångna veckan kan vara: egen födelsedag eller namnsdag, närståendes födelsedag, för sen ankomst till möte, för tidig avgång från möte, omnämmande med namn eller bild i pressen, byte av bil, bostad, arbete eller annan förändring. Provkartan kan göras lång. Dages förhoppning var att insam-

lingen under det pågående året skulle tillfalla Polio Plus. (Styrelseprotokoll 23 aug. 1988)

I november konstaterade styrelsen att insamlingen till polio plusfonden uppgick till mer än 500 kronor per medlem samtidigt som klubben fullgjort sina skyldigheter till Rotary Foundation med 10 dollar per medlem. Styrelsen uttalade därför att ”vi i fortsättningen koncentrerar oss på det som traditionellt ligger inom Rotary, nämligen Rotary Foundation och våra utbytesstudenter”. (Styrelseprotokoll 1 nov. 1988)

”Vi får inte glömma att Polio Plus ingår som en del i Rotary Foundation; Polio Plus har hittills (augusti 1989) inbringat 242 miljoner dollar,” konstaterade guvernören *Gunnar Hedin* vid sitt besök: (Veckobrev nr 6 1989/90). Lennart Dage kunde vid samma tid meddela att genomsnittet i klubben låg på 795 kronor per medlem (distrikts-genomsnittet var 994 kronor).

Så började en gång klubbens Polio-Plus-äventyr. Projektet har sedan fortsättningsvis blivit vårdat, om än i andra banor.

Ett tjugotal år senare har PolioPlus-projektet nått sitt intensiva slutske-de. I samband med sin nominering till världspresident 2005, menade *Carl-Wilhelm Stenhammar* (i en intervju i GP), att detta nu är Rotary Internationals huvudsakliga uppgift: ”Vi har ett samarbete med FN genom Världshälsoorganisationen (WHO) och Unicef för att utrota polio i världen. Vi har gott hopp om att slutföra detta uppdrag under 2005. Vi har gjort 99 procent av arbetet, men den resterande procenten kommer att bli svår. Vi vaccinerar barn och på grund av den dåliga infrastrukturen i vissa länder är det svårt att hitta barnen. Vi har kvar delar av Afghanistan, Indien, Pakistan och några länder i Afrika.”

10. 40-årsjubileum med en blivande världspresident bland gästerna

Den 23 februari 1988, i Ebbe Carlsson-affärens Sverige, firade Kungälv Rotaryklubb sitt 40-årsjubileum på Fars Hatt i närvaro av ett antal

prominenta gäster, bland andra distriktsguvernören – Rotary Internationals blivande världspresident 2005 - *Carl Wilhelm Stenhammar* med fru, presidenten för moderklubben, Mölndal RK, *Folke Rangmar*, samt presidenterna för dotterklubbarna *Lars Wennberg* (Stenungsund RK) och *Lars Olander* (Kungälv-Ale RK).

Sångkören Tonåringarnas skönt sjungande unga damer gratulerade 40-åringen med en fin konsert. Årets idrottsledarstipendier på 2000 kronor vardera delades ut till Ulf Johansson, Kungälv OK och Arne Andersson, Ytterby IS, för deras fina insatser bland våra idrottsungdomar.

Presidenten överlämnade ett anonymt bidrag på 5000 kronor till *Polio plus-fonden* och tackade den anonyme givaren. De gästande presidenterna Rangmar, Olander och Wennberg höll tal och överlämnade gåvor till polioplusfonden.

Få personer har förmågan att som *Claes Olsson* leva sig in i rotaryrörelsens ideologi och i några få ord empatiskt fånga stämningar och mentalitet i klubben. Vid detta jubileum, liksom både förr och senare, kåserade han kring klubbens historia och de rotarianer som på olika sätt bidrog till att forma den. Namn som *Barre*, *Kuno Persson*, *Kollberg* och *Axel Romdahl* passerade än en gång revy, men nu inför ett stort antal nya medlemmar för vilka dessa koryféer var okända. Claes Olsson som glatt generationer av rotarianer i Kungälv med att hålla den svenska vistraditionen levande har bättre än mången annan också vårdat sig om klubbens rötter och historia. Detta inte för att hemfalla åt sentimental nostalgi utan för att därifrån hämta inspiration för framtiden!

Även gästerna med Stenhammar i spetsen torde ha fått med sig åtskilligt hem denna kväll. Sitt högtidstal avslutade Claes Olsson med att ge en situationsbild från metropolen Chicago 1905, denna häxkittel där Paul Harris kläckte idén om Rotary. ”Harris sammanfattade denna idé i tre ord: Ärlighet, osjälviskhet och enkelhet! Så skall Kungälv Rotaryklubb leva vidare och vara till glädje och gagn för många generationer i framtiden.”

Efter högtidstalet gav *Sune Ewerdahl* en överblick över Rotarystiftelsen och dess historia. Han konstaterade att Polio Plusinsamlingen stigit snabbt och att Rotarystiftelsens inkomster sjunkit motsvarande.

”Avslutande jubileumstalare guvernören, *Carl- Wilhelm Stenhammar*, i all sin glans, berättade att kvinnors medlemskap kommer att tas upp i en motion om ett år och om stadgarna ändras får varje klubb autonomt besluta i denna fråga. Till dess – bäva Karlskrona-Rosenbom, som valt in tre damer. På konventet i Philadelphia i maj har Sverige fått en hel dag med olika PR-jippon – tennisskola med Björn Borg och andra kändisar, ambassadörer och prinsar – allt för Polio Plus.”

Guvernören avslutade med att överlämna en personlig present, farfar Wilhelm Stenhammars prisbelönta, nyinspelade skivalbum, till presidenten *Bertil Olsson*, som tackade för trevligt jubileumsarrangemang och påminde om 40-årsbalansen den 12 mars och sedan var det klockklang och hemgång i natten. (Veckobrev nr 33, 23 febr. 1988)

11. Optimistiska tongångar

I samband med presidentskiftet 1988 summerade *Bertil Olsson* det just förlupna jubileumsåret och tackade särskilt styrelsen för oegennyttigt arbete. Presidentåret hade varit roligt men arbetsamt. Jubileumsfesten i synnerhet, liksom en lyckad vårfest, men även utflykter till Nollhaga slott och till Skagen hade skapat god gemenskap i klubben.

Presidentkedjan övertogs nu av *Roland Eriksson* som också höll fram ”klubbkänslan som mycket betydelsefull”. Programverksamheten önskade han nu skulle inriktas på ”ökad kunskap om Rotary (vi blir mer motiverade ju mer vi vet), invandrar- och flyktingfrågor, historiska inslag samt båtar, segling och annat rörande sjön”. Han underströk också vikten av *nyrekrytering och förnygring*; frågan om kvinnligt medlemskap skulle också nu tas upp till diskussion. (Veckobrev nr 50, 21 juni 1988)

Veckobrev och styrelseprotokoll från den här tiden tyder på att klubbkänslan påtagligt stärkts, bl.a. genom gemensamma aktiviteter som

fotvandring, segling, fester inte att förglömma. Om detta berodde på alla aktiviteter kring 40-årsjubileet som fick klubben att med stolthet blicka framåt och ta nya friska tag, eller var ett resultat av de nya stora frågorna (som PP och kvinnligt medlemskap) som fick i gång ett antal uppfriskande debatter. eller en kombination av lyckliga omständigheter får vara osagt. I likhet med Bertil Olsson och Roland Eriksson skulle även nästa president, *Leif Lindblad*, sätta klubbkänslan i fokus med sitt tema *Enjoy Rotary*. Nu fick också klubben tillfälle att på 80-årsdagen hylla sin nestor Claes Olsson som den förste innehavaren av utmärkelsen *Paul Harris Fellow*.

Optimismen i klubben var alltså ett faktum som guvernören, *Åke Ellborg*, inte kunde undgå att notera (sept. 1988). På guvernörens vis berörde Ellborg också situationen för den internationella rotaryrörelsen. "Rotary har ännu inte fått komma innanför järnridån", konstaterade han. Men "en ljusglimt i fjärran finns dock genom Vikar Säfvestad (rotarian) från Jönköping, som tidigare tjänstgjort i Sovjet. Där kom han i kontakt med Michael Gorbatjov, som vid denna tid befann sig litet längre ner i hierarkin. Vikar har i ett brev till sovjetledaren Gorbatjov gjort följande frågeställning: Är det inte dags att låta Rotary komma in i Sovjet, nu med glasnost och allt?" Vem kunde ana att Berlinmuren ett drygt år senare skulle rämna? Därmed skulle en ny tid också randas för den internationella rotaryrörelsen.

Året efter Berlinmurens fall satt den kände radiomannen och journalisten *Rustan Älveby* på guvernörsstolen; han anknöt vid sitt besök till "östeuropaproblematiken" som nu sysselsatte Rotary International. Rotaryklubbar håller nu på att byggas upp i Östeuropa och Sverige skall i första hand bistå Polen vid bildandet av klubbar. Det största problemet är brist på föreningskunskap i de gamla kommunistiska länderna. (Veckobrev nr 11 1990/91)

Ett lokalt uttryck för optimism var det förslag till stipendiefond som nu började växa fram inom klubben. Under presidenten *Rolf Oesterreichs* varsamma färla kunde förslag till stadgar diskuteras. Ändamålet med fonden skulle vara att gagna ungdomars fostran och utbildning, att kunna lämna bidrag till vetenskaplig forskning och utveckling samt

lämna bidrag till sociala ändamål inom klubbens verksamhetsområde. (Styrelseprotokoll 13 nov. 1990)

Definitivt beslut att instifta Kungälv RK:s stipendiefond togs i maj 1991. Vid verksamhetsårets slut 30 juni 1994 uppgick fondens behållning till 39, 445 kr. "Botgrisen", vars innehåll oavkortat tillförs fonden, hade under året bidragit med 4,279 kr. (Verksamhetsberättelse 1 juli 1993 – 30 juni 1994)

12. "Women As Rotary Equals"

Rotary var från början en rent manlig organisation och förblev så, förmodligen av ren slentrian, rätt länge. Det förhållandet att damer gärna var välkomna som gäster i klubbarna, förekomsten inom klubbverksamheten av sociala evenemang av olika slag med damer samt de aktiviteter som drevs av Inner Wheel – en organisation bildad i England (1924) och utvecklad av entusiastiska rotaryhustrur som ansåg att det rent praktiska sociala arbetet kunde göras bättre av kvinnor – kan ha fördröjt en debatt om kvinnligt medlemskap. Frågan om medlemskap för kvinnor kom emellertid efterhand alltmer i blickpunkten. I synnerhet som den allmänna jämställdhetsdebatten tog fart i de moderna samhällena i väst.

Frågan om kvinnligt medlemskap i Rotary börjar så smått att dyka upp i protokoll och veckobrev i Kungälv i början av 1970-talet. Vid konventet i Houston avslogs ett förslag om sådant medlemskap kan man bland annat läsa. (Veckobrev nr 5 1972/73)

I april 1980 informerade past guvernör *Sune Ewerdahl* klubben om några motioner inför *lagrådet* 1980: "En viktig och intressant motion rör kvinnor i Rotary där bland annat 22 klubbar i vårt distrikt uttalat sig för att kvinnor skulle kunna bli fullvärdiga medlemmar." (Veckobrev nr 40 1979/80)

Lagrådet som består av en representant för varje distrikt förbereder förslag som läggs fram för konventet. Eftersom motionerna ej först behandlas av någon styrelse tar man upp en mix av frågor. Lagrådet sam-

manträder vart tredje år; vid 1983 års möte i Monte Carlo, då Ewerdahl själv var ledamot skulle inte mindre än 188 motioner, inlämnade av rotaryklubber från hela världen och innehållande de mest skilda och underliga viljeyttringar behandlas. Men också den för Ewerdahl viktiga motionen om kvinnligt medlemskap. (Veckobrev nr 29 1982/83)

Vid sitt ovan nämnda guvernörsbesök (1987) hade Carl-Wilhelm Stenhammar redogjort för hur USA:s högsta domstol med siffrorna 7 – 0 stödde ett beslut i Kalifornien att tillåta medlemskap i Rotary oavsett kön, under förutsättning att alla andra villkor var uppfyllda. Med säkerhet skulle lagrådet vid sitt möte i Singapore 1989 slutbehandla ärendet. Det vilande förslaget innebar enligt Stenhammar att varje klubb blir autonom när det gäller att enrollera kvinnor i sina led. Guvernören *Gunnar Hedin* bekräftade vid sitt besök i klubben 1989 att klubbarna nu har frihet att efter stadgeändring välkomna kvinnor på samma villkor som män.

Beslutet i Singapore skedde mot bakgrund av ett uttalande (1987) av Högsta Domstolen i USA. Tio år efter lagrådets beslut i Singapore var 50 % av rotaryrörelsens 28 500 klubbar ”blandkönade”. USA har den största andelen kvinnliga medlemmar, 15% (år 2000); Sverige ligger mycket väl framme med 10% (år 2000). De första kvinnliga guvernörerna inom RI kom i tjänst 1995/96; under verksamhetsåret 1997/98 fanns 71 kvinnliga presidenter i Sveriges 543 rotaryklubbar.

Kungälv Rotaryklubb fick sin första kvinnliga medlem 1993 då *Lena Facht*, kommunalråd i Kungälv, valdes in. Första kvinnliga president blev *Jane Johansson Bredin* 2002/03. Genom sin moderna ledarstil skapade hon sig en välförtjänt plats i klubbens annaler. Vid Rotarys 100- årsjubileum hade klubben 10 % aktiva kvinnliga medlemmar.

I november 2003 fick klubben för första gången under sin 55-åriga historia besök av en kvinnlig guvernör, *Gunilla Svanberg* (Göteborg-Frölunda RK). Under året hade hon att besöka över 65 klubbar med tillsammans drygt 4000 medlemmar från Strömstad till Varberg och från Göteborg till Borås. ”I samverkan med WHO och Unicef arbetar Rotary för att lindra fattigdomen och bekämpa analfabetismen i

världen. Oavsett om man arbetar internationellt eller med lokala projekt brukar de mål man sätter upp överträffas,” sade Gunilla Svanberg bland annat i sitt bejublade anförande i klubben.

13. ”Vi har ett arv att förvalta”

Hur förvaltas klubbens historiska arv bäst? Frågan ställs förvisso varje år då klubbens olika befattningar ”roterar” och i samband med guvernörsbesöken. Frågan har också ställts vid klubbens många jubileer. ”Vi aktiva medlemmar har ett arv att förvalta”, sade Claes Olsson exempelvis i sitt högtidstal vid 40-årsjubileet (23 feb. 1988). Och han fortsatte: ”Jag läste nyss en liten mening som kom mig att haja till. Där stod: Näst kärlek är tid det bästa du kan ge din medmänniska. Hur befriande är det inte att på tisdagskvällarna gå runt och hälsa och känna det fasta handslaget och få ett vänligt svar på en ställd fråga”. Paul Harris hade någon gång sammanfattat Rotarys idé i tre ord: ”Ärlighet, osjälviskhet och enkelhet”. I den andan önskade Claes Olsson att Kungälv Rotaryklubb skulle utvecklas.

En genomgång av klubbens arkiv vittnar om fortsatt kreativt arbete. Att vila på gamla lagrar är inte aktuellt. Ett annat Paul Harris-citat från 1947 tycks alltså gälla:

”Jag skulle vilja tro att Rotarys pionjärdagar bara har börjat. Det finns lika många nya saker att göra som det någonsin har funnits. Rotary måste fortsätta pionjärbetet – eller hamna efter i utvecklingen.”

Ungdomars utbildning – utbytesstudenter, yrkesinformation m. m. - och framtid har sedan klubben grundades stått i fokus. Icke minst har den *tekniska skolningen* och *utvecklingen* varit föremål för stort intresse inom klubben och åtskilliga veckobrev vittnar om detta. Den långa serie av program som har knutits till detta tema visar återigen hur en rotaryklubb kan utnyttja de resurser och den kompetens som finns inom den egna kretsen. Det är inte alltid nödvändigt i programverksamheten att gå över ån efter vatten.

Sitt lystmäte på teknik fick medlemmarna i övernog vid besök på *Chalmers Tekniska Högskola*, då man gästade avdelningen för högspännings-teknik och vattenbyggnad. En särskild krydda var Chalmersspexarna som underhöll. Att såväl utbildning som forskning håller högsta internationella klass fick rotarianerna från Kungälv ånyo bekräftat av *Anders Sjöberg*, rektor för Chalmers och sedan 1984 medlem i klubben.

Om Anders Sjöbergs forskningar rörande vattnets vågrörelser var klubben tidigare väl informerad; i vågrörelselärans alla grundbegrepp hade klubben blivit invigd, i den förborgade energimängd som kan utvinnas ur vågor likaså och hur vågteorierna fått sin första praktiska tillämpning vid landstigningen i Normandie. (Veckobrev nr 5 och nr 33 1990/91)

Detta tema har senare följts upp med Anders Sjöbergs rapporter om uppbyggnaden av *Chalmers Lindholmen Teknikpark*. Klubben gjorde också under hans sakkunniga ledning ett mycket uppskattat studiebesök på platsen. (Veckobrev nr 43 1999/2000)

Till Chalmers nya kårhus hälsade Anders Sjöberg välkommen vid ett senare tillfälle. Första kårhuset kom till på 40-talet, "Loppuset" kallat eftersom ägaren var Anticimex, följt av den berömda "kyrkan" på 60-talet. När Chalmers blev stiftelse föreslog Anders Sjöberg ett nytt kårhus, som blivit ett värdefullt tillskott inte bara för teknologerna utan även för högskolan, Göteborgs stad och Mässan. *Staffan Rosander* som var byggchef för Cortegen 1969 var även projektledare för nya kårhuset och var rotarianernas ciceron vid besöket.

Som bekant har den tekniska utbildningen i Göteborg mycket gamla traditioner, som går tillbaka till 1700-talet då *William Chalmers*, mäktig direktör i Ostindiska Kompaniet, lade grunden till en industriskola för "fattiga barn som kunde skriva och läsa". Skolan skulle sedan utvecklas till Chalmers Tekniska Högskola. Chalmers tanke torde ha varit att ge höjd status åt praktiska yrken, men om betoningen i testamentet skulle ligga på "industri" eller på "fattiga barn" framgick inte. Hur som helst kan man säga att han hyllade ideal som även hyllas inom Rotary ett par sekler senare.

Chalmersspåret följdes också med en serie föredrag under hösten 2004. Först ut var kärnfysikern *Göran Nyman*, som föreläste över ämnet *Från kvark till universum*. Efter en vetenskapshistorisk exposé med namn som Max Planck, kvantfysik, och Henri Becquerel, som 1896 upptäckte radioaktiviteten, ledde Nyman klubben varsamt från mikrokosmos till makrokosmos.

Åke Jacobsson, rotarian och pionjär från Chalmers ADB-institut på tidigt 60-tal och från Stiftelsen för Skeppsbyggnadsteknisk forskning hade som ämne valt *Svensk varvsindustri, från storhet till fall*. Från en chefsposition på Götaverken hade Jacobsson under sitt yrkesverksamma liv kunnat följa utvecklingen, ett stycke tragisk svensk industrihistoria.

Emin Tengström blev på sin tid den förste innehavare av en professur i *humanekologi* vid Chalmers. Hans föreläsning i denna serie berörde dock ett annat högintressant ämne: *På spaning efter en europeisk identitet*, som gällde EU:s kulturella rötter i romarriket och de problem som sammanhänger med unionens vägval inför framtiden.

William Chalmers satsade på ungdomen

Temat avslutades med ett studiebesök i professor *P. O. Nilssons "Lekstuga för fysikaliska experiment"* på Chalmers. "Experiment först, sedan teori" är denne eldsjåls motto; under en lång följd av år har han samlat två hundra olika instruktiva experiment, som roar både barn och vuxna och hans pedagogik har vunnit internationell uppmärksamhet.

Förutsättningen för all högre utbildning, som den på Chalmers, är en gedigen grundutbildning för alla barn. Under sitt presidentår tog *Erik Hedberg* tillfället i akt att också erinra klubben om detta faktum, då i samband med den svenska folkskolans 150-års jubileum. Vid ett studiebesök på Bohusskolan som ingick i Erik Hedbergs rektorsområde inramades hans skolhistoriska föredrag av Bohusskolans eget storband. (Veckobrev nr 18 1992/93)

Frågan hur klubben förvaltar sitt arv kan varieras. Sålunda var *Lennart Dage* "lätt provokativ", då han ifrågasatte årsmötesförhandlingarna och menade att "vårt årsmöte var en parodi på årsmöte". Han ställde frågor: Vad vill vi ta med oss in på 2000-talet? Hur skall vi organisera oss? Aktiviteter för att utveckla oss som rotarianer? Veckobrevsskrivaren *Bo Hedlund* konstaterade belåtet, att "klubbmedlemmarna nappade på kroken och en glad debatt utbröt. Här följer några exempel på inlägg:

"Det speciella med vår klubb är att vi har kvällsmöten. Vi har mera tid för umgänge. Vi skall inte ta så allvarligt på alla högtravande uttalanden från RI. Låt oss i stället se till vårt närområde och vad vi kan göra här. Trevnaden och umgänget inom klubben underströks av många. Frågan om vad vi vill ta med oss in i 2000-talet ansågs omöjlig. Vi måste handla i nuet. Hans Tillander berättade om Varberg RK som snabbt skrapade ihop 80.000 kr till sjukvårdsmaterial som sändes till Baltikum. Samtidigt efterlyste han 'frivilliga 100-lappar'. Tankar om kontakter med våra baltiska bröder framfördes från flera håll."

"Lennart lyckades verkligen väcka debattlusten och efter mötet fortsatte diskussionen i smärre grupper i lobbyn, på trappan och på p-platsen. Alla var ense om att vårt 36:e möte 1991-92 var ett bra

möte som livade andarna. Tyvärr fick inte Lennart någon applåd – han får den nu.” (Veckobrev nr 36 1991/92)

Detta veckobrev - som så många andra under årens lopp - vittnar om den goda stämningen i klubben, något som är oändligt viktigt för all filantropi. Stämningen har ofta förhöjts med sång och musik. ”Att recensera Kungälvs och Rotarys finaste trubadur, Claes Olsson, låter sig knappast göras” skrev *Magnus Bergman* inför sommaren 1992 då Claes framfört ”ett axplock ur vår visskatt”. Förutom Bellman och Taube presenterade Claes Karlfeldt, Elias Sehlstedt, Ruben Nilsson, Martin Kock och Bo Bergman. (Veckobrev nr 49 1991/1992)

Ett annat kulturellt tema, som möter i veckobreven, är konsten, ett tema som slogs an redan av Axel Romdahl vid hans besök i den ”lilla staden” med de ”stora konstnärerna”, bland andra Simonsson och Sandels. Således kunde *Lars Lundquist* - klubbens eminente konstnär - en septemberdag presentera sin vän, konstnären *Per Nilsson Öst* från Järvsö, där han i sin snickarbod snidar sina träskulpturer av gubbar och gummor. Till hans mångsidighet hör även altartavlor, Flottarmonumentet (rostfritt stål) i Ljusdal och skulpturen Skidåkaren (brons) i Mora. (Veckobrev nr 12 1992)

Ett annat exempel från ett något senare datum har vi, då den kände kungälvsprofilen och arkitekten *Wello Uuskula* berättade om den estniska konstnären *Erik Haamer*, numera boende i Ytterby. Utvecklingen i Baltikum fram mot befrielsen har i olika sammanhang uppmärksamats av klubben. Det faktum att Uuskyla själv en gång flytt från Estland gav föredraget en extra dimension. Estland och främst dess öar med stränder och hedlandskap återkommer i Haamers tavlor. Så ock mörka minnen från flykten 1944 och hatet mot kommunismen, som ”tagit ifrån honom hans motiv”. (Veckobrev nr 32 1995/96) I detta sammanhang kan erinras om ett innehållsrikt föredrag om Skangal, ett biståndsprojekt i Lettland i Frälsningsarméns regi. Skangal är som bekant nära förknippat med familjen Palme. (Veckobrev nr 16 1996/97) Vad Rotary betytt i de baltiska länderna efter befrielsen är allom bekant.

Att klubben är väl integrerad i samhället har många guvernörer kon-

staterat, bl. a. *Per-Axel Lundblad*; han noterade dessutom särskilt det goda kamratskapet. (Se t. ex. veckobrev nr 11 1994 med anledning Per-Axel Lundblads guvernörsbesök.)

Det arv klubben har att förvalta är förvisso det som rör de ursprungliga idealen, koncentrerade i mottot ”Service Above Self”. Man frågar sig då om inte klubben är inne på fel väg med sin traditionella kraftsamling på programverksamheten. Den som är ute efter att kritisera Rotary, och kritiker finns det gott om, har här en tacksam angreppspunkt. Men går man tillbaka till 1905 finner man att själva kärnan i ideologin är ett kamratligt möte kring något som är viktigt. Mötet som sådant tillfredsställde de första rotarianernas ”desire for importance”, som det står i Chicagoklubbens officiella historia. Veckans program var från början själva grunden för det ideella arbetet och det behövde inte alltid vara seriöst; ”we were boys again”, säger Harris om de första mötena.

Den som till äventyrs skulle sätta ifråga klubbens förmåga att förvalta sitt arv behöver som synes inte botanisera länge bland klubbens veckobrev för att få sina tvivel skingrade. När man studerar en längre process, och en klubbhistoria är naturligtvis en process, finner man alltid svängningar beroende på olika interna och externa omständigheter. I en klubb med relativt låg genomsnittsålder blir kanske därför satsningarna på exempelvis ungdomsutbyte mera självklart. Varje tillträdande president gör utifrån det rådande läget sin analys, något som också framgår av materialet i klubbarkivet.

Bo Hedlund, för att ta ett exempel, ville med sin styrelse förvalta arvet genom att formulera ett åtta-punktsprogram vid sitt tillträde som president:

1. Behålla antalet aktiva medlemmar: 65 % aktiva, 35% SA
2. Utveckling av medlemskapet
3. Eftersträva 100 kr/medlem till Rotary Foundation
4. Utdelning av stipendier
5. Ungdomsutbytet
6. Bra program
7. Fellowship – gott kamratskap
8. Gör Rotary roligt!

14. Det internationella perspektivet. Rotary Foundation – 75 år

*Arch C. Klumph, Rotarys sjätte president,
startade RotaryFoundation*

Rotarianerna i Kungälv tillhör som alla andra rotarianer i världen den stora internationella rörelsen, *Rotary International*. Denna sköna och svindlande tanke tränger sig förvisso inte alltid på vid de trivsamma veckomötena. Men det framgår dock med full evidens när man årgång för årgång går igenom de löpande veckoprogrammen, att det internationella perspektivet finns i klubben som en kraftfull underström, som från starten inspirerat medlemmarna till olika aktiviteter. Att den enskilda klubben är en integrerad del av något större blir snart en nyvorden rotarian medveten om, när Rotarymatrikeln för första gången hamnar i hans/hennes hand. Förr kunde man också känna den internationella pulsen då standaren exponerades. Besök i andra klubbar – icke att förglömma – liksom besök av gästande rotarianer i den egna klubben ger en aning om det nätverk som rotaryrörelsen är.

Men den förmedlande länken mellan klubbarna och Rotary International är framför allt distriktsguvernören. Det årliga guvernörsbesöket är en bekräftelse på att klubben är en del av den globala rörelsen; guvernörens månadsbrev och distriktskonferenserna tjänar samma syfte.

Guvernörsbesöket 1991 fick en särskild internationell prägel, då guvernören *Bengt Sjöstrand* sin plikt likmätigt erinrade om de 75 år som förflutit sedan *Rotary Foundation* grundades. Icke utan stolthet kunde han också meddela att 272 miljoner barn hittills vaccinerats mot polio tack vare det projekt som rotarianer världen över drivit och fortsätter att driva fram till 2005.

Vem var mer lämpad än *Hans Tillander* med sitt internationella engagemang att under jubileumsåret instruera klubben om Rotary Foun-

dations uppgift och verksamhet! Rotary Foundation är ”vårt instrument till att förverkliga Rotarys idé”, sade Tillander i sitt föredrag. ”Rotarys ideologiska formulering är: vänskap och förståelse. Främja förståelse för andra människor och folk. Att genom åtgärder skapa förståelse mellan människor så att man kan förhindra krig”. (Veckobrev nr 19 1992/3)

”Rotary Foundation bildades år 1917 av *Arch C Klamp*. Han ansåg att om Rotary skall förverkliga sina högtflygande ideal måste det finnas ekonomiska möjligheter härtill. Rotary Foundation ombildades till fond 1931 och till icke vinstgivande juridisk person 1983.” I sin breda genomgång av verksamheten nämnde också Hans Tillander det för året nya ”share-systemet”, vilket innebar att samtliga, årliga bidrag från distrikten delades i ”District Designated Found” (60%) och ”World Found” (40%). DDF disponerades för distriktsbeslutade stipendier och WF av Rotary Foundations styrelse för en rad olika projekt och internationella stipendier.

Med sin bakgrund i *Röda Korset* var Hans Tillander rätt man att informera klubben mer på djupet om Rotary Foundation. Medlemmarna erinrade sig säkert det engagerande föredrag Hans hållit om Röda Korset i Etiopien och ett sjukhusprojekt (Asella) söder om Addis där en mängd aktiviteter, som skogsplantering, nya vattentäkter, utbildning, anskaffning av ambulanser m. m. stod på programmet. (Veckobrev nr 20 1991/92)

15. Kommunikation – ett nyckelbegrepp inom klubben

Kommunikation är ett tema som i likhet med andra går som en röd tråd genom klubbens historia. Veckobreven visar att begreppet kommunikation i olika betydelser hållits levande under åren. Inte märkligt för ett internationellt nätverk som Rotary. Begreppet inkluderar förbindelse, samfärdsel, kontakt mellan människor, överföring av information m. m. För att uppmärksamma detta alltid högintressanta och traditionella tema inbjöd klubben i samband med Rotarys 100-årsjubileum *Bengt Wolffram* att tala fritt ur hjärtat över ämnet *Episoder*

i en vägdirektörs verksamhet. Man erinrar sig ett av veckobreven från 1940-talet, då ett av föredragen handlade om svenskens dröm om den egna bilen, en Volvo PV 444.

Temat *kommunikation* aktualiserades på ett naturligt sätt under seklets sista år, då det fanns anledning att blicka både bakåt och framåt. *Claes Olsson* var som sig bör först ut med ”Minnesbilder – första avsnittet i serien om kommunikationer”. Ur *Staffan Rosanders* veckobrev saxas några belysande avsnitt:

”Claes’ minnesbilder började av naturliga skäl på Brattön. Här där Claes föddes levde man på sillfisket som gav kontanter så man kunde ’bygga upp’ såväl familj som hus. Pojkarna gick sex år i skolan och normalt sedan till sjöss. Skola var viktigt och detta saknades under denna period på Brattön, så 1912 flyttade familjen Olsson till Göteborg.

Genom ångaren ’Bohusläns’ tillkomst (1914) skapades fantastiska möjligheter. Man kunde färdas mellan Göteborg och Marstrand på två timmar. Bohusläns sista reguljära tur var 1958. På Götaverken, Lindholmen och Eriksberg smattrade nithamrarna på 20-talet och ett sjudande liv var normalt i hamnen och utmed kajerna.

På somrarna reste familjen Olsson till Brattön med passagerarbåten ’Tjörn’ som anlöpte Rörtången. Denna resa tog cirka fyra timmar. Under första världskriget minerades hamninloppet till Göteborg varför resandet fick ske med tåg. Från hållplatsen i Kode fick man sedan fotvandra till Rörtången. Senare under 20-talet började man cykla. Gods gick med tåg till Bohus och sedan omlastning till båten ’Kong-elf’ som anlöpte vid nuvarande Fars Hatt. Claes fick sin första kristallmottagare vid denna tid och båtarna på Brattön började att installera inombordsmotorer.

Claes beskrev betydelsen av sjöfarten för skärgårdsbefolkningen genom att fiskare och jordbrukare varje onsdag och lördag färdades till torgförsäljningen i Marstrand. Förtjänsten kunde till vissa delar förbrukas i affären som sålde brännvin. Under 1950- och 60-talen försvann skärgårdsbåtarna i stort. Claes avslutade med sång och oavsett tonart, så är det

alltid lika intressant att lyssna till Claes.” (Veckobrev nr 26 1998/99)

Några år tidigare hade programmakarna bjudit på flera spektakulära objekt: man hade t. ex. besökt den vackra *Instöbron*, som invigdes den 17 maj 1990. Platschefen på Skanska, *Roger Johansson*, berättade om bron och dess tillblivelse för rotarianerna vid ett besök just i maj. Besöket inleddes på Lökebergs Pensionat, där Claes Olsson berättade om den första cykelturen år 1940 ända fram till Marstrand via nyinvigda lilla färjan vid Instö räna. (Veckobrev nr 43 1989/1990)

Den positiva utvecklingen på *Landvetters flygplats*, som invigdes 1977, stod på programmet en ruggig novemberdag. (Veckobrev nr 22 1995/96). Och ett fantasieggande och innehållsrikt föredrag om att binda samman nationer i mars 1996, då bygget av *Öresundsbron* kommit igång på allvar. 1872 väcktes tanken men först genom det dansk-svenska Öresundskonsortiet (1993) tog arbetet fart med en bro med tvåfilig motorväg och under den ett dubbelspår för järnväg mellan Malmö och Köpenhamn. (Veckobrev nr 36 1995/96) Regionens projekt – storslaget och medialt så det förslår – icke att förtiga. *Götatunneln!* Vem vore mer skickad att inviga sina vänner i klubben i detta gigantiska arbete än *Staffan Rosander*, kvalitetsansvarig för projektet! Klubbens beundran och stolthet var inte att ta miste på vid denna information. (Veckobrev nr 29, 2002/03)

Kommunikation via *nätverk* ligger på ett annat plan men är alla rotarianer välbekant. Gästvärdarna har nästan vid varje möte glädjen att hälsa någon från annan klubb välkommen. Mer organiserade s. k. *intercity*-möten hålles också av och till. Den tidigare nämnda golf-tävlingen mellan Kungälvsklubbarna kan räknas dit, liksom gemensamma resor som t.ex. bussresan till Malmö med *Magnus Bergman* för att se Jan Malmsjö i Malmö Musikteaters uppsättning av *Spelman på taket* eller den lyckade vårsamlingen på Thorskogs slott under *Jane Johansson Bredins* presidentur.

Att Rotary i hög grad är ett internationellt nätverk är ett faktum som ständigt möter en i klubbarkivet. Många är de hälsningar som från när och fjärran under årens lopp kommit rotarianerna i Kungälv till

del. I *Jerry Öster* har klubben en sann globetrotter och det är inte att förvåna att han hemfört rotaryhälsningar från en klubb på Borneo, där han även förväntades helt oförberedd hålla föredrag.

Jerry Öster ställer inte bara sina erfarenheter från sin tid hos Hasselblads till klubbens förfogande utan fångar också den vetgiriges intresse med livfulla skildringar från fjärran horisonter, naturligtvis illustrerade med professionella foton, från flera resor till Ostasien som t. ex. Malaysia för Hasselblads räkning och från seglingar i vitt skilda vatten.

Att binda samman nationer och folk är en sak, att binda samman moder jord med månen och våra planeter tillhör mänsklighetens mera fantasieggande projekt. Ämnet är en av *Hans-Fredrik Millers'* specialiteter med vilken han många gånger – som vi ovan sett – fångat klubben. 25-års jubileet med anledning av landningen på månen inspirerade Hans att inviga medlemmarna i rymdteknologins mysterier, alltifrån John F. Kennedys månprojekt till Ronald Reagens "Strategic Defence Initiative" och så vidare. (Veckobrev nr 6 1994/95).

Att kommunicera med ettor och nollor var en annan aspekt på samma tema som Millers, flitig informatör om dessa komplicerade ting, under det gamla seklets sista skälvande år lät klubbmedlemmarna tränga in i. Han berättade att Internet startade på 1960-talet i USA, då ARPA som ingick i Pentagon fick i uppdrag att testa om det skulle kunna gå att skicka information digitalt. Vilket lyckades! Den första uppkopplingen till Sverige skedde 1983. Vi tycks gå mot att TV-sig-naler, telefon och datakommunikation transporteras i en och samma ledning, till skillnad från i dag då varje funktion har sin egen ledning, sade Millers avslutningsvis. (Veckobrev nr 30 1998/99)

Klubben hade själv inte varit sen att utnyttja snabb överföring av information. Februari 1996 är ett märkesdatum i detta sammanhang, då *Magnus Bergman* introducerade Kungälv Rotaryklubb på *internet* som den andra klubben i Sverige. (Veckobrev nr 32 1995/96)

Kommunikation med ungdomen är viktig. I samband med presidentskiftet mellan *Håkan Ljungdahl* och *Hans Tillander* delades ung-

domsledarstipendiet på 3500 kronor ut till ”Fonden mot våldet i Kungälv”. Vi tror på det program fonden har för att motverka våldet i vårt samhälle och då främst bland ungdomen, sade presidenten bland annat. (Veckobrev nr 49 1995/96)

Claes Olsson

En relativt ny företeelse med anknytning till Rotary och avsedd för unga människor mellan 18 och 30 år är *Rotaract* (Rotary in action), grundat av RI och i Sverige sedan 1986. Göteborg-Poseidon är t. ex. fadderklubb för en sådan klubb och därifrån har rotarianerna i Kungälv fått sin information. (Veckobrev nr 42 1996/97)

Rotarys kommunikation med U-länder ombesörjs bland annat av *Rotarys Läkarbank*. Här hade klubben tidigt stor glädje av *Leif Lindblad*. Läkarbanken hade från början blivit Leifs verkliga skötebarn och många gånger kunde han dela med sig av sitt engagemang och sina egna erfarenheter. När Leif första gången gav klubben en bakgrund till detta, det kanske mest PR-skapande av alla Rotaryprojekt, var det

kanske okänt för många rotarianer. (Veckobrev nr 20 1994/95). Numera finns i Svensk Rotarymatrikel en ingående beskrivning av Läkarbanken och de olika möjligheter som bjudes medlemmar och klubbar att stödja verksamheten. Över 500 läkare från de nordiska länderna finns i detta projekt. Av dessa sänds ca 160 ut varje år.

U-fonden (1968), ett projekt grundat på initiativ av den kände Lundaprofessorn *Carl Herman Hjortsjö*, är äldre än Läkarbanken. Projektet stöds regelbundet av Kungälv Rotaryklubb, främst genom försäljning av jul- och korrespondenskort. Som ordförande i *internationella kommittén* kunde *Kay Hellström* konstatera att verksamhetsåret 1993-94 blev ett rekordår härvidlag, då 1650 kort såldes. Kay tackade vid detta tillfälle främst de företagare ”som förstått värdet av kortet som julhälsning till sina kunder”.

Hans Tillander

När Kungälv Rotaryklubbs 49 president, *Hans Tillander*, lämnade över insignierna till sin efterträdare sammanfattade han sin presidentur bland annat med hänvisning till hur viktig den *interna kommunikationen* mellan klubbmedlemmarna är, den internationella aspekten inte att förglömma: ”Hans Tillander betonade att han under sitt presidentskap velat lägga tonvikten på själva klubbverksamheten med information och ökad kunskap bland klubbmedlemmarna i olika nationella och internationella ämnen, ökad gemenskap och samvaro medlemmarna emellan och ökad empati. Han tyckte sig ha märkt en ökad trend inom Rotary att liksom Lions ägna sig åt välgörenhet, men ansåg att detta ej är Rotarys ändamål. Foundation finns och är berömvärd.” Efter presidentskiftet höll Tillander stilenligt ett föredrag om kloning. (Veckobrev nr 49 1996/97)

Temaföredragen visade återigen med all önskvärd tydlighet hur osannolikt snabbt utvecklingen gått på kommunikationernas område. Från ett nära nog väglöst kustsamhälle till en högteknologisk urban miljö! Och tempot verkar hela tiden accelerera. Hans-Fredrik Millers

ovan nämnda föredrag i ämnet bekräftar vad de flesta som nått mogen ålder själva upplevt. Hur gestaltar sig då kommunikation mellan människor i denna ”nya sköna värld”?

Har Rotary en framtid i en värld där avstånden blir allt kortare och tempot allt snabbare? En rotaryklubb är förvisso inte opåverkad av denna utveckling. Och det lyser igenom i veckobrev och protokoll, att man genom åren i styrelse och klubb varit medveten om denna utveckling. Exempelvis satte Claes Olsson problemet i fokus i sitt tal vid klubbens 40-årsjubileum. Han utgick då från citatet: ”Näst kärlek är tid det bästa du kan ge en medmänniska”. I själva verket äger Rotary sedan hundra år en förträfflig kommunikationsmodell som borde kunna tjäna som en bastion mot vår tids rastlöshet och jäkt. Det var just rastlösheten och jäktet i dåtidens Chicago som Paul Harris ville ta spjärntag emot.

16. 50 årjubileum – en höjdpunkt i klubbens historia

Under klubbens fyrtionionde verksamhetsår uppmärksammades några jubileer med anknytning till rotaryrörelsen. Dels hade 70 år förflutit sedan Rotary introducerades i Sverige, dels hade 50 år hunnit gå sedan Rotarys grundare Paul Harris avled. Om dessa händelser erinrade distriktsguvernören *Lars Olsson* vid sitt besök i klubben. Hans uppmaning till klubben att ”hedra det förflutna” skulle inte klinga ohörd. Presidenten tecknade också senare under året ett porträtt av Paul Harris. (Veckoprogram nr 8, nr 33 1996/97)

Sitt eget femtionde verksamhets år skulle klubben inte heller förbigå i tysthet. Planeringen av jubileet tog fart under den nytillträdde presidenten *Sven Erik Johanssons* ledning. Ingenting lämnades åt slumpen när det gällde att utnyttja detta tillfälle för att åt rotaryrörelsen skänka *good will*.

Redan i december 1997 kunde man läsa om det kommande jubileet. Då släpptes också biljetterna till en Döse-konsert i Kungälv's kyrka. Att den kända operasångerskan ville komma hem till Kungälv var naturligtvis ett lyckokast för klubben och dess styrelse.

Kungälv-Postens läsare torde efter den 21 februari 1998 inte ha svävat i tvivelsmål om Rotarys syften och om rörelsens arbete i såväl Kungälv som internationellt. En fyrsidig specialbilaga medföljde KP. På dess första sida förde Claes Olsson pennan. Han tecknade såväl klubbens tillkomst och utveckling under de 50 åren som dess inre arbete. En faktaruta informerade om rörelsens enorma utveckling och syften.

Hotell Fars Hatt. Rotarys hemvist i Kungälv

För den ledande artikeln i specialbilagan svarade Sven Erik Johansson. ”En rotarian skall känna glädje i att tjäna samhället och sina medmänniskor. Rotary verkar för ökad internationell kunskap och förståelse och för en fredlig utveckling i världen”, skrev Hans Tillander i en mycket läsvärd artikel om Rotary Foundation. Rotarys Läkarbank fick sitt i en fin text med Kjell Modigh vid pennan. Tidningen innehöll också en osignerad text om ”Rotarys ungdomsutbyte”. Sist men inte minst, under rubriken *Broan – ett projekt för medmänsklighet* belyste Bo Hedlund det arbete som klubben i samband med sitt jubileum beslutat stödja. På Broan, en gård vid vägen mot Kareby, hade Krister Johansson skapat en trygg hemvist för psykotiskt sjuka. Verksamheten hade startat 1995 av IFSAP, intresseföreningen för schizofreni och andra psykossjukdomar med denne eldsjäl i spetsen.

”Vår operastjärna”, som kungälvborna älskar att kalla *Helena Döse*, har aldrig varit nödbedd att glädja sin hemstad i allmänhet och rotarianerna i synnerhet. Kanske också för att hedra sin pappas gamla klubb! Redan sommaren 1993 hade *Bo Hedlund* och *Kay Hellström* lyckats engagera henne till en utomhuskonsert på Borggården på Bohus fästning. ”Operastjärnans dröm hade alltid varit att få ge en

konsert i hemstadens fästning”, skrev GP. ”Det är helt fantastiskt att vi kunnat åstadkomma det här, strålade arrangören och rotarypresidenten Bo Hedlund”. Konserten blev utomordentlig PR för Rotary; överskottet av intäkterna gick till stipendiefonden.

Broanprojektet får sin check

Helena Döse gav alltså ånyo en bejublad konsert vid jubileumsfesten. För musikaliskt ackompanjement svarade Ensemble Vecchi från Göteborg. ”Aldrig har hon varit mer till sin fördel, aldrig har hon varit så jublande glad, så förödande charmig och aldrig så konstnärligt strålande som denna lördagseftermiddag på Rotarys 50-årsjubileum i Kungälv's kyrka. Hon sjöng för hemmapubliken, bl.a. Negro Spirituals och alla kunde vittna om en stor musikalisk upplevelse”, skriver signaturen *Freja* i Kungälv's-Posten (26/2 1998). Det nordiska inslaget var mycket njutbart med Alfvén, Grieg och Sibelius på programmet

som avslutades med pärlor ur den stora klassiska repertoaren, bl.a. *O mio bambino caro* (G. Puccini).

Helena Döse och Sven Erik Johansson

Efter konserten fick *Helena Döse* av presidenten *Sven Erik Johansson* mottaga utmärkelsen *Paul Harris Fellow*. Samma hedersbevisning kom de välförtjänta rotarianerna *Åke Lindh* och *Lars Lundquist* till del. Nu överlämnades också klubbens jubileumsgåva – en check på 30.000 kronor - till ”Broanprojektet”.

Efter högtidligheterna i kyrkan väntade välkomstdrinkarna på *Fars Hatt*:

”Högtidlig och ändå välgörande avspänd var banketten på Fars Hatt. Det kindpussades och skälades och lästes placeringslista. – Kungälv Rotaryklubb har detta år begåvats med en synnerligen naturligt avspänd president. En spirituell herre med mål i mun och god PR-man för Rotary. – Guvernören höll trevligt middagstal. Helena bör ha känt sig hedrad. Hon förekom i de flesta högtidstalen och här inte minst hos Claes Olsson, i ett bejublat tal med skojig historik från nästan allra första början. Det var innan man skulle var så förtvivlat effektiv och på stadskällaren ägde ”brödernas” träf

far rum vid pass åtta på fredagskvällarna. – Fotograferna i klubben var flitigt i elden, så även Gunnar Berg, Ed Engelsen och Sven Ågren på kyrkogången och vid middagen. Kay Hellström var allestädes närvarande och tillsammans med Pelle Almqvist skötte han "marskalksyslan" i kyrkan. Vid banketten betjänades bortåt hundratalet gäster och tack och lov för att vi slapp bordsvisorna!"(KP 26/2 1998, signaturen Freja)

Självfallet hyllades klubben vid detta tillfälle på olika sätt. Presidenter från bl. a. dotterklubbar (Stenungsund, Kungälv Kongahälla) och fadderklubb (Möln dal Rk) uppuktade med gåvor. För Kungälvs kommun talade kommunalrådet *Kurt Axelsson*. Distriktsguvernören *Anders Sondelius* påminde i ett brev om att klubben bildades "vid en tidpunkt då världen började bygga upp en ny gemenskap efter ett förödande krig. Rotary ville och vill alltjämt vara en aktiv deltagare i det världsomfattande fredsarbetet. Genom det engagemang ni visat genom ett generöst stöd till Rotary Foundation under årens lopp, har ni givit ert bidrag till detta fredsarbete".

Välgångsönsknningar till klubbens alla medlemmar kom också brevlades från presidenten *Glen W. Kinross*, som tackade å Rotary Internationals vägnar för hårt arbete och engagemang under de gångna femtio åren. "Jag är övertygad om, att er klubb kommer att fortsätta sin stolta historia genom att *visa Rotarys engagemang för ert samhälle, för vår värld, för våra medmänniskor.*"

17. Kring sekelskiftet – glädjeämnen och bekymmer i en "bra klubb"

Till klubbens många glädjeämnen hör att hedra en medlem. Det sker på olika sätt och kan vara en gåva till grisen, en adress och uppuktning i samband med någon högtidsdag. Här förtjänar nämnas den *väntjänst* som *Gunnar Widgren* föreslog för kontakt med medlemmar, som på grund av ohälsa inte kan besöka klubbens ordinarie veckomöten.

Som en hedersbevisning startade vid Paul Harris bortgång 1947 ett projekt som möjliggjorde för Rotary Foundation att dela ut ett stort

antal stipendier för akademiska studier. I samma anda tillkom senare *Paul Harris Fellow*. Härigenom kunde klubbar hedra förtjänta rotarianer och andra för olika insatser i Rotarys anda och samtidigt gynna Rotary Foundation.

1997 arrangerade således Kungälv RK en *Paul Harris-kväll*, då inte mindre än sex av klubbens mest förtjänta medlemmar fick motta utmärkelsen Paul Harris Fellow (PHF): *Lars-Olof Birath, Bo Hedlund, Bert Källén, Nils Malmgren, Harry Rechenberg* och *Sven Ågren*. Presidenten Hans Tillander tecknade vid detta tillfälle ett porträtt av Chicagoadvokaten och Rotarys grundare Paul Harris. (Verksamhetsberättelsen 1996/97) Vid Rotarys 100-årsjubileum fanns inom klubben inte mindre än tretton medlemmar som gjort sig förtjänta av namn, heder och värdighet av Paul Harris Fellow och därigenom också gagnat Rotary Foundation.

Paul Harris Fellows. Fr v. Birath, Hedlund, Ågren, Tillander, Olsson, Rechenberg, Malmgren och Källén.

Claes Olssons mångåriga och uppskattade insatser för Rotary uppmärksammade den 50-årsjubilerande klubben genom att förläna Claes utmärkelsen Paul Harris Fellow, denna gång med safir. Som en ytterligare bekräftelse på uppskattning utsågs Claes på sin 90-årsdag till hedersledamot i Kungälv RK, *honorary*, en sällsynt hedersbevisning inom Rotary. Men rotarianen Claes Olssons rykte stannar inte bara inom staden Kungälvs hank och stör. 2003 kunde således Rotary Internationals president, världspresidenten, tilldela denne nestor *Rotary International Fifty Year Membership Award*.

Apropå Rotarys grundare planterades i juni 2003 ett träd, en röd-

blommig hästkastanj, invid Strandpromenaden i Kungälv. I Rotarys namn och som en symbol planterade Paul Harris ett träd på alla platser han besökte, t. ex. i Trädgårdsföreningen i Göteborg 1932.

Seklets sista presidentskifte ägde rum den 29 juni 1999, då *Magnus Bergman* blev avtackad för en ”värdefull och inte minst avspänd insats för klubben. Presidentkedjan skiftades till *Bengt Olofsson* som i sitt jungfrutal med pondus fastslog sina mål: Att arbeta vidare med nyrekryteringen, att utveckla synpunkter som framkommit i grupparbeten, att rapportera mer i KP och framför allt ha roligt i klubben.” (Veckobrev nr 49 1998/99)

Till de trivsamma inslagen i klubbens aktiviteter hörde de återkommande resorna, t. ex de till Hamburg och Berlin som arrangerats av Magnus Bergman och Rolf Oesterreich. Söndagsmiddagarna på Fars Hatt inte att förglömma. Ett initiativ av Jane Johansson Bredin.

Carl-Wilhelm Stenhammar

”Det är tid att reparera taket när solen skiner”, sade *Carl-Wilhelm Stenhammar* vid besök i klubben och anslag pessimistiska tongångar: ”Överlever Rotary de kommande 30 åren?”. Rubriken låter som en olycksprofetia men Stenhammar pekade på tre möjligheter att möta eventuellt dystra prognoser. För det första: ta vara på de tusentals ungdomar och potentiella rotarianer som årligen passerar i Rotarys ungdomsutbyte. För det andra: i den stora och ofta bortglömda gruppen kvinnor finns många ledande personer som borde bjudas in till klubbarna. För det tredje: närvarokravet bör reformeras. (Veckobrev nr 33, 1999/00)

Närvaron är, liksom den höga *genomsnittsåldern*, ett inte så sällan diskuterat bekymmer inom Rotary. Detta är inget unikt för Kungälv RK. Variationer på detta tema återkommer nära nog i varje nummer av tidningen Rotary Norden. Inte så märkligt egentligen. Paul Harris byggde den första rotaryklubben på att det skulle vara utvecklande för medlemmarna – både som yrkesutövare och som medborgare – att

träffas ofta, lära av varandra och lära känna varandra. Att detta faktiskt är en av Rotarys grundbultar har klubben genom åren varit mycket medveten om. Ett exempel är den PM med rubriken ”Varför är det viktigt med närvaron i Rotary?” och med underrubrikerna ”För Dig själv” och ”För klubben”, som distribuerades med *Gunnar Stenströms* veckobrev (nr 27, 1998/99) under *Magnus Bergmans* presidentur. En delvis ny vinkling på den ständigt pågående närvarodebatten gav *Anders Sjöberg* i ett presidentbrev (nov. 2004), där han påminde om hur viktigt det personliga mötet är i det nätverk som gjort att Rotary bestått i 100 år. Glädjande nog kunde man konstatera vid årsmötet 2004 att den genomsnittliga närvaroprocenten under det senaste verksamhetsåret var mycket god, ca 69 %.

Närvarofrågan hade tangerats i ett intressant föredrag om ”Lagrådet och nya regler inom Rotary”, som *Anders Sondelius* höll under våren 2002. Han informerade då klubben om lagrådets funktion och arbete. Rådets möten äger numera rum i Chicago vart tredje år. En delegat utses från vardera av Rotarys 530 distrikt och representanten skall ha varit DG. Motioner kan komma från klubbar och distrikt och skall vara inne ett år i förväg. Kravet på 60 % närvaro kvarstår men klubbstyrelsen får större frihet att besluta i närvarofrågor och dessutom möjlighet att ställa in upp till fyra möten per år. Närvarobefrielse kan numera beviljas av klubbstyrelse enligt den s.k. 85-årsregeln (ålder plus rotaryår). (Veckobrev nr 41 2001/02)

Under sitt presidentår tog *Sten Bergman* initiativ att bredda debatten och sätta in frågan om närvaron i ett större sammanhang. Klubben kraftsamlade under temat ”Klubbutveckling – Rotary Kungälv”. Med stort engagemang genomförde *Leif Lindblad* en välorganiserad klubbafton, då alla närvarande medlemmar hade möjlighet att få sina synpunkter prövade och sedan dokumenterade. Frågeställningarna var följande: 1. Former för klubbmöten. 2. Aktiviteter som kan ge närvaropricks. 3. Vad skall vår ”service” innehålla? 4. Hur många skall vi vara i klubben? 5. Vem vill vi välja in i klubben? (Veckobrev nr 28 2001/02, Medlemmarnas svar finns bifogade styrelseprotokoll jan 02)

Till glädjeämnena kring sekelskiftet hörde också att uppvakta dotterklubben, Kungälv-Kongahälla RK, vid dess 25-årsjubileum; en gåva om femtusen kronor till Rotary Foundation fick bli ett uttryck för de båda klubbarnas samhörighet. Gåvan överlämnades av *Kay Hellström* vid jubileumshögtidigheterna på Fars Hatt.

Ett annat exempel på att de båda klubbarna är nära förbundna kan här inte förbigås. Oförglömlig blev nämligen samlingen på Thorskog, i den försommarfagra slottsträdgården och i de tidsenliga gemaken. Båda klubbarna - ca 90 personer - var inbjudna av värdparet *Tommy* och *Lena Johansson* som hälsade välkommen med ett glas champagne och en skildring av slottets anor.

Dagens byggnad uppfördes 1892 av den förmögne entreprenören Petter Larsson. I det nytillkomna orangeriet blev efter visningen förbrödringen mellan de närvarande total, och stämningen förhöjdes av sång och musik. Vid pianot Dan Lindén, först ackompanjerande Sofie Nordenham i duett med mamma Kerstin och senare Lars-Gunnar Thordenberg som med bravur exekverade Stenhammars Sverige. Kunde det bli mer svenskt? Ja, efter Idas sommarvisa unisont var intet öga torrt.

Under kvällen hedrade också presidenten, *Jane Johansson Bredin*, de förtjänta rotarianerna *Hans-Fredrik Millers* och *Erik Hedberg* med utmärkelsen Paul-Harris Fellow. Under stora ovationer utnämndes *Claes Olsson* till "IT-farfar" för sina bedrifter inom datatekniken och fick av president Jane mottaga ett diplom, undertecknat av dataexperthen Hans-Fredrik. (Veckobrev nr 46, 2002/03)

Men till de återkommande glädjeämnena för en rotarian hör självfallet det rika utbudet av föredrag, studiebesöken inte att förglömma. Företagsbesöket på *Nimbus* en vacker augustikväll är exempel på ett sådant. Det var *Lars Alklind*, rotarian sedan många år, som bjudit in sina kamrater i klubben till visning av verksamheten i Långedrag. Lars gav först en historik och påminde bl. a. om Pelle Pettersson, som redan på 70-talet konstruerat en ny moterbåt, "Nimbus 26". Ett helt nytt båtkoncept som rönt stort intresse på marknaden.

Vad stort sker, det sker tyst. Det kända citatet av Geijer kan mycket väl tillämpas på en knappt märkbar notis under rubriken *Rotary-ärenden* i ett veckobrev. Notisen lyder: ”*Bertil Olsson* informerade om arbetet med att bringa ordning i arkivet. Han påminde om att det är tillgängligt för oss alla och att det finns en hel del kuriosa där. Bertil vädjar att vi framgent försöker hålla ordningen där. Vi tackade med en varm och välförtjänt applåd”.(Veckobrev nr 29, 2002/03)

Det samlade arkivet är klubbens kollektiva minne. Detta minne sträcker sig tillbaka mer än ett halvsekel, tillbaka till den tid då Rotary för gemene man var ett obekant begrepp. Den som haft anledning att närmare stifta bekantskap med dessa arkivalier imponeras av det oegennyttiga arbete som här lagts ned.

Leif Lindblad i Kenya för Läkarbanken

Det fina arbete som Rotarys *Läkarbank* uträttar i fattiga länder var känt för klubben, som ovan nämnts, redan tidigt. Med stor uppskattning hörde klubben *Leif Lindblad* berätta om sina erfarenheter från sitt arbete i Garissa, en stad i Kenya av Göteborgs storlek. I denna viktiga stad med mycket handel hålls sjukhusverksamheten uppe med

hjälp av ett fåtal lokala läkare. Arbetet sker på sjukhus och ute i bygden – s. k. Jeep-doktor. Patienterna har mycket infektioner och HIV, berättade Leif. Vanliga orsaker till sjukhusbesök är också bilolyckor, krockdiltbett, knivskador och skottskador. (Veckobrev nr 42 2002/03)

”Så frön av kärlek!” och ”Ha roligt!” Det var *Bo Egerdals* budskap till klubben vid sitt guvernörsbesök. ”Rotary är rotarianerna och rotary-klubbarna. *Varje rotarian och klubb är unik* och varje klubb formar sin verksamhet inom de ramar som Rotarys värderingar och regelverk anger. Det finns mycket att välja på Rotarys fantastiska smörgåsbord av möjliga aktiviteter”, strök guvernören under. Han rundade av sitt anförande med några ”*kriterier på en bra klubb*”, under instämmande nickanden från många av de närvarande. Kriterierna korresponderade väl med de mål som Kungälv RK sedan många år arbetat mot:

”Att bibehålla och/eller öka sin medlemsbas.

Att genomföra framgångsrika projekt som är inriktade på samhällsbehoven.

Att stödja Rotary Foundation genom att delta i program och genom bidrag.

Att utveckla ledare som kan arbeta i Rotary över klubbnivån.”(20 aug. 2002)

18. Jubileumsåret 2005 – en bra klubb kraftsamlar framåt

Vad som är en bra klubb kan alltid diskuteras, men frågan är om inte guvernörens nämnda definitionen stämmer ovanligt väl på Kungälv RK under jubileumsåret 2004-2005. Som president satte *Anders Sjöberg* kommittéernas arbete i fokus. Samhällstjänsten har traditionellt betytt mycket i klubben, som nu ställde sig bakom projektet ”Vuxna på sta’n”. I samband med årsmötet och den traditionella jultallriken redogjorde *Anita Aldhammar* för höstens kontakter med dessa ideellt arbetande vuxna. Och under kvällen talade presidenten väl, studentikost och pojkaktigt, till de överlyckliga ”nattvandrarerna” och överlämnade två checkar på sammanlagt 10,000 kronor som gåva från klubben. Från den internationella kommittén väcktes förslag om samarbe-

te med någon lämplig rotaryklubb på Balkan där behoven är oändliga. Ett projekt – *Srebrenica-projektet* – började ta form under *Jerry Östers* ledning. Syftet var humanitärt stöd till handikappade barn.

President Anders delade ut checkar till nattvandrarerna i Kungälv och Kode.

På annandag jul 2004 drabbades världen av flodvågskatastrofen efter jordskalvet i Indiska Oceanen. Hjälpen till dödsvägens offer skulle bli den största i FN:s historia förklarade Kofi Annan. Katastrofen var också den största som någonsin drabbat Sverige. Genast startade inom Kungälv RK överläggningar om hur klubben bäst skulle kunna visa solidaritet.

I början av 2005 tvingades klubbens tillträdande president av personliga skäl att avsäga sig uppdraget. Med tanke på kontinuiteten i verksamheten ställde sig därför Anders Sjoberg till förfogande för ytterligare ett år som president och på klubbmötet den 1 februari omvaldes han med acklamation. Även Gunnar Stenström omvaldes med acklamation i sin befattning.

Presidenten syntes inte helt oberörd av det spontana och hjärtliga stöd han fick för att fortsätta sitt värv och vädjade till samtliga kommittéordförande att stå kvar på sina poster. Efter en närmast euforisk samstämmighet kröntes den lyckade kvällen med att vissångaren och Evert Taube-stipendiaten Karl-Gunnar Malm framträdde. Med sina mycket personliga tolkningar av några av Evert Taubes, Dan Anderssons och Allan Edvalls visor lämnade denne sanne trubadur ingen av de närvarande oberörd. Monologerna mellan visorna visade sig vara små stilistiska och lågmälda mästerverk, fulla av självironi.

En bra klubb har också guvernörskandidater i sina led. Sune Ewerdahl spred på sin tid glans och ära över Kungälv RK. Det blev naturligtvis ett lyft inom klubben, då det stod klart att *Leif Lindblad* valts till guvernör med tillträde 2005. Som tjänsteman i Rotary International representerar guvernören världspresidenten; klubbarna är suveräna i sina beslut inom ramen för Rotarys stadgar och lagar och guvernörens uppgift är att stödja och stimulera klubbarna. Som förutsättning för sin verksamhetsplan gjorde Leif Lindblad under hösten följande deklARATION:

”Rotary bygger på möten mellan människor. Jag ser som min främsta uppgift som DG att stödja och stimulera klubbarna i distriktet så att många möten kommer tillstånd mellan rotarianer och mellan rotarianer och icke-rotarianer. Det är vid möten och genom samverkan som vi kan förverkliga våra planer och mål under motot 'Service above self' - ”

Till detta kom att det ”skall vara trevligt att vara rotarian”. Samma motto – *Enjoy Rotary* - hade Leif Lindblad en gång arbetat efter som president i klubben. Det behöver inte tilläggas att detta motto – av klubbarkivet att döma - sedan många år varit fast förankrat i klubbens mentalitet. President efter president tycks ha varit inskolad i att sprida trivsel omkring sig. En viktig förutsättning för seriöst och ideellt arbete. Vilket nota bene gällde redan 1905 i Chicagoklubben.

Klubbarna tillsammans är en ”fantastisk kunskapsbank”, skrev Leif Lindblad i sin plan. ”Tjänandets ideal tillsammans med denna resurs

kan ge ofantliga resultat.” I distriktet fanns vid Rotarys 100-årsjubileum inte mindre än 66 klubbar - nästan lika många som i hela Sverige, när Kungälv RK bildades 1948, då hela landet var ett enda distrikt. Göteborg hade 1948 två klubbar mot sexton i februari 2005; för hela landet var siffran 556. Och alla tillhör den stora internationella rörelsen.

Rotary International hade 2005 nära 32,000 klubbar, spridda över hela världen. ”A stupendous international future!” hette det en gång för länge sedan. Att framtidsförhoppningarna då - 1921 - skulle mer än överträffas hade nog ingen anat. Men vid Rotarys Convention i Edinburgh - för första gången utanför Amerika - hade dörren öppnats mot världen, på samma sätt som Rotary Two i San Francisco en gång hade öppnat dörren mot den amerikanska kontinenten. Bakom händelseförloppen i både San Francisco och Edinburgh fanns mästeregissören själv, Rotarys grundare Paul Harris.

I det historiska perspektivet konstaterar man att Rotary har utvecklats språngevis, mest påtagligt efter de båda världskrigen. Men det kan också gå alltför snabbt; däri ligger en fara. Paul Harris satte upp ett varningsfinger, när antalet klubbar nära nog exploderade efter 1945. I tidskriften *The Rotarian* skrev han om detta under rubriken *The Best Is Yet to Be*. Även Silvester Schiele, Rotarys förste president och Paul Harris granne under många år, hissade varningsflagg. Han kände vännen Paul bättre än någon annan, och han kände också Rotary. ”Rotary is bigger, but Rotary is not yet better than the man in whose brain it was born.”

Rotarys väg till framgång har inte varit lineär. De båda världskrigen och det kalla kriget skapade svårigheter för rörelsen. Men det är kanske då Rotary bäst behövs. Paul Harris påminde om just detta vid sitt besök hos rotarianerna i Göteborg under depressionen i början av 1930-talet. Margaret Thatcher påminde också i sina memoarer om den lilla rotaryklubbens verksamhet i Grantham som hon kunde följa inifrån. Tidigare har nämnts vad rotaryklubben i Helsingfors utträtade under krisåret 1939 och om det arbete som utfördes av klubben i Göteborg under beredskapen.

När man följer Kungälv RK:s historia under mer än 55 år finner man att det inom klubben genomgående har funnits en medvetenhet om de faror som lurar för att verksamheten skall gå i stå. Problemen har då ventilerats under klubbafnär, i styrelser och kommittéer, men också i mer informella grupper och i hemmiljö. Nya grepp har tagits, gamla grepp har blivit som nya och klubben har satt upp nya mål. Samtidigt har man under åren slagit vakt om det som Leif Lindblad också tryckte på i sin plan: ”*Enjoy Rotary*”.

Vad är lämpligare än att avsluta denna klubbhistorik med ett citat av Paul Harris i slutet av hans levnad:

”If Rotary has encouraged us to take a more kindly outlook on life and men; if Rotary has taught us greater tolerance, and the desire to see the best in others; if Rotary has brought us helpful and pleasant contact with others, who are also trying to capture and radiate the joy and beauty of life, then Rotary has brought us all that we can expect.”

Rotary Internationals president tilldelade 2003 Claes Olsson Rotary International Fifty Year Membership Award.

Efterord

Om man som rotarian får en förfrågan från sin president är det svårt att säga nej. När Gunnar Stenström således bad mig dokumentera klubbens historia var svaret givet, men sekunden senare greps jag av eftertankens kranka blekhet. Vore det inte osedvanligt vågsamt – av en rad olika skäl – att ge sig i kast med en slik uppgift! Samtidigt kändes det lustfyllt att få veta lite mer om en anrik klubbs förflutna. Kanske delades denna känsla av andra i klubben! Ett av många syften med att skriva historia är att skapa identitet. Att utforska sin egen släkt eller sin hembygd har kanske detta till främsta syfte. Det är min förhoppning att denna klubbhistoria i någon mån ska kunna bidra till just detta - att öka känslan av identitet.

Tanken var att arbetet skulle ligga färdigt vid Rotarys 100-årsjubileum i februari 2005. Det föll sig då naturligt att samtidigt söka klubbens rötter i den internationella rotaryrörelsen. Den uppgiften kändes också lockande mot bakgrund av mina år som medlem i The Rotary Club of Barnes, London, chartrad den 8 maj 1929. Tack vare Rotary och kamratskapet i denna fantastiska klubb samt regelbundna besök i andra klubbar kände jag mig som utlänning snabbt assimilerad i det omgivande engelska samhället. Rotaryrörelsens sedan gammalt starka ställning i Storbritannien gjorde på mig ett outplånligt intryck. Också från den synpunkten kändes det för mig angeläget att gräva lite djupare i den internationella rörelsens framväxt, framför allt under dess första kvartssekel. För att så mycket som möjligt anknyta till Rotarys anglosaxiska ursprung och för att också göra rättvisa åt rörelsens grundare och pionjärer citerar jag dem – i många fall - in extenso på originalspråket; de får tala till oss direkt i texten.

Att klubbarkivet i Kungälv's Gamla Rådhus varit så välordnat har underlättat arbetet och jag vill varmt tacka klubbens arkivarie Bertil Olsson för detta. Veckobrev, protokoll och annat är ett ovärderligt källmaterial, men allt som händer i en klubb sätts inte på pränt. Här har klubbens nestor Claes Olsson kommit in som en hjälpande hand. Mina samtal med Claes kan inte nog uppskattas. Våra sittningar och samtal, om vad som sig i klubben tilldragit haver, har för mig varit högtidsstunder.

Min strävan har varit en text tillgänglig även för läsare utan närmare kännedom om Rotarys inre verksamhet. Därför har det känts tryggt att min f. d. kollega Ingegerd Blomstrand, lektor och läroboksförfattare, har gjort sig mödan att läsa vad jag präntat ned och komma med kloka synpunkter. Leif Lindblad har tagit av sin dyrbara tid för att läsa och granska, framför allt den internationella delen. För detta och för hans uppmuntran är jag honom stort tack skyldig, liksom Sven Erik Johansson som ur sin privata samling lånat ut material kring klubbens 50-årsfirande. När det gäller frågor kring sponsorer och skriftens finansiering har Bo Hedlund, assisterad av Kay Hellström, varit ett ovärderligt stöd. Ett mycket varmt tack för detta.

Ett stort tack vill jag naturligtvis rikta till presidenten, Anders Sjöberg, för mycket gott samarbete i slutskedet av mitt arbete och för all uppmuntran. Och sist men inte minst vill jag tacka IT Grafiska och Ivan Thorman för all professionell hjälp i samband med tryckningen.

Kungälv den 23 februari 2005. G. A.

Göran Anderberg

Författaren till denna jubileumsbok, Göran Anderberg, blev rotarian (Barnes, London) 1979 och har varit skolledare och lektor i historia. Han har forskat i brittiska arkiv rörande engelsk-svenska relationer under Napoleontiden och bland annat varit medförfattare till Skara stads historia. Efter pensioneringen har arkivstudier i framför allt svenskt 1700-tal lockat och resulterat i artiklar i vetenskapliga tidskrifter som Nordost-Archiv, Zeitschrift für Regionalgeschichte (2000) och Historisk Tidskrift för Finland (2003). Han medverkar också som recensent i Historielärarnas Förenings Årskrift.

Källor och litteratur

Kungälv RK, Klubbarkivet

Göteborgs-Posten

Kungälv-Posten

Rotary Norden

Svensk Rotarymatrikel 1948 –2005

Anderberg, Göran Service Above Self, Kungälv-Kongahälla RK 1976-2001 (2001)

Beskow, Allan Göteborgs Rotaryklubb, 50 år, En återblick

Göteborg Rotaryklubb Jubileumsskrift, 75 år

Nicholl Shelley, David The Golden Wheel, The story of Rotary 1905 to the present (1984)

Rotary i blickpunkten ur Rotarys handbibliotek

Thatcher, Margaret The Path to Power (1995)

Bilder ur:

privata samlingar, Therese Nilsson, The Golden Wheel (Nicholl 1984), Valands konstskola (Hjern 1972), Konstnärer i Kungälv (Nordenfalk 1946).

Tryckningen av denna jubileumsbok har möjliggjorts tack vare ekonomiskt stöd från följande: Fars Hatt, Folkuniversitetet Södra Bohuslän, Förenings Sparbanken Kungälv, Göteborgs kex, m2 Hellströms -Din bostadsmäklare, ICA Sverige AB, Kungälv kommun, Länsförsäkringar Bank, Nils Malmgren AB, Nordea Kungälv, Olssons Papperslakering AB, SEB Kungälv, Synsam Kungälv, Vårdcentralen Kusten Ytterby - Kärna - Marstrand, Praktikertjänst.

KUNGÄLV
KOMMUN

Handelsbanken

Appendix

En rotaryklubbs rötter och historia – liten kronologi av händelser och märkvärdigheter

- 1905 *Paul Harris* grundar den första rotaryklubben i *Chicago*.
- 1908 Den andra klubben bildas i *San Francisco* och rörelsen sprides över USA.
- 1909 Rotarys första "Convention" hålles i *Chicago*.
- 1910 *Arthur F. Sheldon* väcker förslag som senare ger mottot "Service Above Self".
- 1911 Klubbar bildas i *London* och *Dublin* som följs av många fler på Brittiska öarna.
- 1917 *Arch C. Klumph* sår fröet till *Rotary Foundation*.
- 1921 Rotarys första "Convention" i Europa hålles i *Edinburgh*. Den första klubben i *Norden* grundas i *Köpenhamn*.
- 1924 *Kuno Persson* hör i sin kristallmottagare *Kurt Belfrage* tala om Rotary.
- 1926 Sverige får sin första klubb i *Stockholm*.
- 1927 I *Göteborg* bildas en rotaryklubb. *The four Channels of Service* – engelsmännen *Pascalls* och *Carters* förslag godkänns.
- 1932 *Paul Harris* besöker Göteborg Rotaryklubb och planterar ett träd.
- 1946 Rotaryklubbar bildas i bl. a. *Kungsbacka* och *Mölnadal*.
- 1947 Göteborg får sin andra klubb, *Majorna-Göteborg*.
- 1948 *Kungälv RK* bildas den 16 februari. *Axel Romdahl* är guvernör. Det första veckobrevet från 16 april; klubben chartras av *Rotary International*.
- 1949 Styrelsen för *Kungälv RK* går i borgen för ett lån på tusen kronor.
- 1950 *Kungälv RK* påbörjar en insamling – som pågår flera år - till bibliotek och konst på *Kungälv's lasarett*.
- 1953 "Hollandshjälpen". Nederländerna drabbas av den största naturkatastrofen i modern tid i Europa när en häftig storm med springflod raserar skyddsvallarna mot *Nordsjön*. 1800 människor omkommer. *Kungälv RK* lämnar bidrag till *Dordrecht rotaryklubb*.
- 1954 *Presidenten Eskil Fors* tar initiativ till klubbens första bidrag till *Rotary Foundation*.
- 1956 *Stadskällaren* eldhärjas och klubbarkivet förstöres. Under *Kuno Perssons* ledning täcks bristen genom insamling av kopior av bl.a. veckobrev.
- 1963 *Chartermedlemmen Marcus Claesson* blir nordisk mästare med inombordare.
- 1966 *Kungälv RK* får *Paul-Harris-priset* för gagnarier aktivitet och dotterklubben i *Stenungsund* håller charterfest.
- 1967 Från *Evanston* mottager *Kungälv RK* ett dokument som bevis på att klubben blivit 300% bidragsgivare till *Rotary Foundation*. *Eskil Fors* hyllas vid detta tillfälle.
- 1973 *Gästvärdskapet* stärkes genom att ett särskilt bord införskaffas.
- 1975 *Sune Ewerdahl* nomineras till distriktsguvernör.
- 1976 *Kungälv RK:s andra dotterklubb*, *Kungälv-Ale RK*, håller charterfest.
- 1979 *Kungälv RK* 800-procentig bidragsgivare till *Rotary Foundation*.

- 1980 Klubbens *ungdomsledarstipendium* lockar många föreningar att söka. På initiativ av Kungälv RK och i samarbete med Kungälv-Ale RK ges från och med nu *arbetslivsinformation* till gymnasieelever. Projektet *Rotary at home* lanseras.
- 1981 Kungälv RK svarar detta år för ovanligt många *utbytesstudenter* i USA.
- 1984 I mars tas fem nya medlemmar in i klubben. Kuno Persson hyllas på sin 90-årsdag och omväljes till *Honorary*. Klubben börjar tävla i golf med dotterklubben Kungälv-Ale på *Gullbringa Golf & Country Club*.
- 1985 Kungälv RK:s *vandringspris i Vasaloppet* överlämnas till Mora-Nisse sedan klubben fem år i rad segrat bland rotarianer.
- 1986 Klubben utser Lennart Dage till *Polio-Plus-general*.
- 1987 Klubben beslutar om insamling ”på ett nytt och roligt sätt i form av en bötesbössa”, senare kallad *”Botgrisen”*.
- 1989 Lagrådet tar beslut i Singapore om kvinnors medlemskap i Rotary.
- 1991 Beslut tas att instifta *Kungälv RK:s stipendiefond*.
- 1993 Klubben får sin *första kvinnliga medlem*; kommunalrådet Lena Facht väljs in. Inför en publik om mer än 700 personer ger *Helena Döse* sommarkonsert på Bohus Fästning. Kungälv RK står som arrangör. Intäkterna till *stipendiefonden*.
- 1996 Klubben introduceras på *Internet* som den andra klubben i Sverige.
- 1997 Sex klubbmedlemmar utses till *Paul Harris Fellow*.
- 1998 50-årsjubileum med konsert av *Helena Döse* i Kungälvs kyrka samt klubbens gåva till *Broan-projektet*. Claes Olsson utses till *Paul Harris Fellow med safir*
- 2002 Kungälv RK:s *första kvinnliga president* blir Jane Johansson Bredin..
- 2003 Claes Olsson, *Honorary*, hedras av världspresidenten med utmärkelsen *Rotary International Fifty Year Membership Award*. *Inter-city-möte* på *Thorskog slott*.
- 2004 Leif Lindblad väljs till Kungälv Rotaryklubbs andre *distriktsguvernör*. ”Nattvandrarerna” i kommunen får vid en ceremoni i samband med årsmötet mot-taga 10,000 kronor för sin ideella verksamhet.
- 2005 Klubben beslutar stödja handikappade barn i Srebrenica. Kungälv RK firar *Rotary International 100 år* tillsammans med Kungälv Kongahälla RK

Kungälv Rotaryklubb Chartermedlemmar, 20 medlemmar

Abelsson, Rune	1913	stadsingenjör
Altvall, Sture	1910	rektor, Nordiska Folkhögskolan
Assmundsson, Gilbert	1904	tandläkare
Barre, Valdemar	1881	apotekare
Claesson, Marcus	1915	inköpschef, (additional)
Claesson, Ivar	1882	direktör, ABC-fabrikerna
Cornelius, Anders	1901	disponent, Kungälvs Glasbruk
Danielsson, Folke	1887	agronom
Hoff, Elof	1901	kemikaliehandlare
Högstedt, Karl	1902	advokat
Johansson, Karl-Axel	1915	kommunalborgmästare
Kilander, Orvar	1900	direktör, Orvar Kilanders livsmedel
Kjellman, Rudolf	1892	rektor, Samrealskolan, Kungälv
Kollberg, Hilmer	1896	häradshövding
Ljungqvist, John	1894	stadsläkare
Lundell, Gunnar	1901	överläkare, Kungälvs länslasarett
Persson, Kuno	1894	distriktsveterinär
Swahn, Gustav	1913	adjunkt, Samrealskolan, Kungälv
Thornberg, Axel	1904	direktör, Göteborgs Kexfabrik
Thorvik, Åke	1908	kamrer, Göteborgs Handelsbank

Kungälv Rotaryklubbs Presidenter 1948 – 2005

Valdemar Barre	48/49	Hans Busck	77/78
Hilmer Kollberg	49/50	Filip Hedén	78/79
Gunnar Lundell	50/51	Nils Malmgren	79/80
Karl Högstedt	51/52	Lars-Olof Birath	80/81
John Ljungqvist	52/53	Sven Andersson	81/82
Bo Boustedt	53/54	Edvard Engelsen	82/83
Fredrik Nordenham	54/55	Ingvar Larsson	83/84
Eskil Fors	55/56	Åke Lindh	84/85
Åke Thorvik	56/57	Olle Gipperth	85/86
Oskar Larsson	57/58	Per Olof Almqvist	86/87
Claes Olsson	58/59	Bertil Olsson	87/88
Filip Sahlström	59/60	Roland Eriksson	88/89
Eric Lundberg	60/61	Leif Lindblad	89/90
Gunnar Berg	61/62	Rolf Oesterreich	90/91
Lennart Hanserud	62/63	Lennart Dage	91/92
Börje Wallin	63/64	Erik Hedberg	92/93
Sune Ewerdahl	64/65	Bo Hedlund	93/94
Håkan Lindqvist	65/66	Bengt Landegren	94/95
Hugo Skjöldebrand	66/67	Håkan Ljungdahl	95/96
Bertil Bjerrek	67/68	Hans Tillander	96/97
Gunnar Edsman	68/69	Sven Erik Johansson	97/98
Gösta Cederryd	69/70	Magnus Bergman	98/99
Per T Madsen	70/71	Bengt Olofsson	99/00
Lars Wassenius	71/72	Kay Hellström	00/01
Lars Freeman	72/73	Sten Bergman	01/02
Göran Nohle	73/74	Jane Johansson Bredin	02/03
Sven Ågren	74/75	Gunnar Stenström	03/04
Bengt Eriksson	75/76	Anders Sjöberg	04/05
Gustaf Axelsson	76/77		

Kungälv Rotaryklubb

Medlemmar 1/1 1968

Antal medlemmar = 38 + 1 Honorary

Andersson, Sigvard	1908	1950	rörledningsentreprenör
Berg, Gunnar	1921	1951	ingenjör, AB Volvo
Bjerrek, Bertil	1917	1958	disponent, Svenska Godscentralen
Boustedt, Bo	1919	1950	arkitekt, Boustedt & Heineman
Cederryd, Gösta	1908	1962	direktör, Göteborgs Kex AB
Claesson, Marcus	1915	1948	direktör, ABC-fabrikerna
Döse, Birger	1906	1949	disponent, Dösebacka Cementindustri
Edelman, Christer	1921	1961	leg läkare
Edsman, Gunnar	1913	1964	överläkare, Kungälv's lasarett
Ekman, Bertil	1917	1949	hotelldirektör, hotell Fars Hatt
Ewerdahl, Sune	1913	1958	vägdirektör
Floderus, Sten	1911	1955	(Luleå) överläkare, Kungälv's lasarett
Fors, Eskil	1906	1950	direktör, AB Fors herrkläder
Freeman, Lars	1922	1967	lektor, Thorildskolan
Hanserud, Lennart	1921	1953	civiling., AB PLM, Surte glasbruk
Högstedt, Karl	1902	1948	jur. kand.
Kilander, Orvar	1900	1948	direktör, Kilanders livsmedel
Larsson, Oskar	1906	1950	direktör, Inlands Trä AB
Lidvall, Anders	1911	1967	arkitekt
Lindqvist, Håkan	1914	1947	(Alingsås) kyrkoherde
Lindö, Tage	1907	1956	(Solna) länsläkare
Linsten, Per	1921	1967	ingenjör, HSB
Malmgren, Nils	1925	1961	ingenjör, Albert Malmgren & CO AB
Madsen, Peder Torp	1921	1963	bitr överläkare, Länslasarettet, Kungälv
Nohle, Göran	1923	1967	sjukhusintendent, Kungälv's lasarett
Nordström, Thorsten	1908	1965	apotekare, Kungälv's apotek
Olsson, Claes	1909	1953	adjunkt, Thorildskolan
Otsson, Helge	1914	1965	direktör, HSB
Persson, Kuno	1894	1948	distriktsveterinär
Sahlström, Filip	1907	1950	disponent, Kungälv's Elektriska
Samuelson, John	1892	1949	arkitekt
Sandberg, Sven	1913	1962	bankdirektör, Skandinaviska Banken
Scherman, Frans	1921	1967	länsarkitekt
Skjöldebrand, Hugo	1909	1960	direktör, Lilla Edets Pappersbruk AB
Thorvik, Åke	1908	1948	bankkamrer, honorary
Thörn, Olof	1915	1951	(Trollhättan) rektor, Thorildskolan
Tiderman, Sven-Arne	1917	1967	disponent, Bohus Varv AB
Tourbler, Gerhard	1905	1963	distriktstandläkare, Folkvandvården
Wassénius, Lars	1910	1949	disponent, Centralgaraget, Kungälv

Kungälv Rotaryklubb

Medlemmar vid 30-årsjubileet 1978. Antal medlemmar 53

Almqvist, Per Olof	1933	1975	(Hallsberg) civiling., ESAB
Andersson, Bo	1940	1976	ingenjör, Kungälv's Rörlägerri
Andersson, Sven	1927	1974	professor, Fysiol. Inst. Gbg universitet
Axelsson, Gustaf	1916	1970	disponent, Turistreseavd. Nytorget
Berg, Gunnar	1921	1951	ingenjör, AB Volvo
Bengtsson, Elof	1918	1968	(Borås)distriktschef, Yrkesinspektionen
Birath, Lars-Olof	1936	1971	bankdirektör, Götabanken
Bjerrek, Bertil	1917	1958	landstingsråd, Bohuslandstinget
Borsch, Rolf	1934	1976	direktör, Marinsystem AB
Busck, Hans	1928	1968	överlantmätare, Länsstyrelsen
Bäverhag, Allan	1931	1976	bankdirektör, Länssparbanken
Dymling, Anders	1923	1970	överläkare, Kungälv's lasarett
Döse, Birger	1906	1949	disponent, AB Dösebacka cementind.
Edsman, Gunnar	1913	1964	överläkare, Kungälv's lasarett
Ekman, Bertil	1917	1949	hotelldirektör, hotell Fars Hatt
Engelsen, Edvard	1925	1973	civiling, Elektrokemiska AB, Bohus
Eriksson, Bengt	1930	1969	civiling, Bengt J Eriksson serv AB
Ewerdahl, Sune	1913	1958	f. vägdirektör
Ferm, Lennart	1928	1977	direktör, Brandtjänst Lennart Ferm AB
Floderus, Sten	1911	1955	(Luleå) överläkare
Gipperth, Olle	1936	1977	byggnadsingenjör
Gustafsson, Karl-Gustaf	1932	1975	agronom
Hedén, Filip	1930	1971	ingenjör, Lindholmen Motor AB
Hedlund, Bo	1926	1976	marknadsdir., Göteborgs Kexfab. AB
Hellström, Kay	1934	1976	fastighetsmäklare, Sv. Fastighetsförm.
Hugoson, Gösta	1922	1972	ombudsman Sveriges kommunaltj.förb.
Högstedt, Karl	1902	1948	jur.kand.
Jonsson, Folke	1915	1974	distriktschef, Bulten Kanthal
Karlsson, Oswald	1927	1978	kyrkoherde, Kungälv's församling
Krüger, Jan	1930	1970	godsägare, Gullbringa säteri
Larsson, Ingvar	1932	1976	avd.chef, Volvo Torslandaverken
Larsson, Oskar	1906	1950	direktör, Inlands Trä AB
Lindh, Åke	1930	1976	tandläkare
Lundberg, Eric	1913	1953	gymnastikdirektör, Kongahällskolan
Lundquist, Lars	1920	1969	ingenjör, Svenska BP
Malmgren, Nils	1925	1961	ing, Nils Malmgren AB
Montgomery, Johan G	1924	1967	(Solna) dir., Elektrokem. AB, Bohus
Myhrman, Bo	1936	1976	bankdirektör, SE Banken
Nohle, Göran	1923	1967	sjukhusintendent, Kungälv's lasarett
Nordström, Torsten	1908	1965	apotekare
Oesterreich, Rolf	1927	1976	arkitekt SAR
Olsson, Claes	1909	1953	adjunkt

Ottosson, Helge	1914	1965	direktör
Persson, Kuno	1894	1948	f.d. distriktsveterinär
Persson, Lars	1928	1975	vet med dr.
Rechenberg, Harry	1931	1972	källarmästare, restaurang Fars Hatt
Sahlström, Filip	1907	1950	disponent, Kungälv's Elektriska
Tillander, Hans	1920	1970	docent, Kungälv's lasarett
Tourbler, Gerhard	1905	1963	tandläkare
Wassénius, Lars	1910	1949	direktör, Wassénius Bil AB
Widgren, Gunnar	1935	1976	apotekare
Ågren, Sven	1923	1968	agronom, MarkKonsult Sven ÅgrenAB

Kungälv Rotaryklubb

Medlemmar vid 50-årsjubileet 1998. Antal medlemmar 60

Aldhammar, Anita	1944	1994	stud vägled, Kongahällagymnasiet
Almqvist, Per Olof	1933	1975	(Hallsberg) civ ing, C.P.Almqvist AB
Andersson, Sven	1927	1974	prof, Fysilog Inst Göteborgs universitet
Anderton, Alan	1945	1994	golfinstr, Gullbring Golf, Country Club
Berg, Gunnar	1921	1951	ingenjör
Berg, Johan	1959	1995	prod chef, KeyTron AB
Bergman, Magnus	1932	1982	SA
Bergman, Sten	1930	1981	SA
Bernwald, Berndt Anders	1952	1997	rekr konsult
Birath, Lars-Olof	1936	1971	bankdir
Bredin, Jan	1942	1986	adv, Adv firman J Bredin AB
Busck, Hans	1928	1968	fd länsråd
Carlsson, Bo	1953	1989	stf räddn chef, Räddningstjänsten
Edsman, Gunnar	1913	1964	doc fd överläk
Engelsen, Edvard	1925	1973	civ ing, SA
Eriksson, Roland	1930	1979	exp chef, SA
Facht, Lena	1936	1993	komm råd, Kungälv kommun
Ferm, Lennart	1928	1977	dir, SA
Floderus, Sten	1911	1955	(Luleå) fd överläkare, SA
Hallgren, Conny	1936	1993	dir, Swebus Fastigheter AB
Hedberg, Erik	1934	1985	rektor, SA
Hedén, Filip	1930	1971	ing, SA
Hedlund, Bo	1926	1976	Markn ek, SA
Hellström, Kay	1934	1976	fastighetsmäklare, SA
Hugoson, Gösta	1922	1972	fd ombudsman, SA
Ivarsson, Olle-Bo	1940	1985	dir, Fyllgia Systems AB
Jantzen, Niels	1932	1982	(Partille) dir, SA
Johansson, Leif	1940	1988	dir, Leijma AB
Johansson, Sven Erik	1931	1984	försäkr kons, Försäkr byrån Väst AB
Johansson Bredin, Jane	1945	1995	avd ch, Folkuniversitetet, Göteborg
Jonsson, Folke	1915	1974	distr ch, SA
Karlsson, Ingvar	1938	1990	bankdir, SE-banken
Kristiansson, Lennart	1945	1986	(Stenungsund) bankdir, Föreningssparb
Krüger, Jan	1930	1970	lantbr, Gullbringa säteri
Källén, Bert	1929	1978	ämneslärare, SA
Lindh, Åke	1930,	1976	tandläkare, SA
Lundquist, Lars	1920	1969	ing, SA
Malmgren, Nils	1925	1961	ing, Nils Malmgren AB
Millers, Hans-Fredrik	1933	1978	ph.d., Saab Ericsson Space AB
Modigh, Kjell	1935	1992	chefsöverläkare, doc, Kunälvs sjukh
Myhrman, Bo	1936	1976	bankdir, SE-Banken
Nodby, Börje	1929	1985	fd övering, SA

Nohle, Göran	1923	1967	fd sjukh chef, SA
Oesterreich, Rolf	1927	1976	(Linköping-Filbyter) ark SAR, SA
Olofsson, Bengt	1935	1992	fd skolchef
Olsson, Bertil	1935	1971	(Borås) dir, SA
Olsson, Claes	1909	1953	adjunkt, SA
Rechenberg, Harry	1931	1972	fd hot chef, SA
Rosander, Staffan	1945	1990	dir, CMC AB
Sjöberg, Anders	1935	1984	prof, Chalmers Tekniska högsk
Stenström, Gunnar	1940	1988	(Lidköping) överläk, Kungälv's sjukh
Svensson, Tore	1947	1992	auk rev, KPMG Bohllins
Sörström, Per Olof	1940	1993	vd, Steel processing, Nordic AB
Tillander, Hans	1920	1970	docent, SA
Torstensson, Lennart	1942	1993	lab chef, Eka Chemicals AB
Unger, Lars-Göran	1950	1992	bankdir, Sparbanken Kungälv
Wällmander, Bo	1949	1993	vd, Kungälv'sgruppen AB
Widgren, Gunnar	1935	1976	leg apotekare, SA
Ågren, Sven	1923	1968	agronom, Mark-Kons. Sven Ågren AB
Öster, Jerry	1929	1995	dir, Jerry Öster AB

Kungälv Rotaryklubb

Medlemmar vid Rotarys 100-årsjubileum 2005.

Antal medlemmar **63** + 1 Honorary

Aldhammar, Anita	1944	1994	stud vägled
Alklind, Lars Erik	1947	1986	(Hagf., Mariestad 91, Kungälv 01), dir
Anderberg, Göran	1933	1979	(London, Klv-Ale82, Klv01), lektor
Andersson, Sven	1927	1974	professor, em.
Anderton, Alan	1945	1994	golf pro
Andreasson, Per	1947	2004	fil mag
Berg, Johan	1959	1995	ingenjör
Bergman, Magnus	1932	1982	Second schools
Bergman, Sten	1930	1981	El equipm dist
Blomquist, Thorsten	1937	1980	fil lic
Bredin, Jan	1942	1986	advokat
Busck, Hans	1928	1968	fd länsråd
Carlsson, Bo	1953	1989	stf räddningschef
Chocron, René	1949	1998	civ ing
Edman, Jan	1963	2002	regionch
Edsman, Gunnar	1913	1964	docent
Engelsen, Edvard	1925	1973	civ ing
Eriksson, Roland	1930	1979	fd exp chef
Ferm, Lennart	1928	1977	Fire protection eq dist
Forshufvud, Roland	1954	2003	leg opt
Hedberg, Erik	1934	1985	rektor, PHF
Hedén, Filip	1930	1971	ing
Hedlund, Bo	1926	1976	markn ek, PHF
Hellström, Kay	1934	1976	fast mäkl, PHF
Högstedt, Christina	1944	1999	kurator
Ivarsson, Olle-Bo	1940	1985	dir
Jansson, Jan	1944	2000	rest chef
Jantzen, Niels	1932	1982	dir
Johansson, Sven Erik	1931	1984	försäkr kons
Johansson Bredin, Jane	1945	1995	avd chef
Jonsson, Folke	1915	1974	fd distr chef
Karlsson, Ingvar	1938	1990	fd bankdir
Kristiansson, Lennart	1945	1986	bankdir
Krüger, Jan	1930	1970	fd lantbr
Källén, Bert	1929	1978	fd ämnesl, PHF
Lindblad, Leif	1939	1981	docent
Lindblad, Ove	1931	1998	(Gbg-Hisingen, Kungälv 03) dir
Linder, Tord	1950	2001	kommunchef
Lindh, Åke	1930	1976	tandläkare, PHF
Ljungdahl, Håkan	1943	1987	Civ ek
Lundquist, Lars	1920	1969	ing, PHF

Malmgren, Nils	1925	1961	ing, PHF
Millers, Hans-Fredrik	1933	1978	PhD, PHF
Oesterreich, Rolf	1927	1976	(Linköping-Filbyter, Klv 86) ark SAR
Olofsson, Bengt	1935	1992	fd skolchef
Olsson, Bertil	1935	1971	(Borås, Kungälv 1978) dir
Olsson, Claes	1909	1953	Honorary, f. adjunkt PHF med safirer
Olsson, Hans Kuno	1943	2004	ing
Rasmussen, Ingela	1956	2003	förs chef
Rechenberg, Harry	1931	1972	fd hotell ch, PHF
Rosander, Staffan	1945	1990	civ ing
Sandgren, Jonas	1945	2004	rådman
Silfverhjelms, Bengt	1946	2002	överläkare
Sjöberg, Anders	1935	1984	professor emeritus
Söderström, Margareta	1938	2004	adult school
Stenström, Gunnar	1942	1988	(Lidköping, Kungälv 88) överläkare
Sörström, Per Olof	1940	1993	vd
Tillander, Hans	1920	1970	docent, PHF
Wallmander, Bo	1949	1993	vd
Widgren, Gunnar	1935	1976	leg apotekare, PHF
WängdahlAndersson Karin	1945	2004	Vårdenh chef
Ågren, Sven	1923	1968	agronom, PHF
Öster, Jerry	1929	1995	dir

Paul P. Harris Ojemålning av Birgitte Trace